

ŽELEZAR

JESENICE, 18. AVGUSTA 1983

ŠTEVILKA 30 • LETO XXXII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev ŽKD, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja je od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstodnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z rednim zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Jolka Van - Naslov: Uredništvo Železarnja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Isk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oprosteni prometne davke po pristojnem mnenju štev.: 421/1-77.

DRUŽBENE OBVEZNOSTI V PRVEM POLLETJU 1983

Družbene obveznosti železarnje Jesenice so v prvem polletju letošnjega leta bile 715,8 milijonov dinarjev, to je 35 % več kot v enakem obdobju lani. Prispevki iz osebnega dohodka so predstavljali 255,4 milijona dinarjev, 268,8 milijonov dinarjev je bilo obveznosti, ki jih pokrivamo z dohodkom, 191,6 milijona dinarjev družbenih potreb pa smo financirali iz akumulacije oziroma lastnih sredstev.

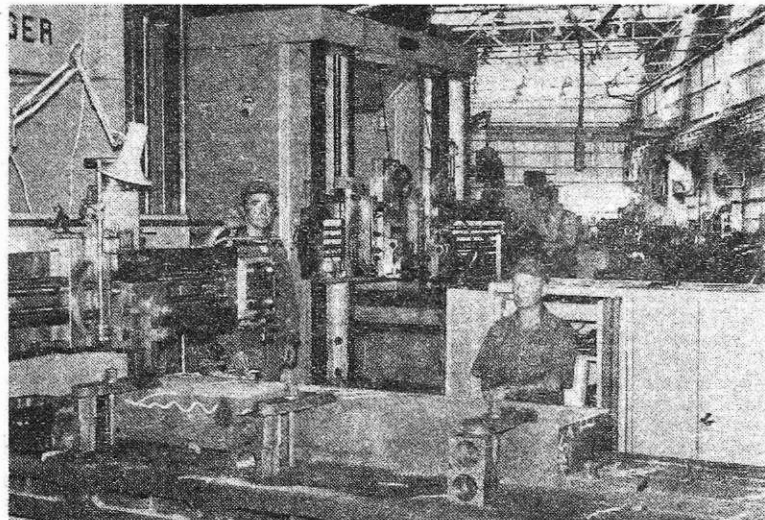
ANALIZA POSAMEZNIH SKUPIN PRISPEVKOV

I. Prispevki iz osebnega dohodka so se glede na enako obdobje lani

povečali za 32 % oziroma za 62,2 milijona dinarjev. Prispevne stopnje so se najbolj povečale pri prispevku republiške skupnosti pokojninskega in

invalidskega zavarovanja (za 1,3 %), republiškem davku iz osebnega dohodka (za 0,7 %), občinskem davku iz osebnega dohodka (za 0,9 %) ter prispevku občinske skupnosti otroškega varstva (po domicilu). Prispevne stopnje, ki so ostale nespremenjene, so pri republiškem davku iz osebnega dohodka za dopolnilno delo, dodatnem prispevku solidarnosti za Črno goro ter davku na pogodbeno delo. Nižje kot lansko prvo polletje pa so prispevne stopnje skupnosti otroškega varstva občine (po delovnem mestu) in republike, skupnosti zdravstvenega varstva, temeljne izobraževalne skupnosti, kulturne skupnosti (občinske in republiške), občinske telesnokulturne skupnosti in občinske skupnosti socialnega varstva.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Strojne delavnice, težka obdelava na Javorniku (foto I. Kučina)

Z IZBOLJŠANJEM IN RACIONALIZACIJO DELA OBRŽATI DOSEŽENO RAVEN PRI ZADOVOLJEVANJU SKUPNIH POTREB

Kljub počitniškemu obdobju že na mnogih področjih oblikujejo prve zasnove programov za prihodnje leto, pri tem izhajajo, oziroma bi morali izhajati iz dolgoročnih programov gospodarske stabilizacije, po katerem morali predvsem v prvi fazi, ko se država rešuje iz gospodarskih težav, omejevati tudi sredstva za skupno porabo, oziroma družbene dejavnosti, ki bodo morala biti nižja od rasti družbenega proizvoda. Ob tem, kakor poudarja dokument komisije zveznih družbenih svetov za vprašanja gospodarske stabilizacije »Politika razvoja družbenih dejavnosti kot faktor gospodarske stabilizacije«, pa ne bi smeli zanemariti dejstva, da z vidika dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije socialistična samoupravna družba potrebuje izobraženega, kulturnega, zdravega in socialno zavarovanega delovnega človeka in občana. Kajti z razvojem teh dejavnosti, poudarja dokument, nastajajo možnosti za večjo delovno storilnost ter hkrati s tem dohodek, kakor tudi materialna podlaga za osvoboditev človekove osebnosti, etičnih, humanih in kulturnih vrednot vsakega delovnega človeka in občana. Če pa bomo hoteli doseči ta cilj, za katerega je osnova v naših ustavnih opredelitvah, pa bomo s stališča dolgoročnega razvoja v naslednjih letih nujno morali računati z večjim deležem sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb, oziroma za zadovoljevanje družbenih dejavnosti.

Ta vidik bomo seveda morali upoštevati v prehodnem obdobju, ko bo nujno sredstev za te namene manj, da bomo z izboljšanjem in racionalizacijo dela obržali doseženo raven. Pri tem bo potrebno izkoristiti vse notranje rezerve, ki na vseh področjih nedvomno so, letne programe pa demokratično oblikovati pravočasno, da bodo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela lahko o njih spregovorili istočasno, oziroma vzporedno s sprejemanjem svojih lastnih proizvodnih programov in finančnih načrtov in sprejeli ustrezne ukrepe, kot to določa 113. člen zakona o združenem delu, ki pravi:

»Da bi bili ustvarjeni pogoji za to, da lahko delavci pri odločanju o obveznostih za zadovoljevanje skupnih potreb in splošnih družbenih potreb spoznajo možnosti temeljne organizacije in potrebe njene razvoja, se predloži za te obveznosti enkrat na leto praviloma sočasno predložijo delavcem temeljnih organizacij, da se o njih izjavijo.« Zakon nadalje navaja, da mora biti delavcem v temeljnih organizacijah zagotovljeni najmanj 30 dni časa, da se izjavijo o obveznostih, ki se poravnajo iz njenega dohodka.

Seveda pa bomo morali pri načrtovanju družbenih dejavnosti oziroma skupnih potreb narediti kvaliteten premik s tem, da bodo v praksi postali delavniki načrtovanja poglavitni nosilci svobodne menjave dela. Le na ta način bodo v letnih programih lahko dejansko zajeti resnični interesi in potrebe delovnih ljudi in občanov ter prednostno opredeljene tiste dejavnosti, ki lahko najbolj učinkovito delujejo kot faktor stabilizacije, to je dejavnosti, ki lahko prispevajo največ k večji produktivnosti dela, izboljšanju tehnologije in organizacije dela, večji kulturi dela in razvoju ustvarjalnih sil ljudi in vestranskemu razvoju osebnosti, humanizaciji socialističnih samoupravnih odnosov in splošnemu napredku družbe. To so tudi najpomembnejši dejavniki za povečevanje družbenega proizvoda in s tem sredstev za razvoj družbenih dejavnosti.

Kvalitetni premiki, ki jih zahteva dolgoročni program gospodarske stabilizacije pa zahtevajo, da v občini strokovno, argumentirano in dolgoročno analiziramo doseženi razvoj družbenih dejavnosti in da linearno zmanjševanje sredstev za te dejavnosti nadomestimo s selektivnim zmanjševanjem. V tem pogledu je bilo tudi v naši občini preveč spontanosti in premalo načrtnega dela, pri tem pa tudi skupščina občine ni dosledno uresničevala svoje uslavne naloge, ki jo ima pri usklajevanju gospodarskega in družbenega razvoja in učinkovitem zadovoljevanju skupnih potreb.

Ta analiza predvsem zahteva večletni pregled udeležbe družbenih dejavnosti v delitvi družbenega proizvoda in narodnega dohodka in kakšna je bila sploh politika razvoja družbenih dejavnosti v občini. Na nekaterih področjih smo v občini dosegli kvantitativno ekspanzijo, ne da bi bili sorazmerni temu tudi rezultati, pri tem mislimo predvsem na vzgojo in izobraževanje, na drugih pa zaznavamo stagnacijo, če ne celo zadnavanje. Iz teh analitičnih osnov bomo morali preseči dosedaj sistem načrtovanja v družbenih dejavnosti, ki je bil skrajno formaliziran. Izvajalci so ga največkrat pojmovali kot neko vsiljivo obveznost oziroma kot dokument, ki ga morajo poslati svoji samoupravni interesni skupnosti, da si tako zagotovijo financiranje.

Dolgoročni program gospodarske stabilizacije nam torej narekuje, da kritično proučimo doseženi razvoj družbenih dejavnosti v občini in na osnovi ugotovljenih problemov določimo smeri za njihovo reševanje. Pri tem pa bomo morali izhajati iz spoznanja, da se bo brez primerne vključevanja družbenih dejavnosti v proces družbene reprodukcije neizogibno povečevala nestabilnost.

O POLOŽAJU, ORGANIZIRANJU IN DELOVANJU MLADIH

Po sklepu centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije je v preteklem tednu delovna skupina v prilogi Komunistična objava za razpravo gradivo z naslovom Teze za razpravo in sklepe o aktualnih idejnih in političnih vprašanjih položaja, družbenopolitičnega organiziranja in delovanja mladih.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NISMO IMELI STRATEGIJE DOLGOROČNEGA TEHNIČNO-TEHNOLOŠKEGA RAZVOJA

Na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je o naslovnem vprašanju razmišljal član centralnega komiteja Ramiz Abdulija. Zaradi izredne aktualnosti njegovih misli smo iz Narodne armije v celoti prevredili njegovo razpravo.

Strategijo razvoja družbenih odnosov imamo že več desetletij, jo stalno izmenjujemo in izpopolnjujemo. Ta strategija je vsebovana v programu Zveze komunistov Jugoslavije in sprejeta pred 25 leti, v ustavi in zakonu o združenem delu. Dosedanji tokovi potrjujejo, da na razvoj družbenih odnosov nismo gledali statično in dogmatsko, kakor tudi sedaj ne mislimo, da je kaj na tem področju opredeljeno za vse večne čase.

Ob vsem tem pa nismo imeli skupne strategije dolgoročnega tehnično-tehnološkega razvoja in opravičeno lahko zaključimo, da je to vzrok za velik del slabosti v našem razvoju in težav, v katere smo zašli.

STIHLSKI TRANSFER TEHNOLOGIJE

Odnos najodgovornejših dejavnikov za razvoj države (med njimi je na prvem mestu ZKD) do ustvarjanja dolgoročne strategije družbenega razvoja na eni strani in na drugi strani tehnološkega razvoja — je v velikem razkoraku. Sedaj je jasno, da je zveza komunistov, oziroma njen centralni komitej, dokaj zapostavljal vpliv tehnično-tehnološkega in znanstvenega napredka na razvoj države in družbenih odnosov. Kakor da se nismo zavedali pomena, vpliva in mnogih problemov, ki so, poleg ostalega, zaradi določene slepote na-

stajali na tem področju. Sedanje stanje na področju tehnološkega razvoja, ki se ga vsi še ne zavedamo dovolj, to najbolj potrjuje. Namesto da bi se transfer tehnologije odvijal na osnovi dolgoročne strategije tehnološkega razvoja, je potekal stihjsko, nenačrtno in neorganizirano. S tem pomembnim sodobnim procesom razvoja nismo upravljali. Doseženo je stanje, ki na žalost kaže, da smo prežeti s tujimi, ne samo ekonomskimi, temveč tudi drugimi interesi.

Pokazali smo, da s tehnološko-tehničnim razvojem nismo upravljali; ali zaradi tega, ker se odgovorni delavniki niso zavedali pomena ali zato, ker niso znali tistega, kar so bili dolžni znati. Kako bi sicer lahko razložili izredno veliko zgrešenih investicij, za katere je bila kupljena ogromna oprema, ali neusklajenost in razcepljene velike tehnične tehnološke sisteme (npr. železnica oziroma promet v celoti, PTT, informativni sistem, elektro sistemi, RTV, itd.) po nekakšnih teritorialnih mejah v imenu samoupravljanja. Istočasno, ko si v razvitem svetu prizadevajo za združevanje takih sistemov, celo s prehajanjem prek meja, za kar imamo številne primere. Naj navedem

(Nadaljevanje na 2. strani)

V JULIJU PRODALI LE 80 % NAČRTOVANE PROIZVODNJE

Rezultati prodaje v juliju nam kažejo, da smo s prodajo 27.943 ton naših izdelkov po povprečni ceni 62.671 din/t ustvarili 1.751 milij. din osnovne realizacije. Prodana količina je 80 % načrtovane, prodajna cena pa je presegla planirano za 33 %, vrednost pa je višja kot smo načrtovali in to za 7 % ali 112 milij. din. Osnovna realizacija se je povečala še za storitve prevallanja in realizacijo storitvenih TOZD, kjer so skoraj vse presegle predvidene rezultate, najbolj pa odstopa TOZD Hladna valjarna Bela z ugodnimi rezultati prevallanja, tako, da skupna zunanja realizacija znaša 1.815 milij. din in je z 8 % ali 136 milij. din višja kot je bilo načrtovano.

Pregled prodaje po posameznih TOZD nam kaže, da so v juliju načrtovano količino prodaje presegli le v TOZD Livarna, Vratni podboji, Jeklovlek in Žebljarna, presežki pa se gibljejo med 2 in 44 %. Višjo prodajno ceno, kot je bila načrtovana, so dosegle vse TOZD, izjema je le TOZD Vratni podboji, kjer so v juliju dosegli le 82 % načrtovane prodajne

cene. Zaradi višje doseženih prodajnih cen od predvidenih je v večini TOZD tudi realizacija presegla načrtovano, kljub velikim zaostankom v količini. V realizaciji so zaostali le v TOZD Valjarna bluming — štekel (za 10 %) in Hladna valjarna Bela (za 12 %).

(Nadaljevanje na 6. strani)

MANJŠE PRISPEVNE STOPNJE ZA DRUŽBENE DEJAVNOSTI V ZADNJIH ŠTIRIH MESECIH

Komite za družbeno planiranje in družbeno-ekonomski razvoj Skupščine občine Jesenice je v začetku tega meseca predložil izvršnemu svetu informacijo o ukrepih na področju skupne porabe v občini, v kateri ocenjuje, da bi se prispevne stopnje za družbene dejavnosti v zadnjih štirih mesecih lahko znižale za 0,8 odstotne točke, s tem pa bi se seveda znižale tudi obveznosti iz bruto osebnih dohodkov in dohodka gospodarstva.

Obseg sredstev za programske potrebe samoupravnih interesnih skupnosti je bil za letošnje leto planiran v višini 759.342.000 din, v skladu z resolucijskimi izhodišči za leto 1983, kar pomeni le 10,41 % povečanje v primerjavi z lanskim letom. Takšen obseg nominalnih programov, navajajo v informaciji, bi se ne menjal, v kolikor bi bila inflacija v letošnjem letu na planiranem nivoju, že sedaj pa je jasno, da se bo stopnja inflacije gibala okoli 30 %.

Zaradi takšnih nesorazmerij je po usmeritvah izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije potrebno prilagoditi programe ravni, ki jo dovoljuje zvezna resolucija, to je 13 % nominalni porast dotoka, v primerjavi z letom 1982. To za jeseniško občino pomeni nominalno povišanje obsega programov za 13,34 %, v primerjavi s prejšnjim letom, oziroma povečanje nominalnega obsega za 20.159.000 din.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NIČ KAJ SPODBUDNI REZULTATI V AVUGUSTU

Po petnajstih dneh izvrševanja planskih obveznosti v mesecu avgustu lahko ugotovimo, da se povečuje razlika za planiranimi količinami.

Delavci v TOZD PLAVŽ so v petnajstih dneh julija izdelali 6.705,4 tone grodlja ali 43,8 % družbenega plana in s tem rezultatom zaostajajo za idealnim izvrševanjem za slabih pet odstotkov.

Nekoliko manjši zaostanek izkazujejo v TOZD JEKLARNA, kjer so delavci v tem času odličili 18.168 ton surovega jekla, vendar pa za družbenim planom, ki je enak operativnemu programu, idealno vzeto, zaostajajo za slaba dva odstotka.

V petnajstih dneh avgusta so proizvodne temeljne organizacije dosegle 56.771,7 tone skupne proizvodnje in za idealnim izvrševanjem družbenega načrta zaostajajo skoraj tri odstotke, nekaj manj pa za zmanjšanim operativnim programom.

Za prodajo je bilo v tem času narejenih 11.371,8 tone izdelkov in znaša zaostanek v odnosu na družbeni načrt kar 14 %, v odnosu na zmanjšani operativni program pa dobrih osem odstotkov.

NISMO IMELI STRATEGIJE DOLGOROČNEGA TEHNIČNO-TEHNOLOŠKEGA RAZVOJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

samo enega: tri skandinavske države imajo eno samo letalsko družbo, mi pa, na primer, kar tri.

Prepričan sem v to, če bi imeli oblikovano strategijo tehnološkega razvoja, tudi dolgoročni razvoj ne bi bili takšni, kakršni so. Moramo poudariti tudi to, da smo bili organizirani in da smo vedeli, kaj hočemo in da nas nihče ne bi mogel prisiliti, da zapademo v take dolge poti pod takimi neugodnimi pogoji. To sedaj vemo več ali manj vsi. Verjetno niti mi, člani Centralnega komiteja, Zveze komunistov Jugoslavije, ne vemo vsega, kar bi morali vedeti. Ne vemo, kdo nosi za vse to konkretno odgovornost. Prepričan sem, če bi bilo dovolj javnosti dela, ne bi stvari tekle po takih poteh.

Interesi naših proizvodnih organizacij, večjih ali manjših teritorialnih enot, so se podredili ravnanju po interesih tujih podjetij in s tem zajedli v temelje naše skupnosti. Pri nekaterih je izpadlo celo tako, kot da veliki tehnično-tehnološki sistemi ne morejo obstajati v samoupravljanju. Tak tehnološko neusmerjeni razvoj je začel negativno vplivati tudi na družbeno-ekonomski razvoj in smo bili na poti, da postanemo dežela brez velikih tehnično-tehnoloških sistemov. Istočasno pa nam je tudi samoupravljanje stagniralo.

Za razliko od upravičenega prenoša tehnologije v začetnem obdobju našega razvoja, ko smo imeli preživetje in zastarelo tehnologijo in ko nismo imeli znanstvenega, strokovnega in proizvodnega kadra — je v zadnjih letih prišlo do masovnega in neorganiziranega uvoza tehnologije in sklepanja velikega števila licenčnih pogodb pod največkrat zelo neugodnimi pogoji in velikimi omejitvami in to vse za zelo drage devize. Naša država letno plačuje 30 milijard novih deviznih dinarjev za tuje licence in patente. To vse se je skrivalo za takšno ali drugačno poslovno tajnostjo — od poslovnih do državnih — tako, da niti 12. kongres ZKJ ni vedel za dejansko stanje dolgov naše države, prav tako, kakor so bili organi delavskega samoupravljanja pri odločanju izpuščeni ali pa celo izgrani.

Znano je, da zunanji partnerji po pravilu prodajajo zastarelo tehnologijo, pogodbe pa sklepajo tako, da ščitijo svoje interese, svoja tržišča, pogosto omejujejo prodajo in sodelovanje s podjetji v naši državi, jih pogosto kupujejo s kupovanjem surovin, dobiijo popolni vpogled v proizvodnjo in podobno. Tako, na primer, 98 % licenčnih pogodb vsebuje vsaj po eno omejitev, v 83 % pogodb pa so kupci licenc obvezni uvažati repromaterial in ostale elemente za proizvodni proces. V 89 % primerov je koristnikom licenc delno ali popolno prepovedan izvoz proizvodov po licenčni pogodbi, oziroma licenčni tehnologiji. V njih so celo popolnoma nerazumljive pogodbenne obveze, s katerimi se prepoveduje sodelovanje s sorodnimi organizacijami v naši državi.

To se dogaja v času, ko ima naša država veliko število visokostrokovnih in znanstvenih delavcev, od katerih bi večina lahko delala, in to uspešno, na razvoju lastne tehnologije, kakor to v številnih malih državah delajo zelo uspešno.

PARALIZA STROKOVNEGA KADRA

Največja napaka, ki jo največkrat niti ne vidimo, pa je ta, da smo ob taki blokadi lastnega razvoja in lastnih raziskav povzročili paralizo strokovnega, posebno tehnično inženirskega kadra. Svojo afirmacijo je del in to ne majhni del tehničnega in znanstvenega kadra našel v tujih firmah, ali je prešel na neproizvodna dela doma. Od 174.000 inženirjev le ena tretjina dela v proizvodnji. V taki »licencomaniji« niso mogli dobiti vsebine za svoje ustvarjalno delo, niti ni njihovo delo korektno nagajevano, oziroma vrednoteno. Ni bilo ustvarjeno zaupanje v lastni strokovni kader. Vrednotenje neproizvodnih dejavnosti se je povečalo. Vendar se nam je zato povečala »proizvodnja« papirja, zakonov, predpisov, dogovorov in sporazumov. Eden, večkrat prepisani sporazum, je vrednoten bolj, kot izum ali projekt novega stroja, ali projekt kakršnegakoli sredstva za proizvodnjo, kakor da s papirjem lahko ustvarjamo dohodek in povečujemo produktivnost dela. Razvite dežele pa so v tem času razvijale visoko produktivnost dela, uvajale avtomatizacijo, razvijale mikroprocesno elektroniko, informatiko, robotiko in druge sodobne veje tehnike.

Vse to je vplivalo v tej smeri, da se je začel ustvarjati mit o tem, da mi nimamo sposobnosti za ustvarjanje, in opredeljevanje mladih je šlo v smeri izmikanja izobraževanju za proizvodne dejavnosti na vseh nivojih. Na svetu smo prvi po šolanju ekonomistih. Imamo jih več kot 100 tisoč. Standard se nam je povečeval na kreditnih odnosih in ne na ustvarjalnosti, čeprav je znano, da s kreditnim odnosom lahko samo pridobimo dohodek, ne moremo pa ustvarjati dohodka.

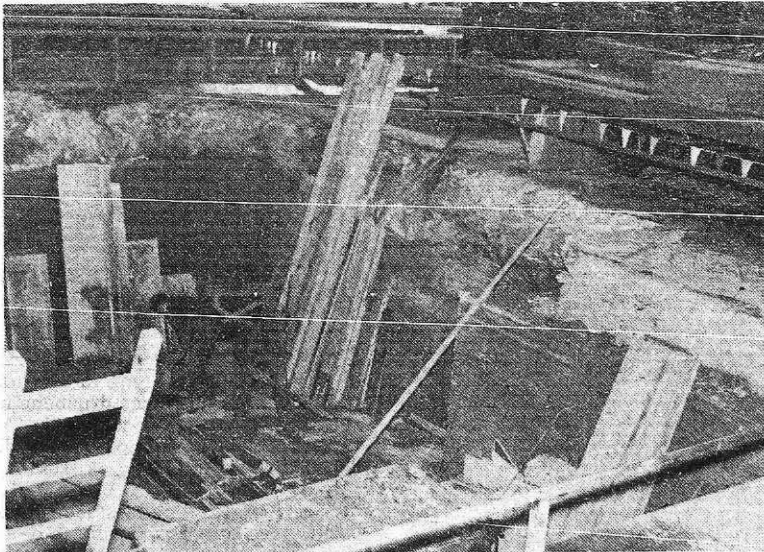
Najpomembnejša opredelitev 11. kongresa ZKJ je bila, da se poveča produktivnost dela. Kako daleč smo prišli s tem? Ali zveza komunistov ve, kako se ta opredelitev in zaključek kongresa uresničuje? Strokovnjaki pravijo, da je današnja produktivnost na nivoju leta 1960. Tudi ob moderni tehnologiji, čeprav ne bi imeli problemov omejitev, se le-ta lahko le malo ali sploh nič ne poveča, če od šest milijonov zaposlenih 800.000 manjka na delu, okrog 400.000 pa jih vsak dan sedi na sestankih.

Znanost nam je odpovedala. Poleg drugih razlogov tudi zato, ker njen razvoj nismo dovolj spodbujali in podpirali. Brez kakršnihkoli analiz lahko rečemo, da imamo v državi okrog 500 samostojnih znanstvenih institutov z 12 tisoč raziskovalci, za razliko od ZR Nemčije, kjer imajo večje število raziskovalcev, vendar le 43 institutov. Številke niso simpatične, vendar jih ne morem preskočiti. Od 24.000 doktorjev in magistrstov znanosti, jih le okrog 1.000 dela v materialni proizvodnji.

Brez uvoza licenc, razumljivo ne moremo biti. Ali to na ta način kot mi, verjetno nihče v svetu ne dela. Japanci so znani kot največji uvozniki licenc, ali to navadno naredijo le enkrat, ker v nekaj naslednjih letih ustvarjajo lastno tehnologijo.

Stotine in tisoče domačih iznajdb je neizkoriščenih, ker takemu licenčnemu gospodarstvu niso potrebne. Razviti svet pa iznajditeljstvo postavlja kot najosnovnejši vidik gospodarstva in ga izjemno stimulira. Mi smo med zadnjimi v Evropi v pogledu iznajditeljstva. Kot primer navajam tovarno Toyota na Japonskem, kjer vsi delavci lahko predlagajo izboljšave v proizvodnji, vsak osvojen predlog pa je nagraden v skladu s doseženimi učinki v proizvodnji. Tako so v tej tovarni leta 1976 imeli 380.000 predlogov za izboljšanje proizvodnje ali 15 predlogov na zaposlenega, od katerih je bilo 83 % osvojenih.

Sistem vzgoje in izobraževanja, katerega reforma stagnira, bi moral biti v funkciji družbenega, ekonomskega in tehnološkega razvoja in v skladu s njihovimi strategijami. Toda kako, če razen družbene strategije druge nismo imeli. Tokovi in procesi tudi na tem področju niso pozitivni. Sedaj imamo 18 univerz z več kot 500.000 študenti. Ali nam je potrebno toliko univerz in ali je kvaliteta kadrov taka, ki bo lahko nosila tisto, kar nam bo znanstveno-tehnični in tehnološki napredek prinesel v naslednjih desetletjih? Kako si razlagati kot, da usposabljanje za delo z modernimi tehnologijami obvezno zahteva večmesečno dopolnilno šolanje naših kadrov v inozemstvu? Koliko resničnega znanja stoji za diplomami pri enem delu diplomiranih? Komunisti in ostali delovni ljudje, ki delajo na univerzah, bi morali imeti za to ocene, odgovore in rešitve. Kako usmerjamo talente za znanstveno delo, kakšni so pogoji za napredek mladih kadrov, kakšna je starost predavateljev in njihove možnosti za znanstveno delo? Se veliko je vprašanj, ki niso odprta, a zahtevajo razpravo v interesu napredka.

Temelji za nov 4.000-tonski ravnalnik v valjarni debele pločevine (foto I. Kučina)

Na fakultetah imamo neustrezno strukturo študentov in ni v skladu s potrebami tehnološkega razvoja. Tako se je, na primer, od leta 1971 do leta 1980 število študentov družbenih ved povečalo za 97 %, od 99.000 na več kot 195.000, število študentov prirodnoslovnih in matematičnih ved pa se je povečalo le z okrog 11,5 tisoč na 16 tisoč. (V istem obdobju se je število študentov prava v državi povečalo za 184 %, študentov političnih ved pa za 135 %.)

Na fakulteti za strojništvo in ladjedelništvo v Zagrebu že več let v prvem roku ne morejo izpopolniti praznih mest za študij. To uspejo šele v jeseni s kandidati, ki ne uspejo z vpisom na drugih fakultetah. V Kragujevcu, mestu avtomobilске industrije, je leta 1979 75,5 % študentov študiralo pravo in ekonomijo in le 12,6 % strojništvo. V Nišu, centru naše elektronske industrije, je bilo na ekonomiji in pravi okrog 36 %, na študiju elektrotehničnih ved pa le okrog 6 % študentov. V Subotici je bilo 87,7 % študentov ekonomije v istem letu. Številke že same po sebi vse povedo. Pozitivni procesi za spremembo strukture študentov, v korist proizvodnih poklicev, se uspešno odvijajo na univerzi v Prištini, toda šele po znanih dogodkih.

Ocenjuje se, da v razvitem svetu znanost in vzgoja prispevata k ustvarjanju dohodka tudi do 70 %, pri nas pa borih deset odstotkov.

TEHNOLOŠKA AGRESIJA

Obrambni vidiki tako imenovane tehnološke agresije so posebno zanimivi in značilni in zveza komunistov ne bi smela mimo. Zneane so strategije, ki so usmerjene v rušenje družbenih sistemov brez vojne agresije, s katero posamezne države s tehnološkim kolonializmom in večstransko odvisnostjo prihajajo v gospodarske težave. Za to je vedno več primerov, še posebno tam, kjer se to ne vidi zaradi lastne nesposobnosti, ali kjer to ne gre na drugačen način. Ali smo predvideli tehnološko agresijo? Ali smo bili v tem pogledu dovolj veliki marksisti? Kakor da naša idejno-obrambna funkcija v tem pogledu ni bila na zadostni višini. Ali je na nivoju države potreben nek organ, ki bo te procese in vplive spremljal ali moramo obnavljati iz starih marksističnih knjig vplive proizvodnih sil na družbene odnose, ob tem, da mi v sodobnih pogojih zanemarjamo, ne razumemo njihovega bivanja in ne vplivamo na te tokove?

Vojaško industrijski kompleks ni zapadel v te mreže, kar pa ne pomeni, da ti tokovi zaradi velike stopnje kooperacije delno ne vplivajo tudi na njega. Po določenem tavanju se je že dolgo od tega proizvodnja NVO usmerila k lastnim silam, z ustvarjanjem lastnega raziskovalnega in tehničnega kadra, kar se odvija zelo uspešno. Tako se, na primer, tehnično starejšinski kader usposablja v tehničnih vojaških akademijah in šolah. V novejšem času pa se v tehnični vojni akademiji v Zagrebu šola kader civilnih inženirjev za razvoj in proizvodnjo NVO.

Program dolgoročne stabilizacije daje izhode iz krize v daljšem obdobju in usmerja tokove k ustvarjanju strategije, ki jo doslej nismo imeli. Dejstva, o katerih sem govoril, so znana. Iznesel sem jih kot opozorilo, da brez sprememb v našem obnašanju, ne bo uresničen program.

Cas je očitno revolucionaren, ker je v vprašanju nadaljnji vzpon ali vračanja vseh tokov razvoja nazaj. Spremembe v odnosih, izgubljanje položajev in privilegijev bo normalno izzvalo velike odpre.

Na vseh ovinkih družbenega razvoja prihaja do zamenjave kadrov.

pmplajevanja, uvajanja svežih, idejno in strokovno sposobnih, odločnih in moralno čistih kadrov, katerim bo tuja familiarnost in oportunizem. To morajo biti kadri z vizijo, a vizijo omogoča znanje in delo. Filozofija nedela in slab odnos do dela ter neodgovornost so rak rane sedanje družbe.

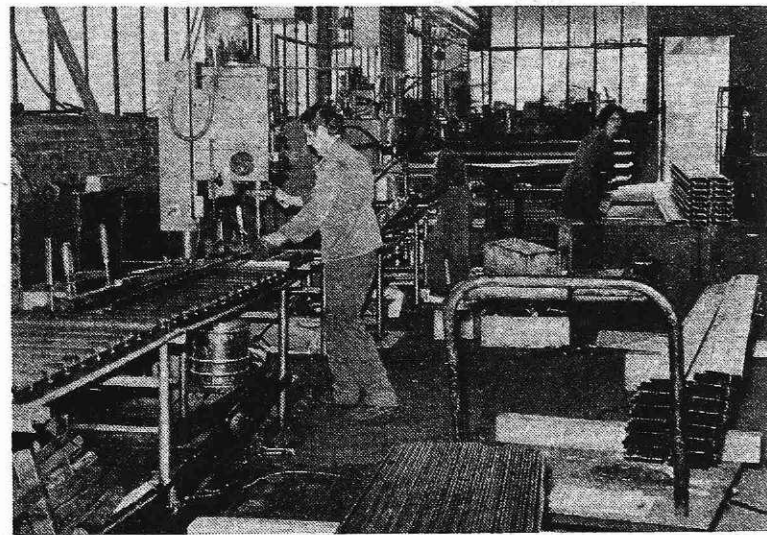
Najboljše oblikovan sistem, resolucije, zaključki in programi, kakor je ta o katerem govorimo, ne bodo nič pomenili, če jih ne bomo uresničevali z delom v praksi.

Odločna prekinitev s kameleontvom, licemerstvom, lažnim obnašanjem, neskrupuloznostjo in neredom se mora najprej uresničiti med komunisti.

Brez take diferenciacije in odgovornosti programa dolgoročne stabilizacije ne bomo uspešno uresničevali. Prepričan sem, da ljudje to od nas tudi pričakujejo. Soglašam z uvodničarjem, da je potrebno odgovornost povečati do maksimuma. Kako to doseči, ko doslej za velike neodgovornosti in spodrsiljaje nihče ni nosil nikakršne posledice?

Zanima me ali so vsi ukrepi, dogovori, jamstva, ki so pripravljeni in kateri se pripravljajo — v skladu s tem programom?

Izhode imamo, ker imamo tudi moč. Moramo ustvariti mehanizme in instrumentarije, da se nam več ne bo dogodilo to, kar je bilo in kar v večini ni bilo potrebno.

V vzorčni delavnici profilarne na Javorniku (foto I. Kučina)

DOGOVOR IN UKREPI ZA IZBOLJŠANJE ODPREME V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

V juliju je bila slabša prodaja zaradi velikih zalog medfazne proizvodnje, pa tudi zaradi pomanjkljive organizacije pri odpremi. To velja tudi za TOZD Valjarna debele pločevine na Javorniku, kjer doslej utečeno delo ovirajo še gradnja nove hale za odpremo in adjustajo. Zato je želja vseh, da se gradnja čimprej dokonča in objekt da v uporabo.

Da bi se stanje pri odpremi v tej TOZD izboljšalo, so se v sredo, 10. avgusta, sestali predstavniki TOZD, sektorja za ekonomiko in organizacijo, TOZD Transport, špedicije in železnice, konkretno referent za stike s strankami, ki imajo blago za prevoz po železnici. Po uspešni razpravi, v kateri so drug drugemu povedali svoje možnosti in težave, so se dogovorili naslednje:

1. Železniška premikalna skupina Železarne na Javorniku bo takoj po prihodu jutranjega vlaka — nabiralnika dostavila na odpremni tir TOZD Valjarne debele pločevine prazne vagonne za nakladanje.

2. Žerjavovodje in delavci odpreme te TOZD bodo poskrbeli, da bodo ti vagoni najkasneje do 13. ure istega dne naloženi, dobavni listi pa tudi v tem času dostavljeni na špedicijo na Javorniku. Tudi tekaška služba bo morala pri tem odgovorno sodelovati in potrebne dokumente takoj oziroma pravočasno dostaviti.

3. Špedicija bo v najkrajšem možnem času pripravila in izpolnila tovarne liste in vse potrebne priloge, železniška premikalna skupina Železarne pa bo poskrbela, da bodo vagoni pripravljeni za odvoz v izvečnem slemem tiru na zahodni strani železniške postaje na Javorniku do časa, da jih bo odpeljal zgodnji popoldanski »nabiralnik«, s katerim bodo dostavljeni vagoni, naročeni za nakladanje po 14. uri.

4. Železnica bo naložene vagonne odpeljala, delavci železniškega premika Železarne pa bodo takoj dostavili prazne vagonne za nakladanje v popoldanskem času. Torej

bodo imeli delavci, ki skrbijo za nakladanje in odpremo, dovolj časa, da bodo te vagonne lahko naložili v popoldanski izmeni in v tem času tudi pripravili vso dokumentacijo.

5. Naslednje jutro je prva dolžnost, da se dobavni listi najkasneje do 7.30 dostavijo špediciji (naložna tekaška služba), vagoni pa takoj dostavijo na slepi tir za odvoz tako, da jih bo jutranji »nabiralnik«, ki pripelje prazne vagonne za nakladanje, vzel in odpeljal. In tako naprej, kot je navedeno v prvi točki. Premikalna skupina Železarne bo potem dostavila prazne vagonne za dopoldansko nakladanje.

6. Predstavnik železnice se je obvezal, da bodo skrbeli za ustrezno število praznih vagonov, ki jih bodo vsak dan sproti dovažali. Če pa jih bodo pripeljali preje kot rezervo, pa zanje vozovna zamudnina ne bo računana. Pri sklepanju nove pogodbe v prihodnjem letu bo treba pregledati roke zadrževanja vagonov in se dogovoriti za takšne, ki jih je v konkretnih razmerah pri normalnem in vestnem delu mogoče izpolnjevati.

Sestanek je potekal v razumevačem tonu in je bil zelo koristen. Vsi so se obvezali, da bodo naredili vsak svoje, če pa se bo pri tem kje kaj zataknilo, pa bodo javili in prosili oddelek za organizacijo dela SEO za posredovanje. Vsi so izrazili prepričanje, da bo zadeva tekla boljše in v korist vseh. Stanje bodo čez nekaj časa analizirali in na osnovi ugotovitev sprejeli še dodatne ukrepe, če bodo seveda potrebni.

B. B.

Na osnovi sklepa odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Vratni podboji, z dne 11. avgusta 1983

OBJAVLJAMO PROSTE DELOVNE NALOGE

1. VOZNIK VILIČARJA šifra 3441⁸ D-3 6. kategorija 1 oseba

POGOJI: Tačaj za voznika viličarja.

Delo je na eno izmenno za nedoločen čas.

Prijave na posebnih prijavnica, ki jih dobite pri tajnicah ali na kadrovskem sektorju, pošljite v 15 dneh na naslov: Kadrovski sektor železarne Jesenice, Cesta železarjev 8, Jesenice z oznako »za TOZD Vratni podboji.«

O POLOŽAJU, ORGANIZIRANJU IN DELOVANJU MLADIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Delovna skupina v uvodu navaja, da s široko obravnavo gradiva v vseh organizacijah in organih zveze komunistov ter v vseh okoljih, ki so povezana z delom, učenjem in življenjem mladih, želijo že v pripravi na sejo centralnega komiteja mobilizirati komuniste za ocenjevanje učinkovitosti dela med mladino in za sprejemanje usmeritev, ki naj bi takšno delo spodbujale. V pripravi na sejo, poudarjajo, se morajo odgovorno vključiti tudi komunisti, ki delujejo v Zvezi socialistične mladine. Skupaj s tezami je v isti prilogi objavljena tudi uvodna razprava Milana Kučana na seji predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, ki vsebuje nekatere ključna idejnopolična vprašanja družbene vloge mladih.

V nadaljevanju delovna skupina navaja, da je v pripravi na sejo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, na kateri bodo govorili o aktualnih idejnopoličnih vprašanjih pri uveljavljanju družbene vloge mladih v našem sistemu socialističnega samoupravljanja, potrebno na podlagi lastne idejnopolične prakse oceniti:

— idejnopolično usmerjenost mladih, njihov položaj v družbi in uresničevanje njihove vloge v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja;

— organiziranost in delovanje mladih v združenem delu, vzgojno-izobraževalnem procesu in na področju interesnih dejavnosti;

— vpliv in delovanje zveze komunistov in drugih organiziranih subjektivnih sil med mlado generacijo.

»Te cilje«, je rečeno v nadaljevanju, »je opredelilo predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije kot izhodišče priprave na sejo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, na kateri bomo razpravljali o nalogah komunistov v zvezi z večjo mobilizacijo mladih.

Na 9. kongresu Zveze komunistov Slovenije smo se komunisti zavezali, da bomo z večjo zavzetostjo in z zgledom sodbujali množično politično akcijo mladih in tako ustvarjali možnost za njihovo vključevanje v procese družbenega samoupravljanja in političnega delovanja ter odločanja o vseh temeljnih vprašanjih družbenega razvoja, v katerih morajo in morejo deliti družbeno usodo delavca.

V tezah, ki so podlaga za takšno aktivnost, so nakazana pomembnejša aktualna idejnopolična vprašanja vloge in položaja mladih v naši družbi, o katerih naj bi razpravljali v organizacijah zveze komunistov in širše v družbi. Zato pomeni gradivo predvsem podlago za široko razpravo pred sejo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije.

Obsežno gradivo zajema široko paleto vprašanj, pojavov in vzrokov, ki se nanašajo na vprašanja mladih, vendar pa je tu in tam premalo kritično, predvsem pa premalo samokritično same zveze komunistov. Tako, na primer, že uvodni stavek v tezi ni dovolj samokritičen, ki pravi: »Življenje in delo mladih, njihov družbeni položaj, družbenopolitično organiziranje in delovanje zveze socialistične mladine in drugih organizacij, kjer delujejo mladi, so vprašanja, ki so vseskozi navzoča v delovanju zveze komunistov.« Bolj pravilno bi bilo, če bi bilo napisano, da so bila navzoča vso zgodovino zveze komunistov, več let nazaj pa le v politiki in dokumentih zveze komunistov, mnogo manj pa v samem delovanju organizacij in organov zveze komunistov, če pa so že bila, so bila obravnavana dokaj forumsko, brez poglobljenih analiz in akcijskih opredelitev, katerim bi morali slediti rezultati.

To omenjamo zato, ker smo po lanskoletnih kongresih zveze komunistov nešteto krat že poudarili, da moramo prenehati z verbalizmom in da dejavnost ocenjujemo lahko edino po doseženih rezultatih. Prav pri mladinskem vprašanju pa je bilo zadnja leta navzočega veliko verbalizma, brez večjih rezultatov, kar je razvidno tudi iz obravnavanih tez.

To uvodno ugotovitev v tezah pa smo navedli predvsem zato, ker je nevarnost, da se bodo s takimi ugotovitvami, zaradi oportunitizma in liberalizma, zadovoljili v marsikaterem okolju. Kajti samo dovolj kritična in samokritična ocena preje navedenih treh območij bo realna osnova za resnično akcijsko delovanje vseh subjektivnih sil z zvezo komunistov na čelu pri ustvarjanem družbenem angažiranju mladih, kar je resnično izjemno pomembno za uresničevanje programskih ciljev in politike zveze komunistov ter za razvoj naše družbe v celoti. To smo sicer z besedami in v dokumentih zelo

poudarjali, v praksi pa ni bilo temu ustrezne angažiranosti in dejanj.

Ugotovitev Edvarda Kardelja v knjigi Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, da »vse pomanjkljivosti v odnosih in aktivnosti zveze komunistov do družbenopolitičnih organizacij, pomanjkljivosti v njihovih medsebojnih odnosih, vse slabosti socialistične zveze in položaja sindikata vplivajo tudi na položaj in vlogo zveze socialistične mladine v našem političnem sistemu«, nedvomno velja še danes. Zato bomo morali marsikje v obravnavah predloženih tez te pomanjkljivosti in slabosti tudi pogumno in samokritično priznati, če nam ne bo razprava o teh izredno aktualnih vprašanjih zvedela v besedičenju.

V naslednjih številkah bomo objavili glavne poudarke iz obravnavanih tez, poskušali pa bomo tudi spremljati razprave v naši železarni in občini.

PODATKI ZA ANALIZO O ZBIIRANJU IN PRODAJI ODPADNIH OLJ

Komisija za pripravo navodila za zbiranje in prodajo odpadnih olj je na svoji seji 14. junija med drugim sklenila, da se v septembru pripravi analiza o količinah in vrstah zbranih odpadnih olj v letošnjem letu do konca avgusta.

Da bo to mogoče, je oddelek za organizacijo dela SEO 11. avgusta poslal vsem odgovornim za ravnanje in zbiranje ter prodajo odpadnih olj ter oljnih gošč poseben obrazec, v katerega bo treba po 1. septembru vpisati količino nabavljenih, dobrih olj in nato oddanih izrabljenih olj za prodajo, za sežig na mazutni postaji ali pri komunalni v Kranju, in sicer od 1. januarja do konca avgusta.

Vsi odgovorni so prejeli po dve tiskovini, od katerih bodo eno poslali naslovniku, drugo pa obdržali za lastno evidenco. Na osnovi teh podatkov se bo pripravila analiza o tem vprašanju. Iz nje bo razvidno, koliko odpadnih olj je bilo po posameznih vrstah zbranih in poslanih tja, kot je dogovorjeno. Iz tega se bo dalo ugotoviti tudi, koliko smo se približali faktorju vračanja, ki je predpisan s pravilnikom o ravnanju z odpadnimi olji, ki ga je izdal republiški sekretariat za industrijo SRS 24. januarja 1980 (Ur. list 4/80).

Podatkov za poročilo ne bo težko dobiti, saj bo treba le sešteti količine iz dobavnih listov in jih vpisati v rubriko za posamezne vrste olja.

Po pripravljeni analizi se bo komisija vnovič sestala in ugotovila, kaj je bilo na tem področju narejena in kaj bo še treba narediti, da se bodo vsa odpadna olja zbirala in oddajala v predelavo ali sežig. To je, kot je bilo že večkrat poudarjeno, obvezno zaradi obvarovanja našega okolja in zaradi prečiščenja ter ponovne uporabe ali sežiga na ustreznem mestu.

B. B.

VABILO UPOKOJENCEM

Zaradi pomanjkanja delavcev v splošni varnostni službi delovne organizacije Železarna Jesenice, vabimo upokojene delavce Železarne in ostalih delovnih organizacij v občini za sklenitev pogodbenega dela na delih in nalogah »vratar 2«.

Trenutno bi potrebovali 12 pogodbenih delavcev.

Kandidati, ki so zainteresirani za to, naj se zglasijo v ponedeljek 22. avgusta 1983 ob 7.30 na vodstvu splošne varnostne službe Železarne.

MANJŠE PRISPEVNE STOPNJE ZA DRUŽBENE DEJAVNOSTI V ZADNJIH ŠTIRIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

To je delna valorizacija obstoječih programov, in sicer v globalu in po posameznih samoupravnih interesnih skupnostih za 2,65 %.

S takimi spremembami, navaja informacija, bi nekoliko omilili previšok realni padec obsega sredstev, istočasno pa preprečili nastajanje

»fiktivnih« presežkov pri posameznih interesnih skupnostih. Dotok sredstev, navajajo, je v primerjavi s preteklimi leti dokaj ugoden, vzrok pa je v višji prispevni stopnji v prvih treh mesecih letošnjega leta, ki so bile nižane šele s 1. aprilom, kakor tudi v višji nominalni rasti bruto osebnih dohodkov in dohodka od planirane (posledica višje stopnje inflacije).

Ob upoštevanju vseh znanih predpostavk, ugotavlja komite v svoji informaciji, bo takšno gibanje bruto osebnih dohodkov v občini še vedno v okvirih, določenih z resolucijo in dogovorom, ki urejata to področje, pa tudi nominalno povečanje dohodka gospodarstva bo v letu 1983 večje od planiranega in bo v začetnih okvirih tudi skupna poraba.

Kljub nominalnemu povišanju obsega skupne porabe družbenih dejavnosti, pa komite ocenjuje, da se lahko prispevne stopnje v zadnjih štirih mesecih znižajo, s čimer se bodo znižale tudi obveznosti iz bruto osebnih dohodkov in iz dohodka gospodarstva. Po prvih izračunih bi se prispevne stopnje za družbene dejavnosti v občini lahko znižale za 0,8 % točke.

S tem bi preprečili nastanek »viškov«, ki bi se namenili za stimulacijo izvoza, za kar pa so sredstva v SR Sloveniji že zagotovljena.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 22. DO 28. AVGUSTA

22. avgusta, MARTIN ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, štev. tel. 77-130;
23. avgusta, BOŽO BARTELJ, podpredsednik PO, Jesenice, Titova 3-A, štev. tel. 81-453;
24. avgusta, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarne, Jesenice, Udarca 9, štev. tel. 83-193;
25. avgusta, ERNEST PUŠNIK, vodja komerciale, Jesenice Titova 2-A, štev. tel. 81-490;
27. avgusta, STANKO ČOP, vodja investicijskega razvoja, Žirovnica 90-A, šte. tel. 80-036;
28. avgusta, ZDRAVKO ČRV, vodja investicijskega razvoja, Jesenice, Cesta 1. maja 32, štev. tel. doma 2260.
Dežurstvo je vsak delovni dan od 15. ure do 7. ure zjutraj naslednjega dne in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne.
V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po železarni, svoje vtise vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 22. 8.	VLADO REPE	AVGUST NOVŠAK
TOREK – 23. 8.	IVAN SLAMNIK	DUŠAN POLAJNAR
SREDA – 24. 8.	JANEZ VEHR	JOŽE CEJ
ČETRTEK – 25. 8.	IVAN MEŽIK	ANTON KAVČIČ
PETEK – 26. 8.	FRANC BERNIK	MARJAN ERMAN
SOBOTA – 27. 8.	FRANC NEČIMER	IVO LEBAN
NEDELJA – 28. 8.	ALOJZ SLIVNIK	JANEZ KOVAČ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 22. do 27. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič.
POPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Metod Rešek.
V soboto, 27. avgusta, samo dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Metod Rešek.
ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar.
POPOLDNE: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.
V soboto, 27. avgusta, samo dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.
Zaradi letnih dopustov zdravnikov in zobozdravnikov so v poletnih mesecih nekatere ambulante zaprte in prosimo uporabnike, da to upoštevajo.

PREGLED ODSOTNOSTI Z DELA V JULIJU

	bol.	dop.	ost.	Skupaj
PLAVŽ	9.02	15.89	1.10	26.01
JEKLARNA	9.38	15.69	1.09	26.16
LIVARNA	6.44	19.67	1.71	27.82
VALJ.BL.ŠT.	6.33	16.66	1.11	24.10
VALJ.ČICE	4.49	22.05	1.64	28.18
VALJ.DEB.PL.	6.11	17.29	0.33	23.73
HL.VALJ.BELA	6.91	16.43	0.99	24.33
HL.VALJ.JES.	7.29	15.78	1.05	24.12
ŽIČARNA	7.47	19.73	1.57	28.77
PROFILARNA	8.95	14.66	1.44	25.05
VRAT.PODB.	9.18	34.11	0.61	43.90
JEKLOVLEK	6.84	17.81	1.59	26.24
ELEKTRODE	9.98	19.31	0.59	29.88
ŽEBLJARNA	10.73	12.85	0.76	24.34
STROJNE D.	7.41	19.78	0.91	28.10
REMONTNE D.	5.57	20.23	0.45	26.25
VZDRŽEVANJE	6.81	19.13	0.67	26.60
ENERGETIK.	5.10	17.25	0.66	23.01
TRANSPORT	10.59	14.88	0.72	26.19
DS KO-FI	5.60	21.25	0.15	27.00
DS K S I	7.55	15.66	1.31	24.52
DS E T N	3.03	22.44	0.38	25.85
DRUŽB.PREH.	9.13	14.37	0.76	24.26
S K U P A J	7.18	18.09	0.88	26.15

Po sklepu odbora za delovna razmerja delovneskupnosti KSI

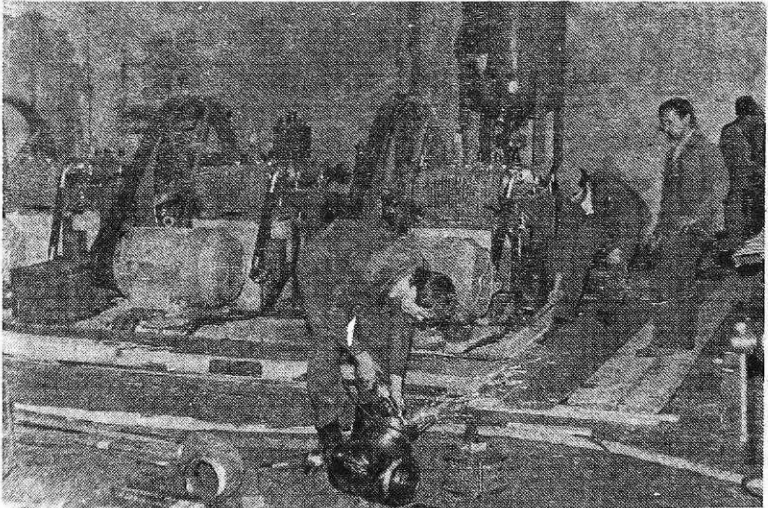
OBJAVLJAMO

v splošni varnostni službi prosta dela in naloge

VRATAR 2 šifra 5546 D-3 6. kategorija 4 osebe

POGOJI:

— poklicna šola ali osemletka,
— da je zdravstveno sposoben za opravljanje nalog,
— da ni bil obsojen niti ni v postopku za kaznivno dejanje proti temeljem socialistične samoupravne družbene ureditve,
— eno leto delovnih izkušenj.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na kadrovski sektor železarne Jesenice, z oznako: »za delovno skupnost KSI«.
Izbira bo opravljena v skladu z določbami pravilnika o delovnih razmerjih in pravilnika o organizaciji in delu splošne varnostne službe.
Posebne prijavnice dobite pri kadrovskih ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Montaža naprav za odbrizg kovarine v strojnici valjarne debele pločevine (foto I. Kučina)

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Hladna valjarna Jesenice

2. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Devetega avgusta je bila druga redna seja delavskega sveta TOZD Hladna valjarna Jesenice, ki jo je sklical in vodil namestnik predsednika Janez Stare. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da dva sklepa še nista izvršena, nekateri pa so v izvajanju.

V nadaljevanju seje so delegati sprejeli polletno poslovno poročilo v obliki, kot je bilo podano. Pri tem so ugotovili, da so pogoji za normalno delo vedno slabši, saj do sedaj sprejetih sklepov ni bilo mogoče uresničiti. Tako je stanje glede investicij, vložka in kadrov vedno slabše in je le zaslug kolektiva, da je bil plan vsaj v takšnem obsegu izpolnjen.

Delegati so bili seznanjeni s poročilom stalne inventurne komisije o izvršeni inventuri v skladišču 61 HVJ, v katerem ugotavlja, da ni nobenih razlik in da se dejansko stanje ujema s knjižnim stanjem skladiščne kartoteke in mesečnim materialnim dnevnikom.

Delavski svet je ugotovil, da so rezultati stabilizacijskega programa za prvo polletje letošnjega leta občutno slabši kot v preteklih letih. Poleg neizvrševanja plana proizvodnje v kvalitetah jekel in dinama, je najbolj neugoden kazalec poraba delovnih valjev, ki se je povečala predvsem zaradi slabega stanja Siemens valjavskega stroja in zaradi zelo slabe kvalitete toplo valjanih trakov. Ostali rezultati programa so na nivoju planiranih vrednosti ali nekoliko boljši.

Po predhodni razpravi v samoupravnih delovnih skupinah so sprejeli ugotovitveni sklep, da so spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o temeljnih plana SIS elektrogospodarstva sprejete. Po predhodni razpravi v samoupravnih delovnih skupinah je delavski svet potrdil tudi predlog o pričetku dela v zimskem in letnem času v Železarni, in sicer prvo predlagano različico.

Delegati so se strinjali s predlogom reorganizacije oddelka za operativno planiranje in ga soglasno sprejeli. Strinjali so se tudi z uravnavanjem višine OD v drugem polletju in sprejeli ugotovitvene sklepe v predloženi obliki. Prav tako so bili seznanjeni s spremembo višine akontacije in niso imeli pripomb.

Na predlog izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD HV Jesenice je delavski svet izvolil komisijo za inovacije. Ugotovili so, da so izvrševanje srednjeročnega

družbenega plana občine Jesenice obravnavali delavci v samoupravnih delovnih skupinah s pripombo, da se premalo investira v okviru občine, kakor tudi temeljne organizacije HV.

Ugotovili so tudi, da so katalog razvida nalog in opravil obravnave SDS, družbenopolitične organizacije in vodstvo TOZD. Vse zbrane pripombe bo obravnavala delovna skupina in jih posredovala naprej na OSDC. Izrečenih je bilo več splošnih pripomb na katalog, predvsem pa je bilo poudarjeno:

— pri oceni delovnih nalog je premalo poudarka na odgovornosti,

— število možnih točk za izobrazbo je preširoko,

— normirane delovne naloge je treba višje vrednotiti,

— sorodne ali podobne delovne naloge v TOZD in delovnih skupnostih naj se dajo po ocenitvi na vpogled proizvodnim TOZD,

— večina delovnih skupin je menila, da se katalog sprejme skupno s službami in sektorji.

Ob koncu seje so delegati potrdili reorganizacijo vodenja transporta in predlagali naslednje:

a) Ukinejo se delovne naloge 2138 D-3 mehanik za viličarje — 3 osebe — 9. kat.;

b) Zniža se normativ 2136 — vozni viličarjev s 24 na 23 oseb;

c) nove delovne naloge:

2156 D-4 vodilni vzdrževalec viličarjev 1 os. 11kat.,

2157 D-4 skupinovodja notranjega transporta in vzdrževanja 3 os. 10 kat.

Te spremembe začnejo veljati prvega septembra. ss

TOZD Valjarna bluming štekel

3. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V torek, 9. avgusta, je predsednik delavskega sveta TOZD Valjarna bluming štekel Franc Podlipnik sklical in vodil 3. redno sejo, na kateri so delegati najprej ugotovili, da so bili sklepi predhodne seje izvršeni.

Na osnovi poslovnega poročila za prvo polletje 1983, katerega so obravnavali v nadaljevanju, so ugotovili, da je bila skupna proizvodnja dosežena 98,7 %, blagovna pa le 83 %. Glavna vzroka za nedoseganje proizvodnje sta bila manjša predelava in kvaliteta jekla, zato je bilo več izvaljenih slabov prek potisne peči od planiranih. Na slabšo proizvodnjo je vplivalo tudi pomanjkanje tujega vložka. Te težave so v TOZD reševali s prevajanjem uslug.

Izplen na blumingu je bil za 1,6 % po planiranih, predvsem zaradi prevelikega odreza pri glavah, še vedno pa je višji, kot je bil najvišje dosežen po letih od 1979. dalje. Izplen na šteklju je bil za 1,8 % višji od planiranega in se iz leta v leto popravlja, kar je posledica dobrega letnega remonta in dobrega dela valjarne štekel in adjustaz.

Vodja temeljne organizacije je poudaril, da so v prvem polletju imeli težave s pomanjkanjem delavcev, kljub temu pa je še vedno nezadovoljiva izraba delovnega časa. Posamezni agregati še vedno niso polno iz-

korišćeni, dela pa se opravljajo malomarno. Poudaril je, da bi se morali zavedati, da planiranega vložka iz tuje dobave ne bo in da se bodo morali opreti le na vložek iz jeklarne in ga 100 % izkoristiti. Dogaja se še vedno, da se pri tako kritičnem pomanjkanju vložka zaradi malomarnega dela vložek zavalja, zažge ali napačno zareže. Kljub vsem tem pomanjkljivostim pa izračuni kažejo, je dejal, da se storilnost po količini in kvaliteti dviguje.

Iz finančnega poročila je bilo razvidno, da so bili stroški doseženi 70,8 %, predvsem zaradi neizdohajljivega tujega vložka. Iz celotnega prihodka in njegove delitve pa je bilo razvidno, da je bilo ustvarjena manj čistega dohodka kot so ga uporabili za osebne dohodke in da je izguba temeljne organizacije 24.125.365,07 din, vendar je manjša od izgube v istem obdobju lani.

Delegati so potrdili predlog za zvišanje osnov osebnih dohodkov za 5 % z veljavnostjo s 1. avgustom.

Zaradi slabe proizvodnje v začetku julija, ko je delala potisna peč, je bil sestanek vodstva in družbenopolitičnih organizacij TOZD in Železarn z delavci vzdrževanja in remontnih delavnic, ki ga je sklical predsednik sindikata Železarn. Na osnovi tega so bili izdelani ukrepi za izboljšanje stanja in so jih obravnavale vse samoupravne delovne skupine in nanje dale pripombe. Delavski svet jih je skupno s pripombami potrdil s tem, da jih obravnava tudi delavski svet Železarn.

V nadaljevanju so ugotovili, da so vse samoupravne delovne skupine obravnavale in potrdile samoupravni sporazum o spremembah in dopolnitvah samoupravnega sporazuma o temeljnih plana SIS elektrogospodarstva SRS za obdobje 1981-1985 in kontinuiteto do leta 1990 ter predlog reorganizacije operativne priprave proizvodnje.

Ob koncu seje so obravnavali pritožbo za varstvo pravic delavca Redža Grbića na odločbo št. 265/83 z dne 9. junija 1983, s katero mu je skupna disciplinska komisija TOZD in delovnih skupnosti Železarn izrekla ukrep preklic pogojnega prenehanja delovnega razmerja v TOZD Valjarna bluming štekel za dobo enega leta. Delegati so sprejeli sklep, da se pritožba kot neutemeljena zavrne in potrdi odločitev skupne disciplinske komisije.

I. N.

Naš plavžar (foto: S. Kokalj)

TOZD Žičarna

4. REDNA SEJA DELAVSKEGA SVETA

Druga avgusta je predsednik Marjan Jamar sklical in vodil četrto redno sejo delavskega sveta TOZD Žičarna. Delegati so ob informaciji o izvajanju sklepov zadnje seje ugotovili, da so realizirani, razen dveh, s katerima adjusterke ESAB linij ne soglašajo.

Delegati so v nadaljevanju ugotovili, da je bilo polletno poslovno poročilo obravnavano in sprejeto na zborih delavcev, in sicer z večino glasov, kar je 51,1 % glede na trenutni stalež.

Delegati so soglašali z reorganizacijo oddelka za operativno planiranje proizvodnje. Opozarjajo pa na kadrovske probleme v operativni pripravi dela, predvsem v prehodnem obdobju, in na to, da se režijsko delo ne sme povečati.

V nadaljevanju seje so delegati soglasno potrdili naslednje ugotovitve in sklepe:

a) V poslovnem rezultatu za leto 1983 bodo predvidoma dosežena ugodnejša delitvena razmerja kot je planirano. Sredstva za osebne dohodke bodo po sedanjih osnovah manjša od gornje meje dovoljenih sredstev po družbenih usmeritvah razporejanja dohodka.

b) Za doseg večje motiviranosti delavcev se osnovne postavke OD povečajo za 5 % z veljavnostjo od 1. avgusta dalje.

c) S povečanjem OD delavci TOZD in delovnih skupnosti sprejemajo obvezo, da bodo z dosledno delovno in tehnološko disciplino omogočili izvajanje vseh sprejetih in načrtovanih ukrepov za doseg čimboljših skupnih rezultatov dela in poslovanja.

Delegati so ugotovili, da so vse SDS obravnavale predlagane spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma ter dopolnila k samoupravnemu sporazumu o temeljnih plana interesne skupnosti elektrogospodarstva SRS za obdobje 1981 do 1985 in kontinuiteto do leta 1990 in ga sprejeli z večino glasov glede na trenutni stalež.

Potrdili so tudi odločitev večine SDS, da se dela v prostih sobotah dopoldan, namesto nočne izmene na delovno soboto. Na osnovi ponovne razprave za dopolnitev samoupravnega sporazuma o merilih in osnovah za delitev OD in dela sklada skupne porabe na zborih delavcev, na katerih ni bilo pripomb, so delegati sprejeli sklep o ponovitvi referenduma, in sicer 14. septembra od 6. do 18. ure. Na referendumu bodo izvedene tudi dodatne volitve za delegate DS iz SDS Žičarna I.

Soglasno so potrdili predlog finančno-računovodskega sektorja, da se spremeni višina predčasnega izplačila akontacije s 1.500 na 4.000 din in da ostali pogoji ostanejo nespremenjeni.

Sejo so končali z informacijo, da bosta odgovora na vprašanja našega delegata na seji DS Železarn posredovana na naslednji seji delavskega sveta Železarn.

ss

TOZD Žebljarna

4. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V petek, 5. avgusta, je bila v TOZD Žebljarna 4. redna seja delavskega sveta, ki jo je vodil predsednik Peter Gasar. Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so vsi izvršeni, oziroma se izvajajo.

Obravnavali so tehnično-poslovno poročilo za prvo polletje 1983 delovne organizacije železarna Jesenice in TOZD Žebljarna. Ugotovili so, da je TOZD zaključila prvo polletje z izgubo, ki je veliko manjša, kot je bila ob četrtletju. Med vzroke za nastanek izgube so šteli naslednje:

— Povečana zaloga gotovih izdelkov, katera se je povečala zaradi nedostavljenih kontejnerjev v mesecu juniju in zaradi nekompletnih naročil;

— Domači vložek je bil uporabljen v večjih količinah kot je bilo v planu, ker pa je domača žica dražja, so se stroški na kontu vložnega materiala bistveno povečali;

— Neizpolnjen družbeni plan, ki je povzročil zvišanje fiksnih stroškov in specifične porabe materialov, kar je bilo pogojeno z ustavitvijo proizvodnje v Žebljarni v maju in juniju zaradi pomanjkanja vlečene žice;

— Izplen je bil za 0,8 % pod planiranim, ker se je povečal izmeček žičnikov za malo prodajo, pa tudi zato, ker se dobavljena žica iz TOZD Žičarna pri odpremi ne tehta in prihaja do razlik, s katerimi je obremenjena TOZD Žebljarna.

Sprejeli so sklep, da so vse samoupravne delovne skupine obravnavale poslovno-tehnično poročilo za prvo polletje Železarn in TOZD Žebljarna in ga potrdile s pripombo, da za izgubo ni kriva TOZD Žebljarna in z zahtevo, da v bodoče službe bolje organizirajo dobavo vlečene žice.

Delavski svet je zadolžil vodstvo TOZD in službe, da v zakonskem roku 45 dni pripravijo sanacijski program.

V nadaljevanju so obravnavali in sprejeli spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o

temeljnih plana interesne skupnosti elektrogospodarstva SRS za obdobje 1981-1985 in kontinuiteto do leta 1990.

Obravnavali in sprejeli so tudi predlog za povišanje osnov osebnega dohodka za 5 % od 1. avgusta 1983 dalje, predlog sprememb osnutka o cenah žičnikov, ki se bodo povišale za 82 %.

Izvolili so tudi petčlanski odbor za uresničevanje zakona o združenem delu, ki ga je predlagal izvršni odbor osnovne organizacije sindikata.

Ob zaključku seje so na predlog delavcev TOZD in delovnih skupnosti ter izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata sprejeli predlog, da se spremeni višina možnega izplačila akontacije osebnega dohodka s 1.500 din na 4.000 din.

MV

V Žebljarni (foto: S. Kokalj)

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Predsednik odbora za gospodarstvo TOZD Žičarna Tomaž Štefelin je 28. julija sklical tretjo redno sejo. Člani odbora so bili seznanjeni z izvajanjem sklepov zadnje seje in pri tem ugotovili, da so izvršeni, razen enega in sklepov, ki so daljšega značaja.

V nadaljevanju seje so potrdili operativni plan za mesec avgust, ki predvideva 4.000 ton vlečene žice; od tega za prodajo 2.510 ton in 1.490 ton za domačo predelavo.

Člani odbora so bili seznanjeni s proizvodnimi rezultati za mesec junij. Izdelali so 4.521 ton vlečene žice; za prodajo 3.006 ton in 1.507 ton za domačo predelavo. Izplen je bil 96,63 %, storilnost pa 184,04 kg/na uro. Poprečni osebni dohodek je bil 17.494 din na osebo. Proizvodni stroški za junij so bili nižji od planiranih za 9.675.119 din, in sicer pri vložku za 8.279.959 din in pri predelavi za 1.395.160 din.

Člani so bili seznanjeni s pol-

letnim poslovnim poročilom, ki prikazuje, da je TOZD Žičarna pozitivno poslovala. Potrdili so oceno uspešnosti za vršila dolžnosti vodja TOZD v višini 18 % za naslednji kvartal. Obravnavali so tudi sanacijski program, ki ni v celoti realiziran, in sicer v rezanju koncev, znižanju reklamacij ter kadrovski problematiki. Seznanjeni so bili tudi s prošnjo Lovskega društva Bled, ki prosi za 50 kg pocinkane žice za srečolov. Prošnji so ugodili. Na seji je bil sprejet tudi sklep, da se pozove delavce v proizvodnji, ki delajo na dupe, da te ne koristijo kot proste ure.

Ob koncu seje so obravnavali še dve inovaciji.

ss

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

USPELA MLADINSKA DELOVNA AKCIJA GORJUŠE '83

Predsedstvo občinske konference ZSMS Račljica je pred dnevi ocenjevalo letošnje mladinske delovne akcije in izreklo pohvalo vsem brigadirjem, ki so se izkazali z dobrimi delovnimi uspehi in zavzetostjo v interesnih dejavnostih na akcijah.

Posebno so pohvalili udeležence na lokalni delovni akciji Gorjuše '83, katero so organizirali skupaj s komunalno skupnostjo, komunalnim gospodarstvom Radovljica, območno vodno skupnostjo in svetom KS Koprivnik — Gorjuše od 3. do 17. julija.

V mladinsko delovno brigado Stane Žagar je bilo vključenih 26 brigadirjev — mladih planincev iz pobratene občine Svilajnac in deset mladincev in mladink iz rado-

vliške občine, poveljeval pa ji je komandant akcije Radovan Obid.

Na 14-dnevni akciji so brigadirji kopali jarek za vodovodno omrežje na trasi, dolgi en kilometer, razen tega so opravili še nekaj drugih del in v prostem času pomagali domačinom na Gorjušah pri kmetijskih delih.

Na akciji so organizirali dva udarna dneva, na katerih so sodelovali vojaki, mladi iz Gorjuš, delavci občinske skupščine in upravnih organov, družbenopolitičnih organizacij in komunalnega gospodarstva, kar je precej pripomoglo k odmevnosti akcije in nenačrtovane tudi k izpolnjevanju razmeroma težkih delovnih norm. Brigadirji so v tem času opravili 3.050 delovnih ur, vojaki JLA 690 in drugi udeleženci akcije v udarnih dneh 110 ur.

Bivanje brigadirjev v železniškem domu je bilo dokaj udobno, pa tudi prehrana je bila okusna in obilna. Pri razgibanosti interesnih dejavnosti v popoldanskem in večernem času so bili navzoči tudi mladi krajan iz Gorjuš in Koprivnika, s katerimi so s skupnimi močmi pripravili različne kulturne in športne prireditve in srečanja. Organizirali so tudi dva zanimiva izleta za brigadirje — v Bohinjsko Bistrico in na Triglav. To je bilo še posebno doživetje za srbske brigadirje, ki niso mogli skriti navdušenja.

Stroški te uspele mladinske delovne akcije so bili 310 tisoč din, kar je za 75 tisoč din manj, kot so načrtovali.

Pri organizaciji in izvedbi akcije in interesnih dejavnosti so prispevali svoj delež denarja in drugih potrebnih sredstev izvršni svet in občinski štab teritorialne obrambe, Iskra TOZD Lipnica, komunalna skupnost, komunalno gospodarstvo Radovljica, GG Bled, gradbeno podjetje Bohinj, RK in OK ZSMS, Kulturna skupnost Radovljica in KS Koprivnik — Gorjuše.

JR

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

OSNOVNE KARAKTERISTIKE KEMIJSKIH IN BAKTERIOLOŠKIH BOJNIH STRUPOV

Dražljivci	Mejna dražilna doza	Tolerantna doza	Indeks smrtnosti mg/min/m ³
Adamsit	0.01 mg/m ³	2—5 mg/m ³	15—30.000
Etil-bromacetat	5 mg/m ³	5—10 mg/m ³	25.000
Bromaceton	1.5 mg/m ³	10 mg/m ³	30.000
CN (omega kloracetofenon)	0.3—1.5 mg/m ³	5—15 mg/m ³	8.500—25.000
CN (malononitril)	0.05—0.1 mg/m ³	1—5 mg/m ³	40—75.000

Potencialni bakteriološki agensi

Bolezen	Infektivnost	Prenosljivost	Čas inkubacije	Čas bolezni
Mrzlica chikungunya	visoka	se ne prenaša	2—6 dni	14 dni do 2 meseca
Denga	visoka	se ne prenaša	5—8 dni	nekaj dni do več tednov
Konjski encefalitis	visoka	se ne prenaša	5—15 dni	3 tedne
Venezuelski konjski encefalitis	visoka	se ne prenaša	2—5 dni	3—10 dni
Klopji encefalitis	visoka	se ne prenaša	7—14 dni	1 teden do 2 mesecev
Influenca	visoka	se prenaša	1—3 dni	3—10 dni
Rumena mrzlica	visoka	se ne prenaša	3—6 dni	7—14 dni
Kju-mrzlica	visoka	se ne prenaša	10—21 dni	7—21 dni
Psitakoz	visoka	se prenaša	4—15 dni	7—21 dni
Antraks	visoka	se prenaša	1—5 dni	3—5 dni
Kolera	nizka	se prenaša	1—5 dni	7—21 dni
Sakagija	visoka	se ne prenaša	2—14 dni	4—6 tednov
Melioidoza	visoka	se ne prenaša	1—5 dni	4—20 dni
Kuga	visoka	se prenaša	2—5 dni	1—2 dni
Tularemija	visoka	se ne prenaša	1—10 dni	2—4 tedne
Tifus	visoka	se prenaša	7—21 dni	več tednov
Dizenterija	visoka	se prenaša	1—3 dni	7—21 dni

Nadaljevanje

MLADI IZ TOZD VBŠ PROSTOVOLJNO POMAGAJO V PROIZVODNJI

V sredo, 10. in četrtek, 11. avgusta, so mladi iz osnovne organizacije ZSMS Valjarna bluming štekel, ki so istočasno člani stalne MDB »Železar«, izvedli dve lokalni mladinski delovni akciji v adjuštaži valjarne.

Mladi so priskočili na pomoč na predlog kadrovnika, ker v adjuštaži primanjkuje delavcev. V dveh akcijah so adjustirali 47 ton pločevine, prisotnih pa je bilo devet mladincev.

Te mlade je potrebno še posebej pohvaliti, kajti marsikateri mladinec, delavec te TOZD, je ostal še naprej po nočni dnini in seveda brez nadomestila osebne dohodka. Se pravi, to kar bi nekateri delali v nadurnem delu, so mladi naredili v prostem času s prostovoljnim delom.

Z.

Eden od vhodov v Železarno (foto I. Kučina)

DRUGA SEJA OO ZSMS TOZD VBŠ

V torek, 9. avgusta, je predsednik osnovne organizacije ZSMS TOZD Valjarna bluming štekel Veljko Vučkolič sklical drugo sejo, na kateri so obravnavali šestmesečno poslovno poročilo TOZD Valjarna bluming štekel in Železarne, ukrepe za izboljšanje stanja v TOZD Valjarna bluming štekel in tekoče zadeve.

Šestmesečno poslovno poročilo je mladim obrazložil vodja TOZD Alek-

sander Mandeljc, ki je med drugim navedel vzroke za slabe rezultate TOZD. Mladi so v razpravi predlagali tudi ukrepe za izboljšanje stanja v TOZD v prihodnjem obdobju. Podprli so sklepe s skupne seje predsednikov IO OOS in predsedstva koordinacijskega sveta ZSMS Železarne. Še posebno pa so poudarili, da je v TOZD treba izboljšati organizacijo dela in tehnološko ter delovno disciplino. Ker pa v TOZD že dalj časa primanjkuje delavcev, so sklenili, da s svojim prostovoljnim delom pomagajo pri reševanju ozkih grl v proizvodnji in tako prispevajo k boljšemu položaju.

V nadaljevanju so razpravljali tudi o prehrani na delu in imeli pripombe na TOZD Družbena prehrana, predvsem zaradi pomanjkanja tople malice v popoldanski in nočni dnini.

Z.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

KR POSTOPEK ZA PROIZVODNJO GRODLJA IN PLINA

Direktna redukcija kosovne železove rude in peletov ob uporabi zemeljskega plina kot reducenta je že pred leti dosegljiva industrijsko zrelost (Midrex postopek) in jo danes veliko uporabljajo. Rezultat tega razvoja je, da se je plavž po 200 letih prvič srečal z resno konkurenco. Vendar je treba v sodobni redukciji tehniki rešiti še dva problema:

- direktno redukcijo kosovne rude ali peletov s premogom,
- direktno redukcijo finih rud ob uporabi premoga ali plina.

V preteklosti je bilo mnogo poskusov, da bi rešili ta dva problema. Postopki v rotacijski peči so nekaj časa nudili določeno možnost na tem področju redukcijske metalurgije. Kombinacija vplinjavanja premoga in redukcije železove rude v jaskasti peči je izgledala tudi tehnično rešljiva, kot je to primer s postopkom redukcije v lebdem stanju in briketiranju v vročem stanju. Vendar s temi postopki ni bilo mogoče uresničiti zahteve po njihovi prilagodljivosti in nizkim investicijskimi ter obratovalnimi stroški.

KR (Coal reduction — redukcija s premogom) postopek je razvila zahodnonemška železarska družba Korf po letu 1978 z namenom, da poveča energetska osnovo za integralne železarske s tem, da je vključila v redukcijske namene premog slabše kakovosti, katerega zaloge so na svetu zelo velike. Do zdaj sta bila osnovna energetska vira za redukcijo železove rude premog za koksiranje in zemeljski plin.

Danes obratuje v zahodnonemškem mestu Kehl ob Reni poskusna KR naprava za izdelavo pet do osem ton grodlja na uro. Ta naprava, ki je v skupni lasti zahodnonemške železarske Korf Stahl AG in avstrijske VÖEST Alpine, je pričela obratovati leta 1981, za redukcijo železove rude in proizvodnjo grodlja pa uporabljajo agregat, razdeljen na talilni uplinjevalec ter redukcijko jaskasto peč.

V talilnem uplinjevalcu talijo vročo železovo gobo v grodelj s pomočjo toplote, ki nastane med nepopolno oksidacijo premoga. Premog, ki ga zakladajo v talilni uplinjevalec, je vplinjjen ob uporabi kisika. Znatost premoga se giblje med 0 in 30 mm in nastali plin vsebuje okoli 95 % ogljikovega dioksida

in vodika. Pri KR postopku ima talilni vplinjevalec vlogo talilnika plavža, kjer se koks vplinja s vročim zrakom in v jasku reducirana železova ruda tali v grodelj. V talilnem vplinjevalcu ni opore za vsip in zato je redukcijška cona mehansko ločena od talilnega vplinjevalca.

Redukcijski jasek z napravo za odstranjevanje vroče železove gobe je postavljen nad talilni vplinjevalec. Po predhodnem čiščenju in hlajenju preide vroči redukcijški plin, ki nastane v talilnem vplinjevalcu, v redukcijški jasek, kjer reducira kosovno železovo rudo ali pelete. Po odstranitvi nezaželenega ogljikovega dioksida je mogoče uporabiti očiščen plin skupaj z viškom ostalega plina za izdelavo železove gobe ali za petrokemične postopke. Odpadni plin in višek plina sta primerna tudi za pridobivanje električne energije in ogrevanje postorov.

KR postopek sestavlja kombinacija novega talilnega vplinjevalca in že vpeljana tehnologija za redukcijo železove rude v jaskasti peči. Vsi izračuni in poskusi so pokazali, da lahko s investicijskimi in proizvodnimi stroški celo pri majhnih enotah ta postopek konkurira z velikimi plavži in ostalimi postopki direktne redukcije železove rude.

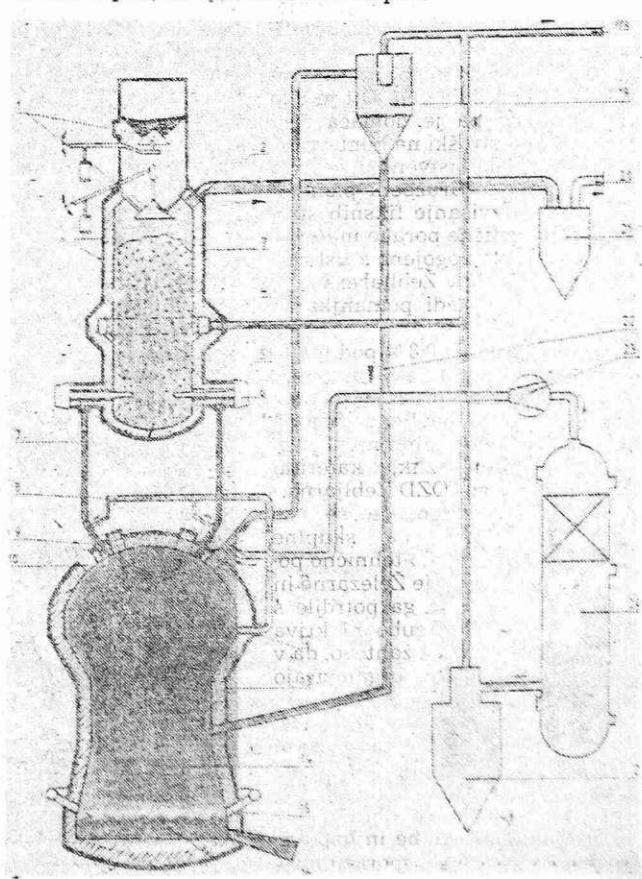
Ta postopek je mogoče uspešno uporabljati v industrijsko razvitih in nerazvitih državah. Za predelavo s tem postopkom izdelanega grodlja je mogoče uporabiti različne postopke v kisikovih konvertorjih. Najvažnejše tehnične in ekonomske prednosti tega popolnoma novega postopka so:

- strokovno učinkovita proizvodnja grodlja in železove gobe ob uporabi najbolj ekonomskega energetskega vira in nizka specifična poraba energije ter uporaba kakovostno slabšega premoga, ki ga je skoraj povsod dovolj;
- nizki investicijski stroški, ker odpadeta koksarna in naprava za sintranje železove rude;
- uporaba tega postopka v mini jeklarnah z letno proizvodno zmogljivostjo 100.000 ton surovega jekla ali več je prav tako ekonomična kot v velikih jeklarnah z znatno večjo proizvodnjo. Postopek je primeren za uporabo v industrijsko razvitih in nerazvitih deželah.

Dejstvo, da je za KR postopek uporaben premog, ki ni primeren za koksiranje in ne potrebuje zemeljskega plina ter tudi poraba električne energije ni velika, omogoča uporabo tega postopka v vseh delih sveta.

Številke, navedene v shemi, pomenijo: 1. zapiralna naprava, 2. odvod dimnih plinov, 3. jaskasta peč za redukcijo, 4. venec za dovajanje redukcijškega plina, 5. cevovod za redukcijški plin, 6. naprava za odstranjevanje železove gobe, 7. drčja za železovo gobo, 8. venec za hladilni plin do drčja, 9. naprava za zakladanje premoga, 10. odvod plina iz talilnega vplinjevalca,

11. dovod hladnega plina iz vplinjevalca cevovoda, 12. dovod hladnega plina do talilnega vplinjevalca, 13. talilni vplinjevalec, 14. premog s taljeno železovo gobo, 15. pihalice za kisik, 16. prehodna odprtina za grodelj in žlindro, 17. talina grodlja, 18. vroči dimni plini, 19. vroča prašna vreča, 20. očiščeni dimni plini, 21. mokri čistilec plina, 22. ponovno zakladanje prahu iz prašne vreče, 23. ventilator za ohlajeni plin, 24. mokri čistilec za hladni plin, 25. venturi čistilec za plin.

V JULIJU PRODALI LE 80 % NAČRTOVANE KOLIČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

V sedmih mesecih letošnjega leta smo prodali 213.694 ton naših izdelkov, kar je 14 % ali 36.136 ton manj kot je predvideval družbeni načrt. Dosežena prodajna cena je povprečno za železarno znašala v tem obdobju 47.913 in je v primerjavi z načrtovano višja za 2 % ali 882 din/t. Dosežena osnovna realizacija v višini 10.239 milij. din je 87 % načrtovane višine, torej smo v tem obdobju prav zaradi zaostankov v količini dosegli 1.511 milij. din nižjo osnovno realizacijo. Rezultati storitev prevajanja in pa realizacije storitvenih TOZD so v sedmih mesecih ugodni, tako da je skupna zunanja realizacija, ki znaša 10.7650 milij. din zaostala za načrtovano za 11 % ali 1.297 milij. din.

Gledano po posameznih TOZD so kumulativne planirane količine in vrednosti presegli le v TOZD Livarna in Jeklovlek, načrtovana vrednost prodaje pa je bila presežena še v TOZD Valjarna žice in profilov, Hladna valjarna Jesenice in Želbljarna, medtem, ko v ostalih TOZD zaostajajo za načrti. Zaostanki se pri količini gibljejo med 26 % v TOZD

Hladna valjarna Bela (če bi upoštevali v osnovni realizaciji veliko količino prevajanja je njihov zaostanek v količini le 4 %) in 6 % v TOZD Valjarna debele pločevine in Želbljarna.

Zaostanki za načrtovano vrednostjo prodaje so v tem obdobju med 32 % v TOZD Hladna valjarna Bela (vzrok je isti kot smo navedli pri količini — prevajanje ni upoštevano v

osnovni realizaciji) in 3 % v TOZD Valjarna debele pločevine.

Pregled doseganja načrtovanih prodajnih cen po posameznih TOZD nam kaže, da smo v obdobju januar — julij v večini TOZD načrtovano prodajno ceno dosegli ali presegli, zaostajajo le še TOZD Hladna valjarna Bela za 7 %, Profilarna za 6 % in Vratni podboji za 20 %.

S.

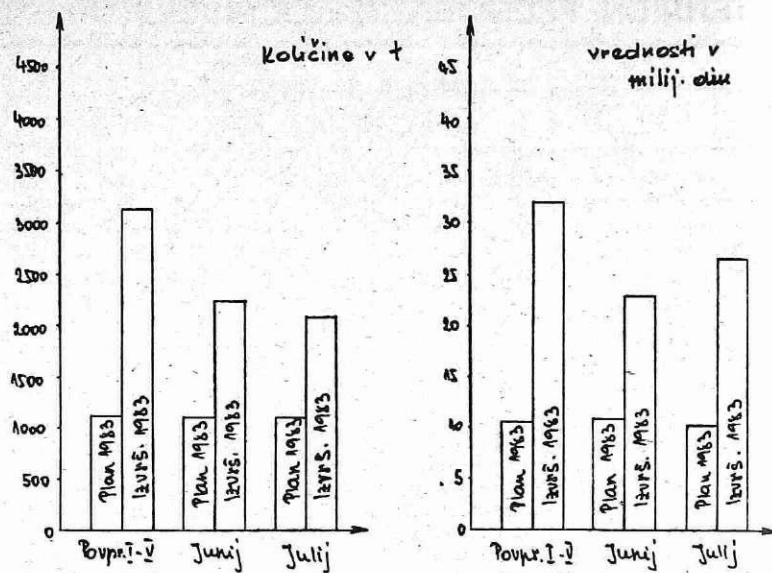
Železarski globus

ŠVEDSKA

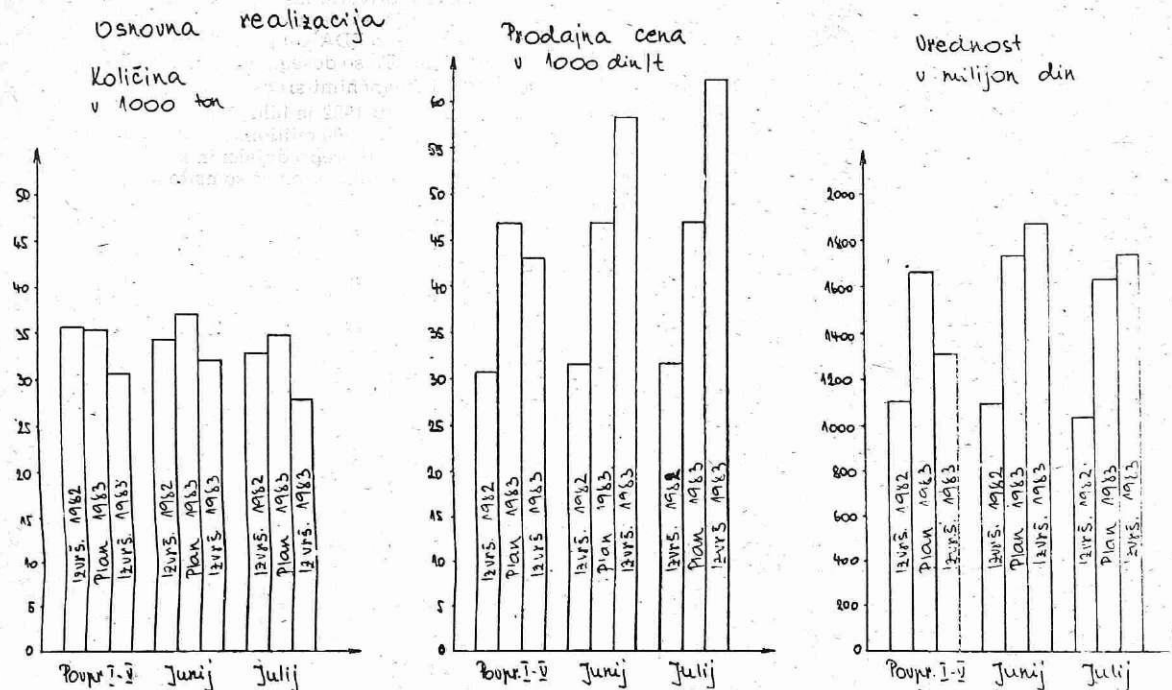
Švedsko podjetje ASEA Metallurgy je razvilo novo obločno električno peč, imenovano DC obločna peč, ki bo služila za taljenje jeklenega odpadka in redukcijo predreducirane fine rude. Glavna značilnost te peči je, da ima namesto treh samo eno grafitno elektrodo. Lok električnega toka prehaja z elektrode preko vložka na prevodno dno peči. Dosedanje obratovalne izkušnje za 30 tonsko peč so pokazale, da je v primerjavi s

konvencionalno obločno električno pečjo poraba elektrod za polovico manjša. Vzroka za to sta dva: namesto treh elektrod je ena sama in koncentracija moči loka na talino omogoča hladnejše obratovanje elektrode in s tem tudi manjše izhlapevanje grafita. Druga prednost te peči je manjši ropot, kot ga proizvaja konvencionalna obločna električna peč enake moči. Tretja prednost je bolj učinkovito taljenje vložka in četrta manjša obraba ognjestalne obzidave stene.

STORITVE PREVALJANJA

GRAFIČNI PRIKAZ PRODAJE V OBDOBJU JANUAR—JULIJ

Po končanem vlivanju jekla (foto I. Kučina)

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

V državah Evropske gospodarske skupnosti uporabljajo postopek za utekočinjenje premoga zaenkrat samo v Zvezni republiki Nemčiji. Pri mestu Bottrapp obratuje prva demonstracijska naprava za dnevno zmogljivostjo predelave 200 ton premoga. Obratovanje naprave financira poleg dveh podjetij še ministrstvo za

gospodarstvo zvezne dežele Severna Renska-Westfalija. Druga naprava obratuje v Posarju in dosega dnevno proizvodnjo šest ton ter jo financira zvezno ministrstvo za raziskave in tehnologijo ter vlada zvezne dežele Posarje. Laboratorijske poskuse utekočinjenja premoga pa izvajajo poleg Zvezne republike Nemčije še v Veliki Britaniji in Franciji.

PREGLED SESTANKOV SDS

Po daljšem poletnem zatišju smo minuli teden spet prejeli večjo količino zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. SDS so obravnavale, poleg nekaterih zadev starejšega datuma, predvsem zadeve iz programa samoupravnih aktivnosti za avgust. Precej pripomb se pojavlja zlasti v zvezi z izdelavo in vrednotenjem pri razvidu del in nalog, vendar pa jih na tem mestu ne povzemamo, saj se s tem ukvarjajo posebne komisije po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Kot običajno se bomo zadržali predvsem pri pripombah in stališčih delavcev v zvezi z ožjo obratno problematiko.

Iz TOZD JEKLARNA smo prejeli zapisnike SDS smeci 1, 2, 3 in 4, livna jama 1, 2, 3 in 4, priprava vložka 1, 2, 3 in 4, elektropeči 2 in 3, kontiliv 1 in 2, priprava ferolegur, predelava talilniških odpadkov ter kamnomol Trebež. SDS SM peči 1 in livna jama sta v zvezi s poslovanjem v prvi polovici letošnjega leta opozorili na nekatere subjektivne dejavnike, ki ovirajo proizvodnjo, na primer na zastoje pri zakladanju peči 03 in 04 (samo en zakladalni stroj) in na pomanjkanje delavcev. SDS SM peči 2 in livna jama 2 pa sta zelo nezadovoljni zaradi velike odsotnosti delavcev, zaradi česar je delo zelo oteženo. SDS SM peči 3 in livna jama 3 pa ugotavljata, da ni logično, da TOZD, ki izpolnjuje planske obveznosti, izkazuje tako veliko izgubo. Skupini podpira tudi akcijo za spremembo sporazuma o delitvi skupnega prihodka. Poleg tega vprašujeta, zakaj se podeli le šest ur, kadar je treba opraviti delo za manjkajočega delavca in zakaj se posameznemu delavcu ne more pisati več kot tri ure. Pravijo, da niso tako redki primeri, ko manjka tudi po več delavcev, ure za manjkajoče pa se ne smejo pisati. Tudi četrti izmen SM peči in livne jame se ne zdi razumljivo, da TOZD JEKLARNA kljub izpolnjevanju planskih obveznosti izkazuje tako veliko izgubo. SDS elektropeči 2 ugotavljata, da rezultati 6-mesečnega poslovnega poročila niso spodbudni in nakazuje nekaj problemov, z odpravo katerih bi se poslovni rezultat lahko izboljšal. V napotju jim je 80-tonski livni žerjav v livni jami, novi 125-tonski pa je vse prevečkrat v okvari. Zato je včasih nemogoče (ali tveganje) delati. Na precej problem dovoza in odvoza žilinskih banj so že opozorili. SDS predelava talilniških odpadkov ugotavlja, da v PTO niso nagrajeni po uspešno opravljenem delu. »Kaj pomaga 5 % zvišanje plač, se vprašujejo, »ko se vsak dan draži vse napreje od 30 do 100 %?«

Iz TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, bluming 1, 2 in 3, adjuštaža bluming 1, 2 in 3, adjuštaža štekel 1, 2 in 3 ter adjuštaža Javornik. SDS vodstvo TOZD ugotavlja, »da polletno poslovanje sicer ni najboljšje, ker pa je veliko zalog materiala, bi z boljšim delom drugo polletje oziroma leto 1983 lahko zaključili z ugodnejšim rezultatom. SDS je pod posebno točko obravnavala tudi ukrepe za izboljšanje proizvodnje v njihovi temeljni organizaciji. O ukrepih je razpravljala tudi SDS bluming 2, ki pa z njimi ni zadovoljna, »ker se stanje ne izboljšuje«. Zastoji se še vedno večajo. Med ukrepi tudi ni navedeno, kakšne so posledice, če se ukrepov ne izvaja. Potisna peč, ki bi jo morali zakuriti (sestane bil 6. 8.), še vedno ni v redu (hladni navijalec, edger, zamenjava štekel peči, vodila pred škarijami). Samo z dobrim postrojenjem se lahko dobro dela, menijo valjavci, hkrati pa tudi opozarjajo, da dežurstvo nima pravega učinka. SDS adjuštaža bluming 1 ugotavlja, da se med ukrepi ne omeja III. hale oziroma naprav v tej hali (16-tonski in 20-tonski žerjav in brusilni stroji). Zdi se jim, da je III. hala izpuščena tudi v zvezi z ukrepi, ki so predvideni za izboljšanje stanja na področju vzdrževanja. SDS posebej poudarja, da je stanje na žerjavih kritično. Nadalje opozarjajo, da je iz poslovnega poročila razvidna preobremenjenost III. hale (manjka prostora za gotove izdelke in za material) in da je treba prev-

zem materiala v žično valjarno in v Valjarno 2400 organizirati ali pa ga, na račun obeh omenjenih valjarn, prevažati zunaj hale. SDS tudi po razno ponovno opozarja da je stanje glede delovne sile v njihovem oddelku zelo kritično, da je propustnost hale preobremenjena, da so naprave v zelo slabem stanju, da pa je, kljub temu, prvo polletje v adjuštaži bluminga uspešno zaključeno, kar pa na osebnih dohodkih ni videti. »Zakaj je tako?« Tudi SDS adjuštaža bluming 2 opozarja, da je treba med ukrepe zajeti problematiko adjuštaže bluminga, pri čemer mislijo predvsem na vzdrževanje žerjavov in brusilnih strojev. Pravijo, da 20-tonski žerjav ne more voziti čez potisno peč že več kot tri mesece in da to spet dodatno obremenjuje 16-tonski žerjav, še zlasti v času valjanja potisne peči. To nadalje povzroča tudi zastoje na potisni peči. Glede tega doslej še nihče ni ukrepal v pozitivnem smislu. Na 16-tonskem žerjavu opažajo neko napako, zaradi katere se skoraj vsak dan strga (vedno ista) žična vrv, pa jo nihče ne odpravi. Pod razno omenja, da stimulacija v adjuštaži bluminga ni zadovoljiva in da to povzroča fluktuacijo delavcev. Pri dodatni obremenitvi III. hale nekateri delavci (odpretniki, vodja brusilnih strojev, manipulant) niso pravilno stimulirani. Tudi za 16-tonski žerjav naj bi se v času valjanja potisne peči izplačal dodatek za oteženo delo. Boljše vzdrževanje strojev je po mnenju SDS adjuštaža štekel 1 bistvenega pomena za boljše delo. Vodstvo TOZD je tudi predlagala, naj ne sprejema takšnih naročil, ki jim linija ni kos. V zvezi s tem omenjajo na primer neke vrste visokoolgičnih jekel, ki jih odvijalec ne more ravnati, čelne škarje pa ne odrezati. V vodstvu bi morali vedeti, da linija ni bila kupljena za visokooolgična jekla. SDS adjuštaža štekel 2 pa ugotavlja, da so »pri vzdrževanju naprav zapostavljeni in na repu v prioriteti, zato tudi proizvodnih rezultatov ni«. Analizirali so tudi težjo nesrečo, ki se je zgodila na izmenih in postavili sledeče zahteve: Pred sortirnim vozom in krožnimi noži linije rezanja je treba namestiti dodatne žaromete. Na Bronx škarijah je treba namestiti razsvetljavo pri separatorju navijalca. Zanimajo jih tudi, kdo je odgovoren, če pride do nesreče, ker elektromotnje v stikalni omari zaradi manjših zastojev odpravljajo sami. Ponovno zahtevajo, da se uredi glede signiranja svitkov. SDS adjuštaža štekel 3 zanima, če se bodo ukrepi dosledno izvajali. Tudi delavci na tej izmeni menijo, da je adjuštaža štekel zapostavljena: »Če katerega koli vzdrževalca vprašate za linijo rezanja ali Bronx, samo mahne z roko iz zagovorom, da je najprej Bluming štekel, TOZD Valjarna žice in profilov, adjuštaža bluminga, nato šele linija rezanja. Samo nekaj se moramo zavedati. Če bo štekel še toliko izvaljal in če adjuštaža štekel to količino materiala ne razreže in odpremi, bo vse zaman. Zato ne bi smelo biti mačehovskega odnosa do linije rezanja in Bronx škarij. Saj praktično ena izmena vrši popravilo. Popravila se, kar je nujno potrebno. Eno napako še ne odstranimo, že čaka druga. Saj je vse izrabljeno, pravo čudo je, da sploh še kaj naredimo pri takem postrojenju. Kdaj je bil zadnjikrat remont na eni ali drugi liniji? Samo flikamo — flikamo! Škoda je investirati. Škoda pa ni, če Bronx škarije ne obratujejo 14 dni ali več.« SDS adjuštaža štekel Javornik opozarja, da jim manjka delavcev. »Sedaj jih delno nadomeščamo s študenti, ko pa bodo ti odšli, pa bo delavcev zopet manjkalo.« Nadalje so predlagali, da bi sestanku delovne skupine redno prisostvoval tudi kdo od obratovodstva in izrazili pripravljenost delati tudi na prosti soboto, da bi bilo čimveč narejenega.

Iz TOZD VALJARNA ŽICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, valjarna žice 1 in 4 (Grintov). SDS vodstvo TOZD opozarja, da se avtobus, ki vozi izpred aneksa na Beli, ne drži vznožnega reda. Dostikrat odpelje prežgodaj. Nezadovoljni so tudi z gnečo na avtobusih pri prihodu na delo in z dela.

Iz TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1 in 2, adjuštaža 2400-1 in 2 ter odprema. SDS proga 2400-1 vprašuje, kako je z avtomatom za čaj, ki bi ga zlasti v poletnih dneh še kako potrebovali. Vprašuje tudi, kako in kdaj organizirati pranje delovnih oblek.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna valjarna 1, 2 in 3, adjuštaža HVJ, skladišče vložka, žarilnica 1, 2, 3 in 4, lužilnica, karisti in odprema. SDS vodstvo TOZD je na sestanku 28. julija ugotavljala tako za mesec junij kot za

prvo polletje, da so imeli težave z zmanjšano zmogljivostjo Siemag valjavskega stroja, ožjimi širinami TVT ter zaradi pomanjkanja kadra. Seznanili so se tudi z ureničevanjem družbenega plana v občini (ugotavljajo, da »je jeseniška občina med zadnjimi glede investiranja, brez tega pa seveda ne bo napredka na celotnem področju«) ter s trenutno situacijo v temeljni organizaciji. SDS hladna valjarna 1 v zvezi s stanjem v temeljni organizaciji ugotavlja, da se je glede vložka nekoliko izboljšalo, kar naj bi, skupaj z dvigom cen izdelkov, zagotovilo boljše ekonomsko poslovanje. Pripombo je imela tudi na vzdrževanje Siemaga. »Kljub stalnim opozorilom ni še ničesar ukrenjeno ter Siemag dela z zmanjšano močjo.« SDS hladna valjarna 3 ter adjuštaža hladne valjarne vprašujeta, kdaj se bo povečala vrednost bona ter zakaj po obratu vozi diesel viličar (»saj je zrak že brez tega dovolj onesnažen«). Opozarjata pa tudi, da je treba popraviti tuše v kopalnici ter da so premije na doseganje plana pre nizke. Čeprav pripomba, ki jih imajo SDS na razvid del in nalog ne omenjamo, pa naj tokrat naredimo izjemo: SDS žarilnica 3 med drugim meni, da bi moral biti razvid del in nalog sprejet na referendumu, »ker je to delitev OD vseh zaposlenih v DO«. SDS lužilnica pa pravi, da si »SDS tudi ne more predstavljati, kdo more imeti 12 grup več kot vodja TOZD, saj se nam to zdi nerealno. Zato SDS zahteva, da se javno v Železarni objavijo vse točke (grupe), od vodje TOZD naprej, poimensko.« Tudi ta SDS meni, da je vrednost bona za malico prenizka. SDS odprema v zvezi s stanjem v TOZD meni, da proizvodne problematike ne bi kazalo reševati z dvigom cen, »saj to v končni fazi vpliva na še večji padec realnega osebnega dohodka.«

V TOZD PROFILARNA so se sestale SDS vodstvo TOZD, profilarna 1 in 2 ter predelava profilarne. Na skupnem sestanku navedenih SDS je bilo v zvezi s poslovanjem na prvem polletju zastavljenih dvojje vprašanj: Zakaj imajo v TOZD, kjer delajo z izgubo, višje osebne dohodke? Zakaj imajo profili nižjo ceno kot ostali proizvodi v ŽJ? Pripombe so imeli tudi glede predvidene reorganizacije oddelka za pripravo dela (OPP). Pravijo, da se je organizacija OPP že spreminjala v zadnjih letih »iz delovnih nalog v skupnih službah v delovne naloge v TOZD«, stanje pa se zaradi dobave vložnega materiala ni spremenilo. Pravijo tudi, da v železarni že obstaja tim, ki razpolaga z razpoložljivim vložnim materialom po TOZD in da naj bi vodje priprave dela, zaradi večje zainteresiranosti za TOZD, ostali v TOZD. Na sestanku je bilo postavljeno tudi sledeče vprašanje: »Prosimo poslovodni odbor za pismeno obrazložitev, kako bo TOZD Profilarna v bodoče oskrbljena z vložnim materialom?«

V TOZD VRATNI PODBOJI so se na skupnem zboru sestali delavci SDS vodstvo TOZD, vzorčna delavnica, proizvodna linija ter adjuštaža. Obravnavali so zadeve iz programa samoupravnih aktivnosti za avgust.

Iz TOZD JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS hladna predelava 1 in 2 ter brusilnica 1 in 3. SDS hladna predelava 2, kljub temu, da ugotavlja, da je TOZD v prvem polletju uspešno poslovala, opozarja, »da je treba več pozornosti nameniti pravočasni dobavi vložka.«

V TOZD ELEKTRODE so SDS vodstvo TOZD, rezalnica 2, oplasčevalnica 2, skladiščenje-transport ter priprava praškov na skupnem zboru obravnavale zadeve iz programa samoupravnih aktivnosti za avgust.

Iz TOZD ŽELBLJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, ter želbljarna 1, 2 in 3. Člani SDS želbljarna 1 (želbljarji, urejevalci strojev) se pritožujejo nad odstopanjem žice od standardnih toleranc. Na isti problem opozarja tudi SDS želbljarna 2, ki pravi, da »za tako žico oziroma kvaliteto izdelanih žičnikov ni odgovoren želbljar, temveč tisti, ki tako žico naredi oziroma nabavi.« Zahtevala je tudi, da se v kopalnici popravi tuši ter zamenjajo deske. Tako kot druge, zgoraj omenjene skupine, tudi ta podpira povečanje cen žičnikov za 82 %. Pri tem omenja, da je bila doslej žična-vložek dražja od gotovih proizvodov-žičnikov.

S pregledom ostalih zapisnikov, ki smo jih prejeli v minulem tednu (predvsem iz storitvenih TOZD in delovnih skupnosti) bomo nadaljevali prihodnje.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

BERILIJ – LAHKA KOVINA S POSEBNIMI LASTNOSTMI

Berilij je tako kot sta v periodičnem sistemu sosednja elementa aluminij in magnezij neplemenita, vendar na zraku obstojna, jekleno sivo bleščeča kovina, ki ima celo vrsto izrednih lastnosti.

Berilij so odkrili že v 18. stoletju, v začetku 19. stoletja pa so ga že proizvedli kot kovino. Vendar je minilo celo stoletje, da so ga lahko tudi tehnično uporabili kot okno za rentgenske žarke in kot legirni element za baker. Poskusi, da bi tehnične kakovosti izboljšali s taljenjem in vlivanjem, niso uspeli zaradi pomanjkanja učinkovitega sredstva, s pomočjo katerega bi zmanjšali njegovo zrno. Sele v sredini 40 let je uspelo s prašno metalurgijo proizvesti fino zrnate dele berilija. Zaradi izrednih jedrske fizikalnih lastnosti (majhna absorpcija nevtronov, dobra sposobnost za hitre nevtrone) so v 50 letih prevladovali poskusi, da bi na veliko uporabljali berilij v jedrskih reaktorjih. Vendar še do danes niso uspeli rešiti problema zelo neprijetne oblikovne nestabilnosti berilija (napičenost), ki nastane pri žarčenju z nevtroni pri temperaturi nad 600 stop. Celzija.

Od vsega začetka, še posebno pa od leta 1960 dalje, je berilij zanimiv kot material za gradnjo letal in vesoljskih vozil. Tu se je pokazala njegova druga negativna lastnost, za kovino zelo nenavadna krhkost. Obsežna raziskovalna in razvojna dejavnost je omogočila, da so danes na tržišču vrste berilija, ki imajo pri normalni temperaturi vsaj 4% raztezka v vse smeri.

PROIZVODNJA

Kot osnovni material za proizvodnjo berilija uporabljajo mineralberilij aluminijev silikat, imenovan beril, s približno 4% te kovine, ki je zelo priljubljen kot okrasni kamen (smaragd, akvamarin) in bertrandit s precej manjšo vsebnostjo berilija (0,2 do 0,3 %). Proizvodni postopek obsega sulfatizacijo toplotno obdelanega berila z žveplovo kislino; pri tem nastane berilijev hidroksid. Kalciniran proizvod pretvorijo s pomočjo amonijevga bifluorida v berilijev fluorid, iz katerega dobijo potem z dodatkom magnezija kremenjaku podobna zrna berilija.

Pri drugem postopku nastane s kloriranjem berilijev klorid, ki ga potem talijo – elektrolitično reducirajo v berilijeve ploščice. Oba proizvoda potem nadalje očistijo z vakuumskim taljenjem in vlivanjem.

Taljenje in vlivanje berilija uporabljajo predvsem za čiščenje in manj za proizvodnjo polizdelkov. Izdelki, narejeni iz odlitih blokov, imajo precej bolj neugodne lastnosti, kot, če so pri njihovi izdelavi uporabljali prašno metalurgijo. Pri vlivanju ni mogoče preprečiti napake, ki so posledica nastajanja plinov pri strjevanju, kakor tudi transkristalne mikrorazpoke, ki so posledica napetosti med strjevanjem, čeprav jih je mogoče z ustrezno konstrukcijo kokile precej omejiti.

Posebno neprijetna je grobozrna struktura, ki nastane pri strjevanju in ima za posledico neugodne mehanske lastnosti, ki jih ni mogoče bistveno izboljšati s pomočjo toplotne obdelave. Pri uporabi induktivne peči kot talilnega agregata, nastanejo ne prav redko kristali, veliki nekaj cm, pri obločni električni peči pa nekaj mm. Do zdaj ni znano sredstvo, ki bi lahko učinkovito zmanjšalo velikost kristalov. Zato ima odliti material danes nekaj pomena samo pri izdelavi pločevine.

Za predelavo berilija s pomočjo prašnate metalurgije je danes znana vrsta postopkov, ki omogočajo proizvodnjo berilijevih izdelkov z dobro trdnostjo pri višjih temperaturah.

Prah, potreben za prašno metalurgijo, izdelujejo iz odlitih blokov s struženjem in mletjem pod zaščitno atmosfero. Pri nadaljnji predelavi s postopkom prašnate metalurgije se ponovno poveča stopnja nečistosti kovine. Vzrok za to sta kisik in dušik iz ozračja in železo ter ogljik pri mehanski obdelavi v prah ter stiskanju v grafitnih matricah. Predvsem narašča količina oksida z zmanjševanjem velikosti zrna, oziroma s povečanjem specifične površine. Posebno pozornost je treba posvetiti doseganju ugodnih mehanskih lastnosti ob določeni vsebnosti oksida, železa in aluminija. Oksid je delno celo zaželen, ker povečuje trdnost in zavira rast zrna, delno pa je zaželen, ker povečuje krhkost.

Posebni postopki prašnate metalurgije se razlikujejo glede na število proizvodnih faz, lastnosti prahu in temperaturo ter pritiska stiskanja. Hladno stiskanje berilijevega prahu v jeklenih matricah in s pritiskom okoli 4000 barov omogoča do približno 80 % goste izdelke, ki imajo dovolj veliko trdnost, potrebno za obdelavo.

Danes uporabljajo največ postopek vročega stiskanja berilijevega prahu v grafitne ali jeklene matrice in v močnem vakuumu. Pri tem je matrica ogreta na temperaturo od 1000 do 1100 stop. C in uporabljajo pritisk 14 do 100 barov, ki traja tako dolgo, da je izdelek 100 % gost. S tem postopkom izdelujejo bloke, težke do šest ton s premerom 1,75 m ter relativno gostoto nad 99,5 %.

Vroče stisnjene bloke lahko potem nadalje predelujejo v polizdelke ali končne izdelke z valjanjem (760 do 870 stop. C), stiskanjem (900 do 1090 stop. C), vlečenjem (400 do 430 stop. C), globokim vlečenjem (710 do 760 stop. C) in kovanjem (400 do 430 stop. C).

Tehnološki problemi pri pridobivanju in predelavi berilija so danes rešeni. Tako je mogoče dobiti berilij v obliki blokov, palic, stisnjenih delov, pločevine, folij (0,025 mm) in žice (profil 0,05 mm).

LASTNOSTI

Iz razpredelnice je razvidna primerjava nekaterih lastnosti berilija z zlitinami magnezija, aluminija in titana, ki jih uporablja industrija letal in vesoljskih vozil.

Lastnosti	Be	Mg	Al	Ti
Tališče, °C	1284	600–650	500–650	1500–1650
Gostota t/m ³	1,85	1,85	2,8	4,6
Trdnost N/mm ²	550	250	300	1200
Topl. prevodnost W/mK	180	150–80	180–120	5
Spec. toplota J/kgK	1800	1000	960	540

Berilij je torej lahka kovina z visokim tališčem, uporabno trdnostjo, ugodno visoko specifično toplotno in toplotno prevodnostjo. Tudi linearno toplotno širjenje je sorazmerno majhno in zato povezave z zlitinami titana in jeklom pri konstrukcijah ne povzročajo težav.

Povzročajo težave tudi trdni materiali je berilij in njegove spojine, poleg grafitu, edini res zanimiv za moderatorje in reflektorje v jedrskih reaktorjih. Poleg tega ima ta kovina tudi prednost, da poveča gostoto toka nevtronov v reaktorju. Zelo dobro propušča rentgenske žarke.

Električni odpor berilija je precej manjši kot bakra in aluminija. Podobno kot aluminij tvori tudi berilij na zraku in v vodni pari na površini trajen oksidni sloj, ki ščiti do temperature okoli 600 stop. C pred vsako nadaljnjo oksidacijo.

Odločujoča prednost berilija v primerjavi z drugimi materiali je njegova sposobnost za kombinacijo raznih lastnosti. Ze-

lo veliko obetajo razne lastnosti, povezane s težo, posebno še elastični modul. Ta lastnost, ki je za razne konstrukcijske dele izredno važna, je v temperaturnem območju do 600 stop. C za šestkrat večja kot pri jeklu, aluminiju in titanu.

Tudi termofizikalne lastnosti berilija so v primerjavi z drugimi trdnimi materiali zelo ugodne. Količina toplote, na primer, 1000 J ima pri titanu ali jeklu za posledico povišanje temperature nad 1500 stop. C, medtem ko magnezij, aluminij ali baker raztali. Nasprotno pa ogreje berilij samo na slabih 500 stop. C in zato ta kovina prenaša znatno lažje »toplotne udare«. Tudi toplotno prevodnost ima boljše kot drugi materiali in zato lažje prenaša lokalno premočna ogrevanja.

UPORABA

Leta 1968 in 1970 so v ZDA porabili 100 do 150 ton berilija. Razpredelnica kaže v odstotkih oceno njegove uporabe v različne namene:

Področja uporabe	1968	Poraba berilija v %	1970
Jedrska tehnika (orožje, reaktorji)	45	15	
Vesoljska vozila (zaščita proti toploti)	15	45	
Instrumenti (računalniki)	21	20	
Optika	5	4,5	
Konstr. deli pri letalih in vesoljskih vozilih (konstrukcije, zavore, nos			
rakte, antene)			
6	15		
Reakcijski motorji	1	1	
Goriva	8	?	

Kot primer uporabe berilija v letalski industriji navajajo stransko krmilo za ameriško vojaško letalo Fantom (F4C), ki je za 11,5 kg lažje, kot, če je izdelano iz aluminija. Zaradi nizke gostote je berilij zelo dober material za razne optične namene, kot na primer za vesoljske sonde ali premične dele stabiliziranih optičnih naprav kot so ogledala.

Podatke o uporabi berilija za navedene primere je težko dobiti zaradi tajnosti in ker je del berilija vskladiščen v deželah, ki ga proizvajajo.

Količinsko je znatno bolj pomembna uporaba berilija kot legirnega elementa na osnovi bakra, niklja, kobalta ali železa zaradi izboljšanja livnostnosti aluminijevih zlitin in za zmanjšanje občutljivosti na oksidacijo staljenih magnezijevih zlitin. Poleg tega je berilij uporaben v obliki oksida zaradi visoke toplotne prevodnosti, visoke električne odpornosti in toplotne kapacitete kot nosilni material za električne in elektronske dele. Zaradi visoke temperature tališča in velike kemične odpornosti oksida ga uporabljajo kot material za izdelavo loncev za taljenje reaktivnih kovin.

ZGODOVINA CENE ZLATA IN SREBRA V ZDA

ZLATO

Danes ocenjujejo, da nakopljejo v rudnikih okoli 2,9 milijarde unč (unča – 31,3 grama) zlata. Od te količine imajo v svojih trezorjih centralne banke, vlade in mednarodna monetarna organizacija okoli 1,2 milijarde unč. Te rezerve so glede na različne sporazume precej stalne, zato je poizkušala vlada ZDA zmanjšati vlogo te kovine v mednarodnih monetarnih transakcijah. Poleg uradno znanih zalog ocenjujejo, da neprijavljene privatne zaloge presegajo 600 milijonov unč. Torej zajema zlato v vlogi monetarne zaloge okoli 62 % celotne dosedanje proizvodnje.

Gledano skozi razvoj je bila proizvodnja zlata precej večja kot njegova industrijska poraba. Lansko leto je bila ocenjena svetovna proizvodnja na 46 milijonov unč, od tega je industrija porabila samo 32 milijonov unč, torej okoli dve tretjini celotne količine. Razliko so prevzele banke in drugi podobni odjemalci, kajti brez njih bi bila cena zlata verjetno nižja. Vendar danes še vedno ceniijo zlato kot monetarno kovino in zato tudi močno vpliva na njegovo monetarno povpraševanje. V letu 1982 je bilo poslano na tržišče okoli 46 milijonov unč; od tega je bilo v zahodnem svetu 32 milijonov unč rudarske proizvodnje, 8 milijonov unč je proizvedla Sovjetska zveza in 6 milijonov unč so ga pretalili iz odpadkov ter nerabnih predmetov. Poraba v tem letu je bila 25 milijonov unč za nakit, 3 milijone unč za elektronsko industrijo, 2 milijona unč za zobozdravstvo in 2 milijona unč za industrijske potrebe.

SREBRO

Do danes je bilo pridobljenega okoli 29 milijard unč srebra. Od te količine imajo na zalogi vlade posameznih držav 325 milijonov unč in privatniki v obliki nakita ter kovancev 1,8 milijarde unč. Torej je danes srebro ocenjeno kot svetovna monetarna zaloga na okoli 7 % celotne dosedanje proizvodnje. To pa pomeni, da je velik del pridobljenega srebra porabljen ali izgubljen, oziroma ga ima veliko število privatnikov kot srebrnino oziroma kovance. Ministrstvo za trgovino ZDA ocenjuje, da imajo privatniki v tej državi doma okoli 850 milijonov unč srebra.

Tri osnovne ekonomske tržne značilnosti so videti posebnopomembne pri ocenjevanju vloge srebra. Prva, ki je v nasprotju z zlatom je, da velik del razpoložljivega srebra uporablja industrija. Druga je, da imata obe kovini monetarno in industrijsko uporabo, vendar je zlato uporabljeno bolj za monetarne in srebro bolj za industrijske namene. Tretja značilnost pa je, da je tržišče v svetu za srebro bolj ozko, kajti sedanje industrijsko povpraševanje je skoraj enako ali le malo manjše kot je ponudba iz rudnikov in zbiralcev odpadkov iz te kovine.

Razmerje med ponudbo in industrijsko porabo na svetovnem tržišču srebra se je bistveno spremenilo v sredini leta 1979, ko je njegova cena narasla na preko 8 dolarjev za unčo. Od tedaj je ponudba iz rudnikov in zbiralcev odpadkov presežila industrijsko porabo. To je popolnoma obrnilo tržno situacijo, ki je vladala v obdobju preteklih 25 let. Takrat je svetovna industrijska poraba srebra, brez upoštevanja kovancev, presežila obe vrsti proizvodnje. Ponovno ravnotežje je bilo doseženo z zmanjševanjem zalog nakita in bankovcev, ki niso bili več v uporabi.

V letu 1982 je svetovna poraba srebra, v primerjavi z letom 1978, padla za 20 %, medtem ko je proizvodnja ostala praktično na isti ravni. Zato so lahko industrijski porabniki srebra krili svoje potrebe v preteklih treh letih brez spekulativnega ustvarjanja zalog, zato ocenjujejo, da so privatni zbiralci dodali svojim že obstoječim zalogam še okoli 200 milijonov unč srebra.

Ocenjujejo, da so leta 1982 poslali na svetovno tržišče 394 milijonov unč srebra, pri tem je bilo rudarske proizvodnje 265 milijonov unč in iz sekundarnih virov 129 milijonov unč. Svetovna poraba je v tem letu dosegla 358 milijonov unč in v odstotkih je bila poraba sledeča: srebrnina in nakit 20 %, foto-

grafija 37 %, elektro in elektronska industrija 26 % in ostala poraba 17 %.

CENA ZLATA

Cena plemenitih kovin ni bila vedno uravnana s sistemom prostega tržišča. V ZDA je bila do poznih 60 let vlada glavni činitelj, ki je določal cene za zlato in srebro. Monetarna vrednost zlata je bila do leta 1934 okoli 20 dolarjev za unčo. To pomeni, da je vlada ZDA vedno kupovala ali prodajala po tej ceni. Rezultat takšne situacije je bil, da je nabava presežnega zlata in ob koncu leta 1934 je imela vlada v svojih trezorjih na zalogi 235 milijonov unč te plemenite kovine. Ob koncu leta 1934 je bil sprejet zakon o rezervah zlata, ki je določil ceno 35 dolarjev za unčo in istočasno prepovedal, da bi državljani ZDA imeli v privatni lasti zlato v ploščah ali kovancih, medtem ko je bilo dovoljeno imeti zlati nakit. Ker je bila cena 35 dolarjev za unčo, ki jo je določila vlada, višja kot na svetovnem tržišču, je zlato še nadalje pritekalo v državne trezore.

Leta 1953 je imela vlada ZDA v svoji lasti prek 630 milijonov unč zlata. Vendar je bila njegova cena prenizka in stanje na tržišču se je pričelo spreminjati. Vlada je prodajala zlato po 35 dolarjev za unčo in njene zaloge so ob koncu leta 1961 padle na 484 milijonov unč. Takšna situacija se je nadaljevala tudi v prihodnjih desetih letih. V 60 letih so bile prodane velike količine zlata privatnikom v obliki nakita. V marcu leta 1968 je državna zakladnica ZDA prenehala prodajati zlato industriji in vse centralne banke so objavile, da so postavile za zlato dvojno ceno. Ena je veljala za potrebe industrije in jo je določalo tržišče, druga v višini 35 dolarjev za unčo, pa je bila uporabljena za mednarodne transakcije. Zato je zlato še naprej odtekalo iz državnih trezorjev. V avgustu leta 1971 je predsednik Nixon razveljavil konvertibilnost dolarja proti zlatu in v tem času so se državne zaloge zlata v ZDA znižale na 290 milijonov unč.

V decembru 1974. leta so dobili državljani ZDA ponovno pravico imeti zlato v privatni lasti. To je omogočilo, da je veliko število kupcev in spekulantov, ki so kupovali in prodajali zlato, nadomestilo vlado ZDA kot glavnega činitelja, ki je uravnavalo njegovo ceno. To so dosegli z velikim obsegom poslovanja in ogromnimi finančnimi sredstvi, ki so omogočila nakup in prodajo. Samo v letu 1982 je bilo sklenjenih kupoprodajnih pogodb v količini prek 1300 milijonov unč in večji del je bil takšnih, ki so jih sklenili preprodajalci in spekulanti in ti zlata največkrat sploh niso videli, temveč so na ta način samo služili velike vsote denarja.

CENA SREBRA

Zgodovina srebra je podobna zgodovini zlata s posegi vlade ZDA na tržišče. Ti posegi so bili tako močni in so trajali tako dolgo, da so imeli za posledico veliko nesorazmerje med ekonomiko ponudbe in povpraševanja. Prvi primer vladnega posega je bil v letu 1878, ko je vlada pričela kupovati srebro, da bi podprla njegovo ceno, čeprav ga ni potrebovala za kovanje kovancev. In tako je postopno naraščala v trezorjih državna zaloga srebra, ki je dosegla leta 1953 količino čez dve milijardi unč.

Po drugi svetovni vojni so nastale nove možnosti za industrijsko uporabo srebra in leta 1957 je bila ta prvič večja kot proizvodnja. Leta 1961 se je vlada ZDA ponovno pojavila na tržišču srebra, vendar ne kot kupec, temveč kot prodajalec. Rezultat tega posega vlade je bil, da je ob koncu 60 let padla zaloga srebra v državnih lasti z dve milijardi v letu 1953 na 139 milijonov unč. V zadnjih desetih letih je bila situacija na tržišču najvažnejši dejavnik, ki je vplival na ceno srebra.

NOV POSTOPEK KONTINUIRNEGA VLVANJA JEKLA

Zahodnonemško podjetje Korf Engineering GmbH iz Düsseldorfa je razvilo nov postopek kontinuirnega vlivanja jekla, imenovanega po angleškem Rotary Continuous Casting Machine (rotacijski stroj za kontinuirno vlivanje) s kratko RCCM. Pri tem gre za rotacijski kontinuirni postopek, ki ga že precej časa uspešno uporabljajo za vlivanje bakra in aluminija. Postopek je v praksi dokončno razvil neko japonsko podjetje in ga danes že uporabljajo v dveh japonskih železarnah. V eni izmed obeh železarn, Nagoja, odlijejo že sedaj na takšni napravi okoli 150.000 ton konstrukcijskega jekla letno.

V zvezi z kakovostjo na tej napravi odlitega jekla bo treba tako kot pri drugih jeklarskih postopkih še ugotoviti možnosti za vlivanje legiranih in visoko legiranih jekel.

Glavna razlika med konvencionalnim načinom kontinuirnega vlivanja in rotacijskim vlivanjem je v tem, da ima ta postopek v krogu se premikajočo kokilo. Kot kokila služi odprti žleb na tekalni površini kolesa, izdelanega iz bakra in hlajenega z vodo. Na mestu poteka vlivanja je ta žleb zaprt z jeklenim trakom, ki se s pomočjo treh koles, postavljenih v obliki trikotnika, stalno premika. Tako nastane med žlebom na kolesu in trakom prazen prostor ustrezne oblike, ki služi kot kokila. Jekleni trak se pri premiku obrne pod kotom 90 stopinj in na ta način loči od premikajočega se kolesa in to na mestu, kjer že delno strjena gredica zapusti žleb na kolesu. Gredica se potem pravna in premika naprej. Hitrost rotacije kolesa, ki ima v japonskih železarnah premer tri metre je 4–7 m/minuto.

Da se lahko gredica brez težav izloči iz kokile ima trapezoidno obliko. Tako oblikovano gredico prevajajo potem na valjaskem ogrodju na kvadratni presek potrebne dimenzije, ki je sedaj v japonskih železarnah 120 x 120 mm. Gredico potem razrežejo in vskladišijo, obstaja pa tudi možnost takojšnje valjanja po vlivanju. To omogoča brez vmesnega ogrevanja visoka temperatura gredic in velika hitrost valjanja.

Že prej omenjeni premer kolesa z žlebom za vlivanje je mogoče povečati, prar tako pa tudi dimenzijo kokile.

Kot odločujoči činitelj, ki lahko vpliva na odločitev za nabavo te naprave, je seveda analiza proizvodnih stroškov. V primerjavi s konvencionalno napravo za kontinuirno vlivanje z eno žilo so investicijski stroški za rotacijsko napravo še enkrat višji. To primerjavo je treba gledati skupaj z dejstvom, da je hitrost vlivanja z rotacijskim kolesom do trikrat večja kot pri konvencionalnem kontinuirnem vlivanju z eno žilo. Pri analizi obratovalnih stroškov so možni bistveni prihranki. Možnost takojšnjega valjanja gredic po vlivanju prinaša prihranek energije, potrebne za ogretje pred valjanjem, in s tem pa tudi ustrezno zmanjšanje stroškov. Tudi izplen pri valjanju je precej večji kot pri uporabi gredic, odlitih na konvencionalni kontinuirni napravi. Namesto dosedanjih 92–94 %, dosežejo pri tem postopku tudi do 99 %.

V teku so pogajanja med podjetjem Korf Engineering in nekaterimi železarnami v zahodni Evropi za nabavo in gradnjo te rotacijske naprave za kontinuirno vlivanje.

DRUŽBENE OBVEZNOSTI V PRVEM POLLETJU 1983

(Nadaljevanje s I. strani)

II. Prispevki iz dohodka oziroma čistega dohodka

Prispevki za splošne družbene potrebe (pod točko 1) so se glede na enako obdobje v letu 1982 povečali za 60 % in znašajo 120,4 milijona dinarjev. Največji porast (za 61 %) je pri posojilu skladu federacije za kreditiranje hitrejšega razvoja manj razvitih republik in avtonomnih pokrajin. Temeljne organizacije v Železarni plačujejo to obveznost po prispevnih stopnjah 1,3 %, 2,1 %, 4,2 % oz. 4,8 % (TOZD Vratni podboji), medtem ko so bile v lanskem prvem polletju naslednje stopnje: 1 %, 1,6 % in 3,2 %. Osnova za obračun te obveznosti je poslovni sklad.

Ostali prispevki za splošne družbene potrebe so višji predvsem zaradi povečanja osnov (dohodek, bruto osebni dohodek, poslovni sklad). Manjši pa je davek iz dohodka republik, in sicer za 12 % oziroma za 1,4 milijona dinarjev. Zmanjšala se je osnova za izračun davka, in sicer zaradi davčnih olajšav (delež izvoza na konvertibilno področje v celotnem prihodku, vlaganja v razvoj surovinske dejavnosti, stanovanjsko izgradnjo in program ljudske obrambe). Nekatere temeljne organizacije so bile opravičene plačila tega davka, ker niso dosegle osnove za njegov izračun.

S 1. januarjem 1983 je začel veljati zakon o zagotavljanju sredstev za pospeševanje konvertibilnega deviznega priliva od izvoza blaga domače proizvodnje in storitev. Zakon uvaža nov prispevek, s katerim naj bi zagotovili potrebna sredstva za pospeševanje konvertibilnega deviznega priliva za uresničitev izvoznih obveznosti iz dogovora o temeljih družbenega plana SRS za obdobje 1981-1985. Zavezanci tega prispevka so TOZD s področja gospodarstva. Prispevek se obračunava od davčne osnove po prispevni stopnji 2,8 %. Plačuje se enako kot davek iz dohodka republik.

Prispevki za skupno porabo na področju socialne varnosti (pod točko 2) so večji za 23 % in so znašali 95,6 milijona dinarjev. Povečali sta se prispevni stopnji prispevka za starostno zavarovanje kmetov ter prispevek iz dohodka za zaposlovanje in socialno varnost, ostale stopnje so ostale nespremenjene. Stanovanjski prispevek za komunalno dejavnost je manjši za 60 %, ker smo ta prispevek s 1. aprilom 1983 nehali obračunavati. Osnove za obračun prispevkov so višje kot so bile lanske prvo polletje.

Prispevki za skupno porabo na področju družbenih dejavnosti (pod točko 3) so se povečali za 23 % in znašajo 115,5 milijona dinarjev. Zmanjšale so se prispevne stopnje pri prispevku iz dohodka republik izobra-

ževalni skupnosti ter prispevku iz dohodka za zdravstvo, vendar pa sta kljub temu oba prispevka višja kot lanske prvo polletje, ker sta višji osnovi za obračun. Spremenjene so tudi stopnje pri prispevku iz dohodka republik in občinske raziskovalne skupnosti. Prispevek za občinsko raziskovalno skupnost se obračunava iz dohodka in je začel veljati 1. januarja 1983. Obračunavamo ga po 0,02 % prispevni stopnji od dosežene dohodka.

Pri financiranju državne reprodukcije na področju gospodarske infrastrukture smo skupno združili 23 % več sredstev kot v enakem obdobju lani. Obveznosti smo poravnali iz lastnih sredstev akumulacije.

Za združevanje in izgradnjo magistralnih in regionalnih cest smo združili 3,7 milijona dinarjev. Za financiranje luške infrastrukture smo združili milijon dinarjev, za razvoj železniškega gospodarstva 2,2 milijona dinarjev in za naftno plinsko gospodarstvo 2 milijona dinarjev. Prispevne stopnje omenjenih prispevkov so ostale nespremenjene, višja kot lani pa je osnova za obračun prispevkov (čisti dohodek, zmanjšan za osebne dohodke ter povečan za amortizacijo nad minimalno, z zakonom določeno amortizacijo), ki jo v Železarni ne obračunavamo.

Za financiranje gradnje energetskih objektov smo namenili 59 milijonov dinarjev, kar je 24 % več kot v enakem obdobju lani. Sredstva smo združevali iz lastnih sredstev akumulacije.

Prispevki za skupno družbeno reprodukcijo na drugih področjih (pod točko 5) so bili 49,7 milijona dinarjev, oziroma so višji za 50 %.

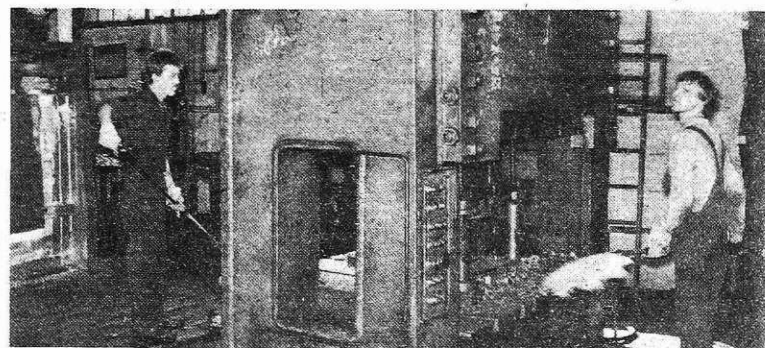
Najbolj se je povečal prispevek za pokritje dela stroškov enostavne reprodukcije železniškega gospodarstva, in sicer za 67 %, oziroma za 12,6 milijona dinarjev. Pri tem prispevku se je povečala prispevna stopnja, in sicer od 1,3 % na 1,8 %.

Manjša je tudi prispevna stopnja prispevka za požarno varnost občine

Jesenice, kljub temu pa je prispevek za 17 % večji kot lani (višja osnova za obračun). Povečal se je tudi prispevek za usposabljanje zemljišč za družbeno organizirano kmetijsko proizvodnjo. Vsi zavezanci za davek iz dohodka TOZD in delovnih skupnosti so tudi zavezanci za ta prispevek, ki se obračunava po 0,3 % prispevni stopnji od doseženega dohodka.

Prispevek za Samoupravno komunalno skupnost Jesenice (pod točko 6) je bil 11 milijonov dinarjev in se je glede na prvo polovico 1982. leta povečal za 190 %. Precej se je namreč povečala prispevna stopnja, in sicer od 0,54 % na 1,48 %.

I. C.

Pri stiskalnici diskov za brame na Javorniku (foto I. Kučina)

VRSTA PRISPEVKA	I. - VI. 1982				I. - VI. 1983				Indeks 83/82
	osnova	stopnja v %	vir	znesek	osnova	stopnja v %	vir	znesek	
I. PRISPEVKI IZ OSEBNEGA DOHODKA				193.229.453				255.411.302	132
Zveza skupnosti otroš. varstva SRS	bruto OD	1,05	OD	7.910.264	bruto OD	1,02	OD	9.045.986	114
Skupnost zdravstvenega varstva	"	1,16	"	7.760.681	"	1,04	"	9.286.556	120
Skupnost pokoj. in invalid. zav.SRS	"	11,34	"	75.867.194	"	22,64	"	110.645.361	146
Občin. skup. otroš.varstva po del.m.	"	1,26	"	8.866.151	"	0,81	"	7.438.555	84
Dodatni prisp. solidar. za Črno goro (po delovnem mestu)	"	0,80	"	5.682.143	"	0,80	"	7.147.922	126
Skupnost otroš.varstva občine po domicilu	"	1,07	"	"	"	1,19	"	"	"
Temeljna izobraževalna skupnost	"	5,77	"	"	"	5,53	"	"	"
Kulturna skupnost občine	"	0,42	"	"	"	0,39	"	"	"
Kulturna skupnost SRS	"	0,56	10,81	78.187.250	"	0,53	12,18	104.525.953	134
Telesno kulturna skupnost občine	"	0,58	"	"	"	0,55	"	"	"
Skupnost social. varstva občine	"	0,61	"	"	"	0,59	"	"	"
Posebni republiški davek iz OD	"	1,40	"	"	"	2,1	"	"	"
Občinski davek od OD	"	0,40	"	"	"	1,3	"	"	"
Rep. davek iz OD za dopolnilno delo	"	18,33	"	6.316.436	"	18,33	"	4.670.029	74
Davek za pogodbeno delo	"	SoB Jes. 40 %	"	2.639.334	"	SoB Jes. 40 %	"	2.650.940	100
		SoB Rad. 40 %	"	"		SoB Rad. 40 %	"	"	"
II. PRISPEVKI IZ DOHODKA OZIROMA ČISTEGA DOHODKA				334.847.522				460.395.637	136
1. Prispevki za sploš.družb.potrebe				75.358.912				120.413.768	160
Davek iz dohodka republik	osnova za TOZD: 3,25 dohod. 11.627.972	3,25	dohod. 11.627.972		osnova za TOZD: 3,25 dohod. 10.277.281	3,25	dohod. 10.277.281		88
	izračun DSSS } davka				izračun DSSS } davka				
Prisp. za solidarnost iz dohodka	"	0,2	"	662.714	"	0,2	"	911.091	137
Prispevek za LO	dohodek	0,18	dohod.2.293.946		dohodek	0,18	dohodek	3.160.542	138
Prispevek za zaklonišča	nab.vred. posl.zgradb	0,03	626.511		nab.vred. posl.zgradb	0,03	"	938.767	150
Prisp.za uporabo mest.zemljišča	od m² zemlj. od vrste zemlj.	odvisno	3.059.465		od m² zemlj. odvisno od vrste zemlj.	"	"	3.530.152	115
Prisp.za solidarn.štipendiranje	bruto OD	0,50	3.518.523		bruto OD	0,50	"	4.434.313	126
Prispevek za SISEOT	realiziran uvoz	0,03	271.173		realiziran uvoz	0,03	"	360.897	133
Del čistega dohodka za PS - za posojilo skladu federac. za kreditiranje hitrejšega razvoja	poslovni sklad	1,0 1,6 last.53.256.264 sred.			poslovni sklad	1,3 2,1 4,2 (4,8)	lastna sred.	85.578.389	161
Druga plačila iz doh. po predpisih drugih republik									
- prisp. za gozdar. (SR Hrvatska)	od m² zemlj. 3,71din/m² doh.		42.544		od m² zemlj.3,71 din/m² dohodek			28.037	66
Prisp. za pospeševanje konvertibilnega deviznega priliva od izvoza blaga					osnova za izračun davka	2,8	dohodek	11.194.299	
2. Prispevki za skupno potroš. na področju social.varnosti				77.457.033				95.643.625	123
Prispevek iz dohodka za invalid. in pokoj. zavarovanje	poslovni sklad	0,27 ali 1,27	dohod. 15.071.056		poslovni sklad	0,27 ali 1,27	dohodek	23.875.510	158
Prispevek iz dohodka za invalid. in pokoj. zavarovanje	bruto OD	0,80	5.691.762		bruto OD	0,80	"	7.161.125	126
Prispevek iz dohodka za dobo, ki se šteje s povečanjem	"	3,50 in 5,20	6.048.959		"	3,50 in 5,20	"	7.425.288	123
Starostno zavarovanje kmetov	"	0,52 oz.0,44	3.570.098		"	0,60	"	5.434.493	152

evke
a za
spe-
truz-
roiz-
z do-
nosti
x, ki
evni

mu-
čko
se je
i po-
nreč
sicer

C.

13

VRSTA PRISPEVKA	I.-VI. 1982				I. - VI. 1983				Indeks 83/82
	osnova	stopnja v % vir		znesek	osnova	stopnja v % vir		znesek	
Prispevek iz dohodka za zaposl. in social. varnost	bruto OD	0,19	dohodek	1.336.963	bruto OD	0,21	dohodek	1.947.531	146
Stanovanj. prisp. - solid. gradnja	"	1,055	"	"	"	1,055	"	"	"
- za grad. štud. domov	"	0,292 1,35	"	9.499.478	"	1,292 1,35	"	11.972.644	126
- za bival. prost. MDA	"	0,003	"	"	"	0,003	"	"	"
- za sofinanc. kadrov. stanovanj manj razvitih	"	0,025	čisti dohodek	175.915	"	0,025	čisti doh.	221.716	126
- za vzajemno združ. sredstev	"	1,750	"	12.314.128	"	1,750	"	15.520.094	126
- za komunal. dej.	"	1,30	"	9.147.638	"	1,30	"	3.682.827	40
- za lastno stan. gradnjo	"	2,075	"	14.601.036	"	2,075	"	18.402.397	126
3. Prispevki za skupno potroš. v SIS družbenih dejavnosti				93.835.428				115.462.160	123
Prispevki iz dohodka republiške izobraž. skupnosti	dohodek	0,30 + 1,40	dohodek	22.593.539	dohodek	0,24 + 1,33	dohodek	28.966.982	128
Prisp. iz dohodka republ. in občinske raziskoval. skupnosti	"	0,28 + 0,14	"	5.581.933	"	0,28 + 0,13 + 0,02	"	7.933.635	142
Prisp. iz dohodka za zdravstvo	bruto OD	9,00 oz. 9,70	"	65.659.956	bruto OD	8,50	"	78.561.543	120
4. Prisp. za skupno družb. reprodukcijo na področju infrastrukture				55.303.006				68.178.691	123
Združevanje sred. za vzdržev. in izgradnjo mag. in reg. cest SRS	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	3,47	last. sr.	3.042.779	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	3,47	lastna sr.	3.653.928	120
Združevanje sred. za financ. luške infrastrukture	"	0,92	"	806.650	"	0,92	"	968.607	120
Združevanje sredstev za financ. razvoja železnic	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	2,13	lastna sr.	1.867.847	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	2,13	lastna sr.	2.243.078	120
Združevanje sred. za razvoj naftnoplinskega gospodarstva	"	1,87	"	1.639.743	"	1,87	"	1.969.069	120
Združevanje sredstev za financ. grad. elektroenerg. objektov - SKUPAJ	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	2,11	lastna sred.	47.611.511 1.850.008	ČD povečan za amort. nad min. in zmanjš. za OD	2,11	lastna sr.	59.008.054 2.221.424	124 120
	odjem na 110 kv (faktur.por.)	20,0	"	41.858.934	odjem na 110 kv (faktur.por.)	20,0	"	54.627.870	131
	odjem 1 - 35 kv (faktur.por.)	35,0	"	3.621.433	odjem 1 - 35 kv (faktur.por.)	35,0	"	1.815.476	50
	posebni odjem (faktur.por.)	48,0	"	281.136	posebni odjem (faktur.por.)	48,0	"	343.284	122
Združev. sred. za razvoj PTT	vred. im- pulza	-	lastna sred.	334.472	vred. im- pulza	-	"	335.955	100
5. Prispevki za skupno družbeno reproduk. na drugih področjih				33.080.449				49.668.294	150
Vodni prispevek SRS - splošni	osnova za izrač. 1,04	dohodek	3.040.277	osnova za izračun 1,04	dohodek	3.908.482	129		
- za onesnaženo vodo	količina 1) izkor. 1) 0,19 din/m ³ 2) onesnaž. vode 2) 58,73 din/E	"	5.270.465	količina 1) izkorišč. 0,19 din/m ³ 2) onesnaž. 58,73 din/E vode	"	6.475.730	123		
Prispevek za usposabljanje zem- ljišč za družbenoorganizirano kmetijsko proizvodnjo	dohodek	0,3	dohodek	3.987.095	dohodek	0,3	dohodek	5.535.094	139
Prispevek za pokritje dela stroškov infrastrukture ŽTP	osnova za plač.davka 1,3 brez davč. olajšav	"	18.671.618	osnova za plač.davka 1,8 brez davč. olajšav	"	31.269.338	167		
Prispevek za požarno varnost občine Jesenice	bruto OD	0,30	"	2.110.994	bruto OD	0,27	"	2.479.650	117
6. Prispevki za ostala finan.				3.799.789				11.029.099	290
Prispevek za SIS komunala Jesenice	bruto OD 0,54	dohodek	3.799.789	bruto OD 1,48	dohodek	11.029.099	290		
SKUPAJ DRUŽBENE DEJAVNOSTI OD TEGA:				532.064.070				715.806.939	135
OBVEZNOSTI, KI IMAJO VIR V OD				193.229.453				255.411.302	132
OBVEZNOSTI, KI IMAJO VIR V DOHODKU				194.036.630				268.811.523	139
OBVEZNOSTI, KI IMAJO VIR V AKUMULACIJI				108.559.270				153.757.080	142
STANOVANJSKI PRISPEVEK IZ ČISTEGA DOHODKA				36.238.717				37.827.034	104

KRIK V DRAGI

Iz rokopisa za novo knjigo

Celotno opravo (kar se ni moglo spakirati v zaboj) je Druschke naložil v vagon, toda prepozno. Pred karavanškim predorom so naši ustavili vlak in ga vrtili nazaj na jeseniško postajo. Najina bivša služkinja nama je bila še zelo naklonjena in je skoraj celotno našo opravo izbezala iz skladišča ljudske (rekli so narodne) imovine. Le neki oficir naše vojske je iz tega skladišča vzel naš kavč, fotelj in veliko pisalo mizo, naložil na vagon in poslal nekam v Srbijo, menda v Beograd. Mnogi so mislili, da je v skladišču zaplenjena nemška imovina in ne, da je to lastnina izgnancev.

V predalu omare sva našla potrdilo v nemščini, kaj vse je Druschke prispeval 20. januarja 1942. leta za akcijo zimске pomoči vojakom na fronti. Navaja, da sta z ženo Hildjo dala vse tisto, česar sama nista mogla uporabiti (moje in možovo perilo in obleke). V predalu sva našla tudi Druschkejevo sliko, katero sva takoj dala našemu obveščevalcu. Sliko so razmnožili in dali tudi Anglo-Amerikancem na Koroškem, da bi ga prepoznali, če bi ga ujeli.

Zimnic, odej in rjuh ni bilo v vagonu.

Moja starša sta bila še bolj nesrečna. Niti roba nista več dobila nazaj...

Dr. Maks Obersnel je bil že v osvojenem Beogradu pravni referent na ministrstvu rudarstva (1944–1945). Po vojni mu je slovenska vlada zaupala sestavo ekspertiz največjih industrijskih podjetij s tujim kapitalom. Nato je do upokojitve vodil oz. bil ravnatelj tržaške zavarovalnice s sedežem v Kopru, pozneje v Piranu. Vse do smrti leta 1972 (obeh zakoncev in istem letu) sta stanovala v podstrešnem stanovanju privatne vile v Portorožu. Pokopana sta na piranskem pokopališču. Usoda je hotela, da je v bližini njenega groba pokopan jeseniški hotelir Franc Paar, ki je bil vsa štiri leta okupacije nemški župan na Bledu. Po vojni je bil nekaj časa zaprt, potem je živel v slovenskih obmorskih mestih in se ukvarjal z izdelavo začimb, katere je izdeloval iz med vojno na Bledu. Vedel je namreč za recept izdelave in ga dolgo čval kot svojo skrivnost, čez leta pa je le dal družbi v uporabo in tako se je v Portorožu razvil podjetje Droga.

Dr. Obersnel in Paar sta si bila politično navzkriž že pred vojno na Jesenicah in tudi v Piranu in Portorožu nista govorila.

Za konec pa še nekaj zanimivosti iz izgnanstva.

Čim so izgnance prvega transporta z Gorenjske namestili v vojašnici, so si izbrali taboriščni odbor. Zapisnik prve seje odbora se glasi:

»Dne 11. julija 1941 so se zastopniki taboriščnikov sestali na prvi seji in določili za vodstvo vseh poslov prvi odbor: vodja taborišča Cvetko Kristan, poslovodja konzuma z Jesenic, njegovi namestniki Ante Nanut, šol. upravitelj iz Črnuč, Franjo Klavara, učitelj meščanske šole na Jesenicah, Ljotje Božič, delovodja KID z Jesenic in Jože Ravnik, pilot-mehanik z Jesenic, referent za notranje zadeve August Ravhekar, delovodja KID z Jesenic, referent za prehrano Ivan Pohar, tovarniški uradnik KID z Jesenic, gospodar Janez Černe, trgovec z Jesenic, vodja pisarne Rudolf Ogrin, uradnik KID z Jesenic in Miha Pikon, gasilski nadzornik KID z Jesenic.

Skrb za prehrano otrok predvsem Franciška Udir, učiteljica s Koroške Bele, za vzgojo otrok skrbi Angela Ber...

toncelj, otroška vrtnarica z Jesenic, za mladino pa Drago Cerar, diplomirani strojniški tehnik z Jesenic.

Določilo se je, da si mora vsaka soba izbrati sobnega starešino, ki bodo tudi prihajali na seje. Sobe smo si medtem že kar dobro uredili. Postopoma smo si znosili s podstrešja postelje, katere pa je bilo potrebno pošteno očistiti z vodo, lizolom in kakor je pač kdo znal, da odpodi nadležne živalce, ki so pa še potem marsikomu skvarile lepe ure nočnega spanja...

Na prvi seji so tudi sklenili, da se bo delegacija izgnancev zahvalila sreske-

JOŠT ROLC

1

OTOK KRETA JE DOMOVINA EVROPSKE KULTURE

Zaradi stavke londonskih letalskih delavcev letala DC-9 ljubljanske Iner Adria, s katerim naj bi poleteli na Kreta, ni in ni bilo na spregled. Morali bi poleteti že ob 11. uri dopoldne, vendar pa nam ob 14. uri na Brniku še nihče ni vedel povedati, kdaj bo letalo končno prispelo.

Brez volje in vsega sili smo postopali po letalski zgradbi in nestrpno čakali na odredilo sporočilo.

Ineksov vodil Jože, ki je skrbel za nas, je zaman skušal zvedeti kaj več o zamudi letala. Trdil se je, da bi pomiril nervozne in neučakane potnike s pomirjujočimi besedami, da naj še malo potrpimo, ker letalo zagotovo pride. Vseh 115, kolikor nas je bilo na njegovem seznamu izletnikov za Kreta, je po navodilu svoje agencije takoj povabil v letalsko restavracijo na sendvič in sok. Zlasti sendvič se nam je pošteno prijel, pa tudi sok je večini ugajal. Le del moške ekspedicije, ki si je že med čakanjem privoščil kar precejšnje količine piva, ni bil zadovoljen. Fantje so glasno protestirali, češ, da niso nobeni dojenčki, da jim Iner ponuja sokove. Odločno so zahtevali pivo in ga tudi dobili. Kljub temu pa so še kar naprej zabavljali čez Iner in Jožeta, kot bi bil on kriv, da letala ni na spregled. Končno smo okoli 16. ure olajšani zaslišali obvestilo, da bo letalo iz Londona vsak hip pristalo in da se potniki za Kreta takoj zberejo na carinski pregled. Z nami je potovalo tudi precej Avstrijcev. Več kot dvajset jih je moralo biti in so imeli tudi svojega vodiča, visokega in plečatega Korošca. Težko bi rekel, ali se je delal ali pa res ni znal govoriti dobro slovensko. In prav ta je v letalu prisedel k meni.

Beseda je dala besedo in kmalu sem zvedel, da je bil vsaj desetkrat na Kreti. Prvič 1941. leta kot Hitlerjev vojak, ko je sodeloval v znamenitem padalskem desantu. To je povedal s posebnim ponosom (vsaj vtis sem imel tak), ko je rekel, da so zlahka opravili z Angleži in Grki, ki so branili otok. Tudi njegovo nadaljnje pripovedovanje, kako »fletno« so se

mu načelniku inž. Veseniču in županu Babiču za gostoljubni sprejem.

Škofjeločan Stevo Šink je 1955. leta v Loških razgledih zapisal, da je bil odbor izgnancev v Valjevu od vseh v Srbiji najbolj aktiven in da je imel v štirih letih 84 rednih sej. Na razne strani je pošiljal prošnje za denarno in drugo pomoč in zbral 24.460.000 din in razdelil 1.371.000 din pomoči.

Po osvoboditvi Valjeva je preko 80 Slovencev odšlo v Titovo vojsko, ženske pa so pletle nogavice, rokavice in šivale perilo za tovariše, ki so odšli v vojsko. Dva od valjevskih Slovencev sta padla v bojih za Beograd, pet pa v Sremu.

Vir: Dr. Tone Ferenc: Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941–1945, Maribor 1968; Arhiv Gorenjskega muzeja; Dr. Metod Mikuz: Pregled zgodovine NOB v Sloveniji I. Cankarjeva založba 1960; Zbornik dokumentov o NOV, knj. VII.

imeli na Kreti in da zato še danes rad »skoči dol«, saj dobro pozna vse kraje, mi je dalo slutiti, s kom imam opraviti.

Naše letalo je neutrudno grmelo v vse bolj sivkasto pozno popoldne. Čeprav je z velikansko hitrostjo premagovalo ogromne širjave Sredozemskega morja pod nami, se nam je zdelo, kot bi lebdeli v zraku. Misli so mi hitele naprej v pričakovanju srečanja s kraji z najstarejšo evropsko civilizacijo.

Zrl sem v bežečo temno globino in razmišljal, kako je moralo biti pri duši mojemu bahavemu sobesedniku in njegovim pajdašem v padalski opremi, ko so leteli takole nad Kreta na prvi desant v drugi svetovni vojni. To je bilo ob 20. do 29. maja leta 1941, torej neposredno pa-aprilskega zlomu jugoslovanske vojske in nekaj dni pozneje tudi grške armade na evropski celini. Kljub samozavestnemu pripovedovanju o vsem tem, kar se je takrat dogajalo v tem prostoru in bahanju, kako uspešni so bili Hitlerjevi padalci, jim prav gotovo ni bilo vseeno pred skokom v neznan. Nihče ni vedel, če bo prišel živ na tla. Naj so bili še takšni junaki, jim prav gotovo ni bilo lahko pri srcu, saj so vedeli, da so na otoku še vedno Britanci in Grki, ki jih bodo pričakali z orožjem. Tako je tudi bilo. Znano je, da je precej nemških padalcev pod točo zavezniških krogel za vedno pustilo svoje kosti na Kreti.

STROGI CARINSKI PREGLEDI

V razmišljanjih o teh dogodkih pred mnogimi leti, ko bi si niti v sanjah ne upal predstavljati, da bom kdaj videl Kreta, se nam je začela počasi odkrivati s komaj opaznimi drobnimi lučkami kopnina v povsem črni globini. Prijatelj Vilko, ki mu potovanja z letalom nikoli niso bila preveč pri srcu, se je na sosednjem sedežu tresel od strahu, češ, ali bo naš kapetan letala sploh našel aerodrom v takšni temi na tem povsem neznanem delu sveta.

Nadaljevanje

Potem so fanta postavili in predenj se je vstopil možakar, ki si je zavlil glavo v črno ružo in kugal iza male črne škatle, pa vsi okrog stoječi so obljubljali, da bo iz tiste škatle, kamor je bilo treba nepremično gledati celo večnost, priletela lepa ptička. Škrtnilo je nekaj, a ptičke ni bilo. Vsi navzoči pa so fantka hvalili, da je bil priden.

Seveda fant ni vedel prav, kako in zakaj bi bil priden, ko itak ničesar drugega ni delal kot tiho stal in čakal na obljubljeni... Prva fotografija! Shranjena je v tetini bajti v Prisoji.

Dijak je odkril nov svet zase — svet, ki se je v obrisih ponujal kot slutnja nekaj vzvišenega, kar ne dosega krutost vojnega vsakdana, svet, v katerem so se razbohotevali domišljija in spomin in sanje pri belem dnevu in želja, kjer se je uteševal nemir prebujajoče se duše za svojstvene umetniške polete.

Ob tem kipečem dogajanju pa so povsem pobledele otroške slike, novi svet je bil prisoten drugje, ne v ozkem hribovskem okolju, a tudi ne v domačnosti materinščine. Ni pa bila ta nemščina za zelenčovo zavest isti jezik, kot so ga govorili uniformiranci, ki so pobili pradedu Florijana in starega strica pa teto. Ta jezik je bil Goethejev, s kakršnim se je srečeval v »Reinecke Fuchs« in »Hermann und Dorothea«, je bil Schillerjev iz »Wilhelma Tella«, in Eichendorffov iz »Aus dem Leben eines Taugenichts«, Stormov iz »Der Schimmelreiter« — predvsem pa mu je bil jezik zgolj posrednik nekega idealnega urejenega lepega sveta.

Morda ni mogel jasno občutiti, v kaki nevarnosti se nahaja tak dijak glede izobčenja prirojene materinščine...

Bilo pa je v mladenčevi duši jasno, da čisti umetniški jezik nikdar ni isto kot je širokoustenje nacističnih oblastnikov po plakatih, kjer opozarjajo »Pssst, Feind hört mit!« Kakšen sovražnik pa? Ko na drugi

VALENTIN POLANŠEK

84

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

strani zatrjujejo, da vsa nemška kolesa drviijo za zmago? Celo mlada pamet je sumila, da hitlerjanci s tem nehoti priznavajo, da imajo povsod še in še nasprotnikov...

Sploščeta se je tudi spraševal, zakaj neki jemljejo rjavi oblastniki velike zgodovinske osebnosti nekako tako, kot bi bili Rembrandt ali Napoleon, klasični Grki, Mozart, Beethoven, Descartes, Luther in drugi predhodniki današnjega sistema, ki ga je uredil ob »boga poslani firers«.

V svoji šolski torbi iz umetnega usnja je nosil s sabo Schillerjevega »Wallensteina«. Skušal se je v zahtevno literaturo poglobiti, pa mu nocoj ni uspelo. Duša mu je bila polna ran, ki so krvavele znova, kolikokrat se je uzrl na spečo deklico Rozinko.

— Ko bi bil klavir v bližini! Neutešljiva želja se je razblinila v dolgem vzdihu. Čakanje v nemiru je kruto trpinčenje.

Ko se je dijak vračal skozi karavanški predor proti Asslingu, nekdanjim Jesenicam, so se dogajale vrh Sosednja ponovno grozne reči: Z globaško-podpeške strani je navalila številna tolpa policajev in drugih uniformirancev. Požganica ob gozdu je bila njen cilj: Uniformirani dedci so podirali vrtni plot in gozdno ulico za kuhanje žganja pa vse zmetali na ogleleno tramovje hlevnega ostanka.

Ponovno so ubijalčevske hitlerjanske roke uprasnile ogenj. In še ne dosti!

Takrat je prišla tudi prazna bajta na vrsto!

Kako je gorelo v mlado januarsko dopoldne! Kakor da hoče razvneti tak plamen, da bi seegal-visoko v nebo, tako visoko, da ga uzre domotožni mladenič, ki zamišljen sedi v vlaku iz Asslinga proti Krainburgu...

Plameni so temeljito pospravljali vse, kar je še bilo koristnega skromnih bajtarjev, ki so še marsikaj nameravali sčasoma spraviti na novo domovanje.

Zdaj tega ne bodo mogli več.

Tokrat gorita dva velikanska ognja na kraju ob gozdu, kjer je stala Pavletova bajta, kjer se je rodilo marsikatero življenje.

Na bajtnem podstrešju so shranjene še dijakove stvari, lepo poravnani zvezki iz šestega razreda v trgu, pa še od prej, vsa leta nazaj, odkar so uporabljali na šoli zvezke, kajti prvo leto so malčki nosili le tablico in klinček s sabo v šolo. Poleg zvezkov so še knjige, starejše knjige, čitanka »Moja začelnica« in katekizem, darilo od župnika, pa še spominki na birmo in to in ono, kar otrok rad shrani, če visi na svojem rodnom domu in mora v svet.

Zdaj vse zgori!

Vse, tako kot dragi praded Florijan in stari stric Johan in stara teta Angela nekaj dni poprej...

Ogenj sovraštva, ogenj slovenske smrti!

Nekaj dni po tem so šele oblastniki v trgu dovolili, da se izvede nekak pokop pepela s pogorišča.

Policija je stražila krog pokopališča.

Rozinka je presunljivo jokala in klicala mamo in atija. Še župnik si je brišal oči, ko je odhajal s tako pretresljivega pogreba...

(nadaljevanje)

MIHA KLINAR

12

HAJKA

Vse to je ta hip oživljalo v Sokolovem spominu, dokler ga ni zmotil komandir.

»Pripravi se,« je rekel. »Preboj ne bo tako lahek kakor lani. Meja je zastražena s posadkami. Razen tega se bomo morali prebijati skozi štiri vrste žičnih ovir in čez minska polja.«

- 8 -

Tema se še ni zgostila, ko so se pomikali proti meji. Redka, osamljena drevesa na pobočju so bila podobna nemim stražarjem na položajih. Nad njimi je sevalo zvezdnato nebo. Tudi dnevni hrup bitk se je polegel. Le tu in tam je presekala daljavo rafal in kdaj pa kdaj so pod nebo švigale rakete. Pričale so, da ta večer Nemci ne bodo zapustili gozdov.

Blizu žičnih ovir so obstali in se potuhnil.

Komandirji so že vedeli, kje in kam se morajo prebiti s svojimi četami. Blaž jim je določil prehode, ki si jih morajo izsiliti. Ni nameraval tvegati prehodov čez minska polja. Odločil se je za napad pri obmejnih stražarnicah.

Trenutke napetosti je pretrgal Blažev rafal, s katerim je dal signal za juriš.

Z one strani pa jih ni zastavil noben strel.

»Ali ni tam nikogar?« se je čudil Blaž. Še pred mrakom, ko je opazoval mejo z daljnogledom, je videl na oni strani manjše posadke, ki se niso menile za bitke na nemški strani meje. Najbrž jim niti na misel ni prišlo, da bi podprli svoje zavez-nike.

Blaž je ustavil ogenj.

Ko so odstranili žične ovire in prišli na ono stran, niso na obmejnem prehodu našli nikogar. Toda nekaj v naglici odvržene vojaške opreme je pričalo, da so bili italijanski granicarji še pred nekaj trenutki tu.

Pobegnili so.

»Ni jim bilo do spopada z nami,« je rekel Blaž. »Sicilija jih je demoralizirala.«

Partizanska kolona je krenila v gozd nad Novaki v upanju, da bo našel na primorske partizane.

Iz partizanskih poročil o akcijah na tej strani so vedeli, da mora tu neke taborišči idrijski odred.

Tega nihče ni vedel. Partizanska povezava med Gorenjsko in Primorsko je bila še vedno zelo slaba. Morda zato, ker so se glavne primorske partizanske sile ta čas držale na oni strani Soče.

»Treba bo najti kakega terenskega aktivista,« je rekel Blaž po posvetu s četnimi komandirji in komisariji.

»Ljudje v Novakih so bili lani skoro vsi za nas. Mislim, da nam ne bo težko navezati stikov s terensko organizacijo,« je menil Sokol in se ponudil, da bo to nalogo opravil sam.

Strinjali so se.

Kmalu nato je Sokol z manjšo patroljo krenil v vas.

Imeli so srečo. Že čez uro se je vrnil s terenskim partizanskim kurirjem.

- 9 -

Terenski kurir je bil vznemirjen. Ko ga je Sokol pripeljal pred komandanta Blaža, ni vprašal, kaj bi komandant rad, marveč ga je začel rotiti, naj odpelje bataljon nazaj čez mejo, na gorenjsko operativno področje.

»Počasi,« mu je Blaž segel v besedo in ga opozoril, da ni nobene razlike med gorenjskimi, primorskimi, dolenski ali štajerskimi partizani, pa tudi ne med srbskimi, hrvaškimi, črnogorskimi, makedonskimi ali kakršnimi koli jugoslovanskimi partizani. Vsi se borijo pod istim poveljstvom in za iste cilje, za osvoboditev svojih narodov izpod fašističnega jarma.

»Vem, vem,« je zastokal kurir. »Toda toliko italijanskega vojaštva, kakor ga je zdaj pri nas, že dolgo ni bilo. In še ga dovažajo.«

»Tako?« se je zasmel Blaž. »Videti je, da so se zmotili, ali pa se je italijanskim generalom zavrtil zemljevid v glavi in mislijo, da je tu Sicilija. Drugače bi se zavezniki ne mogli izkrcati tako lahko in skoro brez izgub, razen če se mi ne zdimo italijanskim generalom nevarnejši kakor Angleži in Amerikanci.«

Terenskemu kurirju pa ni bilo do šal. Začel je pripovedovati, da je v Cerknem vse polno italijanskih vojakov, ki so prišli na počitek z ruske fronte.

»Tu ga ne bodo našli,« je rekel Blaž.

»Ni jih malo. Okrog dva tisoč jih je,« ga je opozoril kurir.

»Dva tisoč?« se je zaradi te številke vmešal v pogovor komandir Drzni.

»Dva tisoč,« je kurir ponovil.

»To bi jih bilo komaj za sto Nemcev,« je računal Drzni polnoma resno.

»Niso bojazljivci,« se je terenski kurir očitno bal italijanske moči.

»Če so tisti, ki so bili na meji,« je rekel Blaž, a ni povedal svoje misli do kraja, ker mu je v besedo segel kurir.

»Niso isti,« je rekel. »Tisti, ki so pribežali skozi Novake, so bili granicarji.«

»A kam so odnesli pete?« je vprašal Blaž.

»V Cerkno so se umaknili in potegnili za seboj tudi skupino granicarjev, ki je bila na poti proti meji. Mille ribelli, so vpili.«

»Kaj je to?« je vprašal Drzni.

»Tisoč partizanov,« je povedal kurir.

»Tisoč?« se je Drzni zasmel. »Potem se oni v Cerknem ne bodo upali pokazati iz kasarn.«

»Ne verjamem. Izkušeno so. Imeli so že opravka z ruskimi partizani,« je zatrjeval terenski kurir.

»Z ruskimi partizani?« je rekel Drzni. »Potem bodo lahko spoznali, da mi nismo slabši od ruskih, ker smo enaki misli in enake krvi.«

Nadaljevanje

Na lokalni delovni akciji Gorjuše '83, od 3. do 17. julija, je sodelovalo v MDB Stane Žagar 26 mladincev in mladink iz pobratene občine Svilažna in deset brigadirjev iz občine Radovljica. Akcija je zelo dobro uspela zahvaljujoč usklajenemu sodelovanju s krajevnimi in občinskimi dejavniki in JLA. Brigadirji so opravili 3.050 ur, vojaki 690 in drugi udeleženci iz občine 110 ur. Delali so na kilometer dolgi trasi pri izkopu jarka za vodovod. Pogoji za bivanje in delovanje interesnih dejavnosti so bili odlični. Organizirali so izlet na Triglav in v Bohinj, kar je še posebno ugajalo mladim planincem iz Svilažne. Stroški celotne 14 dnevne akcije so znašali 310 tisoč din, kar je 75 tisoč manj, kot so načrtovali.

Odbor skupnosti Prešernove brigade je ob 40-letnici ustanovitve te slavne partizanske enote podelil plakete s priznanjem Prešernove brigade. Za izredne zasluge pri uveljavljanju in razvijanju tradicij brigade in za vsestransko sodelovanje je odbor nagradil s tem priznanjem prejšnjega predsednika občinske skupščine Radovljica Leopolda Pernuša, sedanjega predsednika skupščine Borisa Šetina in predsednika občinske organizacije ZZB NOV Radovljica Slavka Staroverskega.

Krajevna organizacija ZB NOV Radovljica je razposlala svojim članom vabilo in napotke za udeležbo na osrednji slovenski proslavi 40-letnice ustanovitve IX. korpusa NOVJ, ki bo 11. septembra na trgu Edvarda Kardelja v Novi Gorici. Ker je bila večina borcev iz območja Radovljice v enotah IX. korpusa, organizirajo poseben vlak skupaj z drugimi gorenjskimi občinami.

V prvem polletju 1983 so znašali prihodki Kulturne skupnosti Radovljica, ki se zbirajo iz prispevkov od bruto osebnih dohodkov zaposlenih v radovljiški občini 7.708.727 din. To je 53 % sredstev, ki so bila planirana v finančnem načrtu za leto 1983. V tem obdobju so znašali odhodki skupaj 6.727.711 din, ali 47 % načrtovanih odhodkov v letu 1983.

V Radovljici so že v avgustu zaključili z deli na gradnji prizidka k domu dr. Janka Benedika, v katerem bodo pridobili poleg sedanjih 126, še 80 novih ležišč. Naložba je po predračunu veljala 106 milijonov din. Denar so zagotovili iz sklada za gradnjo domov in s solidarnostnim deležem sosednjih občin, iz katerih je tudi nekaj oskrbovancev v tem domu.

V juliju so se predstavniki izvršnega sveta OS Radovljica s predstavniki LIP Bled, GG Bled in Elmont Bled dogovarjali o možnostih za financiranje del pri poglobitvi cestnega podvoza pod železniško progo na Rečici pri Bledu. Podvoz je že dolgo neresljivi problem za navedene delovne organizacije onkraj proge, ker ne prepušča prevoza težjim in visoko naloženim tovornjakom. Naložba za poglobitev podvoza je ocenjena nad deset milijonov din.

Na svetu KS Radovljica, ki je upravljalca kopalnice na kampu v Radovljici, so z letošnjimi julijskimi obiski več kot za-

dovoljni. Preseženi so bili namreč že vsi dosedanja rekordi. Že do 27. julija je bilo v kopalnici nad 4500 več odraslih kopalcev in 1500 več otrok kot lani v tem času. Tudi v kampu so našli tisoč gostov, več kot v istem času lanskega leta.

V juliju je Hotelsko turistično podjetje Bled zgradilo v športnem parku v Mali Zaki na Bledu štiri teniška igrišča, ki so namenjena domačinom in gostom. Takšno igrišče so imeli za zdaj le pri hotelu Golf na Bledu, kar je za turistični center kot je Bled toliko kot nič. Turisti se vedno bolj ukvarjajo z rekreativno dejavnostjo, posebno priljubljen pa je tenis, zato so nova blejska igrišča velika pridobitev, ki bi jo kazalo kar najbolje uporabiti za turistično ponudbo.

V kampu Šobec, ki ima zmogljivosti za več kot 2500 gostov, je konec julija taborilo nekaj nad 1300 domačin in tujih turistov, kar je še precej pod predlanskim poprečjem, vendar pa boljše kot v izredno slabi lanski sezoni. Letos je kamp lepo urejen pa tudi vreme je bilo naklonjeno gostom.

Ob 100-letnici ustanovitve Gasilskega društva Radovljica so se od 4. do 7. avgusta zvrstile v Radovljici razne prireditve in svečanosti, posvečene visokemu jubileju. Prvi dan praznovanja, 4. avgusta, je bilo svečano dviganje zastave pred gasilskim domom, nato vaja gasilskih enot in enot civilne zaštite z najsodobnejšimi napravami ter otvoritev gasilske razstave v graščini. V soboto, 6. avgusta, je bila svečana seja društva v skupščinski dvorani v Radovljici. V nedeljo, 7. avgusta, pa je bila najprej budnica godbe na pihala, nato sprejem gostov in gasilcev iz drugih krajev ter slavnostni mimohod gasilcev in nato zborovanje, na katerem so podelili številna odlikovanja zaslužnim gasilcem. Proslavo so sklenili z gasilsko veselico v športnem parku v Radovljici.

Na 11. občnem zboru Zadrugne zveze Slovenije v Ljubljani so v navzočnosti zveznih in republiških družbenopolitičnih delavcev podelili priznanja zaslužnim kmetovalcem in kmetijskim organizacijam. Iz radovljiške občine je prejel pisno priznanje in plaketo ZZJ kmetovalec Janez Temin in inž. Tine Benedičič, oba iz KŽK TOZD Kooperacija Radovljica ter kmeta Franc Medja iz KZ Srednja vas in Janko Varl iz GG Bled.

Praznik občine Radovljica so še posebno svečano počastili krajinj Stare Fužine, kjer so 6. avgusta izročili namenu prvi družbeni objekt z 18 stanovanji, dvorano s 150 sedeži in odrom za kulturne prireditve ter prostori za krajevno samoupravo in DPO. Denar za izgradnjo, ki je stala okoli 33 milijonov din je prispevala stanovarska skupnost, delno tudi delovne organizacije Alpetour, za društvene prostore pa so zbrali sredstva iz samoprispevka občanov in s prostovoljnimi delom. Pri svečani otvoritvi je bilo navzočih izredno veliko domačinov in gostov, kulturni program pa sta izvajali folklorni skupini iz Bohinjske Bistrice in Srednje vasi.

Polnozasedeni turistični Bled je od 4. do 7. avgusta živel v znamenju tradicionalne kmečke ohceti, ki jo je zelo uspešno organiziralo TD Bled v sodelovanju s krajinj in delovnimi gostinskimi in drugimi organizacijami. Tokrat sta se zares poročila Milena Lončar iz Tržiča in Martin Kozjek iz Zbilj, ki sta izpolnjevala pogoje za kmečko ohcet. Bled je dajal v teh dneh za-

res pravo praznično vzdušje s številnimi okusno opremljenimi in založenimi sejamskimi stojnicami na Cesti svobode od hotela Blegaš do hotela Park. Številne spremljajoče prireditve v hotelih in na javnih mestih so pritegnile tudi turistično množico ter številne obiskovalce od blizu in daleč. Bled se je s to prireditvijo izkazal kot izredno vabljiv in svetovljanski turistični kraj. Organizatorjem zategadelj velja izreči vse priznanje.

Po letnem finančnem načrtu Zveze kulturnih organizacij Radovljica je bilo v prvem polletju razdeljeno kulturnim sekcijam in društvom za izvajanje programa prireditev in akcij skupaj 1.266.009 din. Od tega je bilo 350.000 din podeljeno društvom za redno dejavnost, ostalo pa za posamezne akcije in prireditve.

Petdesetletnico Plavalnega kluba Radovljica so počastili 5. avgusta s slavnostnim srečanjem članov in prijateljev kluba v hotelu Grajski dvor, kjer so podelili zaslužnim plavalnim delavcem in tekmovalcem priznanja. Vrhunec proslave je bil 6. avgusta na letnem kopalnišču v Radovljici, kjer so priredili mednarodni plavalni miting z udeležbo plavalcev iz Kranja, Maribora, Trbovelj in Trsta. Žal niso prišli napovedani plavalci iz Avstrije, Madžarske in Nemčije. V ostrem boju z najboljšimi gostujočimi plavalci, med njimi je bil tudi Darjan Petrič iz PK Triglav Kranj, so se odlično izkazali domači plavalci Cilenšek, ki je zmagal na 50 m kravl, Ježek, ki je bil prvi na 100 m prsno, Rebec je bil drugi. V moški štafeti 4 x 100 m mešano so bili domačini drugi. Med ženskami je bila Cilenškova na 50 m kravl druga za reprezentantko Kosirnikovo, Mačkova pa je bila tretja na 100 m hrbtno. Miting so si ogledali številni ljubitelji plavanja.

V okviru kulturnih prireditev ob prazniku občine Radovljica je likovna sekcija KUD Bled pripravila v avli Festivalne dvorane na Bledu likovno razstavo mlade in nadarjene umetnice Mirne Pavlovec iz Škofje Loke, ki je lani razstavljala tudi v Šivčevi hiši v Radovljici. Razstava bo na ogled do 26. avgusta.

V počastitev praznika vstaje slovenskega naroda je fotoklub Radovljica pripravil letos že šesto razstavo fotografij svojega člana Franca Ferjana z Bleda, ki je leta 1977 dobil naziv fotoamater I. razreda. Na razstavi, ki bo na ogled v fotogaleriji Pasaža v radovljiški graščini do konca avgusta je 22 umetniških fotografij.

O vrhunskih kakovostih novega jadralnega letala, ki ga pod oznako DG-100 Elan izdelujejo v Elanu Begunje smo že pisali. Tudi na državnem prvenstvu v jadralnem letenju je pripadlo prvo mesto Elanovcu Talerju iz ALC Lesce. Prav tako spodbudne pa so vesti iz ZDA, kjer so se na svetovnem prvenstvu v jadralnem letenju izkazala tudi štiri Elanova letala DG-300. Med 42 letali so dosegla 7., 10., 16. in 26. mesto.

Na letošnjem državnem prvenstvu v padalstvu avgusta v Paračinu so med 50 tekmovalci iz 20 padalskih klubov iz vse Jugoslavije spet zanesljivo in premočno osvojili vsa prva posamična in ekipna mesta padalci ALC Lesce. Med posamezniki je zmagal Mirt, 2. mesto je dosegel Jug, 3. Svetina, 4. Božič, 6. Pogačar, 7. Frank, 8. Intihar, 9. Hrast in 10. Safarič.

LETOŠNJA PRIZNANJA ZA PRAZNIK OBČINE RADOVLJICA

Delovni ljudje in občani radovljiške občine slavijo 5. avgusta občinski praznik v spomin na dan ko je bil leta 1941 na Jelovici ustanovljen Cankarjev bataljon, prva večja partizanska enota na Gorenjskem, ki se je proslavila v številnih bojih z nacističnimi okupatorskimi enotami, še zlasti v legendarni Dražgoški bitki.

Skladno z zaostrenimi gospodarskimi in družbenimi razmerami, ki zahtevajo vsestransko varčevanje in racionalnost, so letošnje praznovanje v občini omejili zgolj na nekatere športne in kulturne prireditve, ki so sovpadale tudi z visokima jubilejema — 100-letnico Gasilskega društva Radovljica in 50-letnico Plavalnega kluba Radovljica.

Namesto vsakoletne svečane seje občinske skupščine in raznih prazničnih srečanj, je bil osrednji dogodek podelitev občinskih priznanj in odlikovanj zaslužnim občanom, organizacijam in društvom. Svečanost je bila v avli radovljiške graščine s kulturnim programom, v katerem so nastopili harmonikarski orkester Glasbene šole Radovljica in recitatorji Linhartovega odra KUD Radovljica.

Prvič letos je občinska skupščina nagradila s svojim najvišjim

priznanjem »Veliko plaketo občine Radovljica« za življenjsko delo na področju književnosti in izredne zasluge v NOB ter izgradnji socialistične domovine pesnika, pisatelja in prevajalca Vladimirja Pavšiča — Mateja Bora, ki živi in ustvarja v Radovljici. Plaketo občine Radovljica pa so prejeli: Bogo Dobnikar iz Lesc za uspehe na strokovnem področju v tovarni Veriga, Anton Dolenc iz Radovljice za izredne dosežke na področju sodobne živinoreje in mlekarstva, Damjan Hafner iz Kroke za zasluge pri razvoju in posodabljanju proizvodnje v tovarni mehанизmov Iskra Lipnica, Leopold Pernuš z Bleda za zasluge na področju uveljavljanja skupščinskega in samoupravnega delovanja in razvoja turizma v občini. Razen tega so prejeli to priznanje še Čebelarstvo društvo Radovljica in Gasilsko društvo Radovljica, ki delujeta že 100 let, Plavalni klub Radovljica,

ki slavi 50-letnico obstoja, TOZD Institut tovarne ELAN Begunje za izredne raziskovalne dosežke pri izdelavi smuči in raznega športnega orodja in naprav, Almira Radovljica za delovne uspehe in vzorno sodelovanje s krajevno samoupravo in družbeno skupnostjo, Književnica in tiskarna Radovljica za dobro samoupravno organiziranost, poslovne uspehe in vzorno sodelovanje s krajevnimi in občinskimi družbenopolitičnimi organizacijami ter mladinska delovna brigada Stane Žagar Radovljica za izjemne uspehe na zveznih, republiških in lokalnih delovnih akcijah.

Ob občinskem prazniku je prejel za ravnolovne zasluge in razvijanje tradicij NOB ter aktivno delo v družbenopolitičnih organizacijah red zaslug za narod z zlato zvezdo Janez Strgovšek iz Lesc.

Prvič letos so podelili tudi medalje občine Radovljica, ki so jih za zasluge pri delu v Institutu Elan Begunje dobili: Miha Finžgar, Janez Bohinc, Anton Volčanšek in Andrej Robič. Razen tega sta prejela medaljo tudi Janez Rozman, zaslužni delavec v Čevljarskem podjetju v Bohinjski Bistrici in Polona Škrinjar iz Zg. Lipnice, znana samorastniška pisateljica, ki je zaposlena v Iskri Lipnica.

Odbor skupnosti Prešernove brigade je ob jubileju za zasluge pri razvijanju tradicij te slavne enote NOV in za vsestransko pomoč pri delu odbora podelil posebna priznanja »Plaketo Prešernove brigade« skupščini občine in občinskemu odboru ZZB NOV Radovljica, bivšemu predsedniku občinske skupščine Leopoldu Pernušu, sedanjemu predsedniku Borisu Šetinu in predsedniku občinske organizacije ZZB NOV Slavku Staroverskemu.

Za občinski praznik so v preurejeni avli občinske skupščine, katera bo odselej služila tudi za galerijski prostor, odprli razstavo del likovnih umetnikov radovljiške občine. Svoja dela predstavljajo: Bori Ceh, Črtomir Frelj, Stane Kolman, Albin Polajnar, Janez Ravnik, Tone Svetina, Melita Vovk in Metka Vovk.

V RADOVLJICI JE ŠE EN PEVSKI ZBOR

V tedniku Železar z dne 4. avgusta smo med Novicami iz radovljiške občine že drugim prebrali, da je bil v okviru Almire Radovljica na pobudo osnovne organizacije sindikata v septembru 1982 ustanovljen ženski pevski zbor, ki združuje 24 pevk in da je imel doslej 22 vaj in dva nastopa. Pisec navaja, da je ta ženski zbor edini v radovljiški občini, očitno pa se ni dovolj potrudil, da bi poiskal popolnejše podatke o ženskem zborovskem petju.

Zato bi radi povedali, da poleg že omenjenega ženskega zbora deluje v radovljiški občini tudi ženski pevski zbor LIPA pri Društvu upokojencev Radovljica. Ustanovljen je bil na pobudo predsednika društva upokojencev Radovljica Alojza Špilerja 4. oktobra 1979. Od vsega začetka zbor, ki ima 22 pevk, vodi glasbeni pedagog Edo Ošabnik iz Kranja. Zbor je nastopil že na štirih revijah pevskega zbora društev upokojencev Gorenjske, na republiških revijah v Mariboru, Sežani, Domžalah in na proslavi dneva upokojencev Jugoslavije v Trbovljah julija letos. Aprila 1982. leta smo se v oddaji na RTV Ljubljana »Amaterski zbori pred mikrofonom« predstavili z izborom pesmi, peli smo tudi na kongresu gerontologov v Cankarjevem domu v Ljubljani. Pevke z veseljem nastopamo na proslavah in raznih prireditvah v naši občini in tudi izven nje, kot na primer na Jesenicah in v Tržiču. Poleg tega nastopamo tudi v mešanem pevskem zboru, skupaj z moškim zborom društva upokojencev Radovljica. Leto 1982 je bilo za naš precej bogato, saj smo se predstavile občinstvu kar osemnajstkrat.

Želele bi, da bi v bodoče bralce celoviteje obveščali o ženskem zborovskem petju v radovljiški občini in tako tudi nam, upokojenim pevkam in pevcem, namenili kako vrstico v svojem glasilu.

Pevke ženskega pevskega zbora DU Radovljica

SREČANJE UČENCEV IKŠ PLAMEN KROPA

V mesecu oktobru bo v Kropi srečanje učencev in zaposlenih v Industrijski kovinarski šoli Plamen v Kropi v letih 1945—1950. Pripravljalni odbor prosi vse učence in vodstvo šole, da do 15. septembra pošljejo svoje naslove na naslov: Jože BESTER, 64244

Podnart 40. Vsem, ki bodo poslali svoje naslove, bo pripravljali odbor po 15. septembru poslal vabila s programom za srečanje v Kropi. Po ogledu Kroke bo skupno kosilo in tovariško srečanje v Radovljici. Ciril Rozman

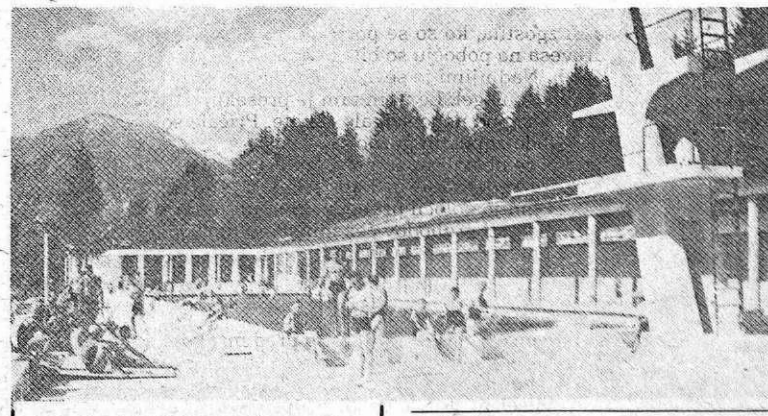
RUSKI KOZAKI NA BLEDU

Turistični Bled je z letošnjim letom dobil še eno prijetno prizorišče. Z akustično ureditvijo velike športne dvorane je kraj dobil prostor tudi za večje kulturne, zabavne in športne prireditve. Da se da vvesti vanjo in zbrano prisluhniti dogajanju na odru, sta dokazala dva nastopa ansambla Avesnik v začetku aprila, pa nekaj drugih nastopov, predvsem v avgustu, ki so tudi privabili po nekaj nad tisoč obiskovalcev in gledalcev. Tako je v veliki športni dvorani nastopila Tereza Kesovija, potem Ivica Šerfezi in Ljupka Dimitrovska, prejšnji teden pa še Jaka Šraufciger — Vinko Šimek s svojim »balom pod vodo«.

Ob koncu avgusta pa bo v veliki športni dvorani tudi prva folklorna prireditev. Na turneji po Jugoslaviji bodo na Bledu nastopili znani Kozaki s svojim narodnim bogastvom v pesmih in plesih. Njihova folklora je resnično bogata in pestra in če k temu dodamo še znano rusko profesionalnost pri tovrstnem izvajanju, potem se nam resnično obeta zanimiv kulturni dogodek. Zanj je že sedaj dosti zanimanja na Bledu in okolici in tudi med nekaterimi delovnimi kolektivi.

Organizator teh prireditev — HTP Bled, TOZD Turizem — rekreacija daje sindikalnim organizacijam pri prednakupu vstopnic tudi popust, kar nedvomno velja izkoristiti. Nastop ruskih Kozakov v veliki športni dvorani na Bledu bo v petek, 26. avgusta.

Predvidoma bo v septembru še nekaj prireditev, saj se posamezni izvajalci glede na dobro oceno o urejenosti in lepi dvorani na Bledu tudi sami že zanimajo za nastope v njej.

Radovljiško kopalnišče

VSEBINSKO BOGATO PRAZNOVANJE V KS PODMEŽAKLA

Pretekli teden je potekal v znamenju 10. avgusta — praznika krajevnih skupnosti Podmežakla. Prireditelj v vsebinsko bogatim in raznolikim programom se je udeležilo veliko borcev, mladine in ostalih krajanov Podmežakle, pa tudi iz drugih krajevnih skupnosti.

Programsko zasnovano praznovanje krajevnega praznika je podprlo predsedstvo KK SZDL, finančni predračun pa je odobril svet krajevnih skupnosti, ki je imenoval tudi pripravljalni odbor za praznovanje krajevnega praznika. Pripravljalni odbor je pod vodstvom Vitomirja Ravhekarja odgovorno in uspešno opravil svojo nalogo. Člani odbora, predstavniki samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij v KS Podmežakla, so si med seboj razdelili področja dejavnosti in opravili vsak svoje zadolžitve, seveda skupaj z vsemi, ki so sodelovali pri organiziranju in izvajanju programa praznovanja.

Najprej je bila v sredo, 10. avgusta, v sejni sobi krajevnih skupnosti slavnostna seja skupščine delegatov in krajevnih konference SZDL Podmežakla. Slavnostni govornik je bil Vitomir Ravhekar, predsednik skupščine krajevnih skupnosti. Povedal je, zakaj smo se v KS Podmežakla odločili za 10. avgust kot krajevni praznik, naštel pa je tudi pridobitve v povojnem obdobju in omenil prihodnje načrte. Nato so bila podeljena priznanja OF z bronastim znakom ter priznanja »10. avgust« (prva zlasti za družbenopolitično dejavnost, zadnja za dejavnost v samoupravnih organih krajevnih skupnosti, podeljena pa so bila letos prvič).

Priznanja OF z bronastim znakom so prejeli: Janko Čemažar st., Branko Jeršin, Jože Rozman, Mara Sekardi in Marija Sinkovec.

Priznanja »10. avgust« pa so prejeli: Anton Avbar, Franc Pogačnik, Jože Rozman, Anton Tepina in Janko Verdnik.

Po slavnostni seji je bil v spominskem parku v Podmežakli kulturni program. V njem so nastopili pihalni orkester Jeseniških železarjev s programom revolucionarnih in drugih skladb ter recitatorska skupina amaterskega gledališča Tone Čufar Smukavčeva, Pogačnik, Kavčič in Verovšek) z recitalom »Tito — borec«. Na prireditvenem prostoru se je zbralo, vsaj za krajevnih skupnosti, kar precej poslušalcev (nad 200). Tako kulturnemu programu kot poprej slavnostni seji pa so prisostvovali tudi predstavniki občinske skupščine in občinskih družbenopolitičnih organizacij: Franc Brelj — predsednik skupščine občine Srečko Mlinarič — predsednik izvršnega sveta skupščine občine, Mirko Rabič — predsednik OK SZDL in Romana Bradič — izvršna sekretarka OK ZKS Jesenice.

Petek, 12. avgust, je bil v znamenju športa. Športne aktivnosti so potekale popoldne — turnir v malem nogometu v športnem parku v Podmežakli, tekmovalje v streljanju zračno puško pa na strelišču heroja Verdika. V malem nogometu so ekipe dosegle naslednje uvrstitve: 1. mesto — ekipa KS Podmežakla, 2. — ekipa HVŽ, 3. — Kovinoservis in 4. mesto ekipa Kovina. Zmagovalna ekipa je prejela prehodni pokal, vse ekipe pa priznanja oziroma diplome. V streljanju zračno puško je sodelovalo pet ekip. Prva tri mesta so dosegle ekipe: 1. TOZD Žičarna, 2. KS Podmežakla (starejši mladinci) in 3. Kovin.

V soboto, 13. avgusta, je bil že tradicionalni pohod mladine in borcev ter ostalih krajanov na Zakopec na

Mežakli. Na strelišču heroja Verdika se je zbrala sicer manjša skupina, vendar pa toliko bolj pisana (različne starosti in iz več krajevnih skupnosti). Pač pa se je pri spominskem obeležju na Zakopih zbralo mnogo več ljudi (krepek nad sto). »Glavnina« se je namreč pripeljala z avtobusoma. V krajši spominski svečanosti je nastopil moški pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, slavnostni govornik pa je bil Franc Jerala, predstavnik krajevnega odbora ZB NOV.

Da je sicer skromna, vendar lepa proslava krajevnega praznika Podmežakla na Mežakli lepo uspela, gre zahvala delavcem Integrala — TOZD Medkrajevni potniški promet, delavnice, turizem in žičnice Jesenice, ki so omogočili, da so se proslave

lahko udeležili tudi starejši krajan, ki bi se sicer proslave ne mogli udeležiti.

Praznovanje je bilo zaključeno v nedeljo, 14. avgusta, s teniškim turnirjem v športnem parku. Prva tri mesta so zasedli: 1. Gaser, 2. Strnad, 3. Tišlar.

Komisija za informiranje pri svetu krajevnih skupnosti je pred začetkom praznovanja izdala Bilten, ki so ga mladinci raznosili po hišah.

Na koncu se samoupravni organi in družbenopolitične organizacije v krajevni skupnosti Podmežakla zahvaljujemo vsem, ki so se tako množično udeležili prireditve ob krajevnem prazniku, še zlasti seveda sodelujočim v kulturnih in športnih prireditvah. Zahvaljujemo se tudi vsem delovnim organizacijam in ostalim, ki so kakorkoli sodelovali in omogočili organizacijo in izvedbo praznovanja tako, kot je bilo načrtovano.

Nada Dejak

ŠOLA ZA VOZNIKE MOTORNIH VOZIL IN AVTOŠOLA PRI ZŠAM

Izvršni svet Skupščine občine Jesenice je na eni svojih zadnjih sej obravnaval tudi poročilo Združenja šoferjev in avtomobilistov Jesenice, in sicer o delovanju njihove komisije za šolstvo, ki v deluje v združenju kot samostojna komisija.

Kakor je znano je leta 1976 prišlo do razdruženja zveze šoferjev in avtomobilistov (ZŠAM) na združenje s sedežem na Bledu in jeseniško združenje, ki je s tem ostalo brez lastnih sredstev in ponovno na začetku svojega delovanja, čeprav so bila v bistvu vsa dotedanja sredstva združenja ustvarjena na Jesenicah. Stvari pa so hitro sanirali in leta 1978 je jeseniško združenje spet začelo normalno delati.

V okviru združenja deluje komisija za šolstvo, ki skrbi za osnovno izobraževanje poklicnih voznikov C, E in D kategorije, amaterjev A in B kategorije, traktoristov in kolesarjev po šolah ter za funkcionalno izobraževanje svojih članov, inštruktorjev in ostalih, katerim preventiva v prometu pomeni potrebo.

šolsko leto	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
vpisani	100	36	40	36
končali	88	34	37	šola v teku

V združenju pravijo, da bodo šolane kandidati za poklic voznik po zakonu o usmerjenem izobraževanju še nadaljevali, ker imajo že precej prijav za šolsko leto 1983/84. Strokovni center v Škofji Loki pa je dislocirani oddelki na Jesenicah že razpisal.

Pri združenju deluje tudi avto šola za voznike motornih vozil amaterje od leta 1978, kajti kot pogoj za verifikacijo dislociranega oddelka za usposabljanje poklicnih voznikov, je bila tudi verifikacija avto šole. V svojem poročilu združenje navaja, da kljub temu, da v jeseniški in radovljanski občini deluje osem avto šol, imajo kandidate iz obeh občin; kar dokazuje kvaliteto njihove šole. Združenje si namreč prizadeva, da kandidat celoten postopek od prijave na tečaj cestno prometnih predpisov do zaključka na občinskih izpitih opravi v treh mesecih. Vozni park obnavljajo vsake tri leta in

imajo kandidati dobre pogoje za praktično vožnjo in opravljanje izpitov. Imajo dva redno zaposlena inštruktorja, ki imata vse možne inštruktorske kategorije, kar je še posebno pomembno pri ponovni verifikaciji avto šol februarja prihodnjega leta. Razen tega imajo osem pogodbenih inštruktorjev, in sicer po enega z visoko in višjo izobrazbo, enega s srednjo in pet s poklicno šolo.

Združenje ima sedem osebnih avtomobilov in tovornjak s prikolico. Od leta 1980 do 1983 je bilo v avto šolo vpisanih 873 kandidatov za voznike »B« kategorije, od teh je opravilo izpit 591 kandidatov ali okroglo 68 odstotkov.

Komisija za šolstvo pri ZŠAM ocenjuje, da je delovanje obeh šol, poklicne šole in avto šole uspešno in da na delo šol doslej niso imeli pripomb.

ZŠAM Jesenice je v preteklih letih posvetila posebno pozornost izobraževanju traktoristov. Organizirali so praktično vožnjo in predavanja o cestno prometnih predpisih v Kranjski gori. Združenje na osnovi novega zakona že sedaj zbira prijave in bodo preizkus znanja v dogovoru z občinsko komisijo opravili v Kranjski gori.

Združenje je že pred tremi leti prevzelo pokroviteljstvo nad tremi osnovnimi šolami, in sicer: Prežihov Voranc in Tone Čufar na Jesenicah ter 16. december v Mojstrani. Član komisije združenja neposredno sodeluje z mentorji po šolah in skupno z njimi poučuje učence in sodeluje pri izpitih za kolo in kolo s pomožnim motorjem. Vsem trem šolam je podarila veliko učbenikov in vsaki po eno kolo s pomožnim motorjem. V načrtu imajo, da bodo v združenju osnovali tudi mladinsko sekcijo, ki bo sodelovala na tekmovanjih s sorodnimi organizacijami v Sloveniji.

Ob sklepu svojega poročila pa ZŠAM navaja, da si že več let prizadeva, da bi dobili lastne prostore, kar bi jim omogočilo normalne pogoje za društveno delo. Prostori v osnovni šoli Prežihov Voranc na Jesenicah za delovanje šole so dobri, manjka pa jim drugih prostorov za dejavnost združenja, kajti poleg poklicnih voznikov združujejo tudi voznike amaterje in vse, ki si želijo ukvarjati s preventivo v cestnem prometu.

KOLIKO NAS JE V OBČINI

2

PREBIVALCI PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH (popis 31. 3. 1981)

	moški	ženske	skupaj
Rateče	304	326	630
Kranjska gora	1.260	1.298	2.558
Dovje-Mojstrana	894	929	1.823
Hrušica	422	451	873
Planina pod Golico	209	204	413
Plavž (vse tri KS skupaj)	4.328	4.331	8.659
Sava	2.208	2.249	4.457
Podmežakla	882	938	1.820
Javornik-Koroška Bela	2.562	2.538	5.100
Blejska Dobrava	687	679	1.384
Žirovnica	1.683	1.694	3.377

PREBIVALCI PO NASELJIH (popis 31. 3. 1981)

	moški	ženske	skupaj
Belca	83	92	175
Blejska Dobrava	465	488	953
Breg	221	239	460
Brezica	183	191	374
Doslovce	58	59	117
Dovje	294	306	600
Gozd Martuljek	247	280	527
Hrušica	422	451	873
Javorniški rovt	71	65	136
Jesenice	9.835	9.917	19.752
Kočna	76	63	139
Kranjska gora	754	754	1.508
Lipce	143	140	283
Log	26	27	53
Mojstrana	493	513	1.006
Moste	251	228	479
Planina pod Golico	120	120	240
Plavški rovt	38	42	80
Podkočna	28	33	61
Podkoren	204	214	418
Potoki	49	47	96
Prihodi	51	42	93
Rateče	304	326	630
Rodine	138	136	274
Selo pri Žirovnici	122	128	250
Smokuč	120	117	237
Srednji vrh	29	23	52
Vrba	100	94	194
Zabreznica	189	184	373
Zgornja Radovna	24	18	42
Žirovnica	301	318	619

ZAPOSLENOST IN OSEBNI DOHODKI

		indeks na leto 1981
Poprečno število zaposlenih v družbenem sektorju 1982	14.603	99,9
od tega zaposlene ženske	5.575	100,5
% zaposlenih žensk	38,2	
zaposleni v:		
— gospodarstvu	12.821	99,7
— negospodarstvu	1.779	101,1
od tega v poslovnih enotah	1.031	96,1

Struktura zaposlenih v gospodarstvu (TOZD in PE) po dejavnostih

		struktura v %
SKUPAJ	12.821	100,0
industrija	6.484	50,6
gozdarstvo	64	0,6
gradbeništvo	1.661	13,0
promet in zveze	1.221	9,5
trgovina	852	6,6
gostinstvo in turizem	952	7,4
obrt in osebne storitve	1.207	9,4
stanovanjska in komunalna dejavnost	108	0,8
finance, tehn. in poslovne storitve	272	2,1

Obratovalnice občanov, ki samostojno opravljajo obrtno dejavnost z lastnimi sredstvi (stanje 31. 12. 1982)

	število obratovalnic	indeks na leto 1981
obrt	276	165,3
promet	78	113,0
gostinstvo	44	137,5
trgovina	2	100,0
SKUPAJ	400	148,1
od tega skupnih obratovalnic zaposleni delavci	28	87,5
v zasebnih obratovalnicah občani, ki opravljajo obrtne storitve kot postranski poklic	156	95,1
	186	110,1

OSEBNI DOHODKI V LETU 1982

	din	indeks na leto 1981
Poprečni neto OD na zaposlenega	14.446	123
v gospodarstvu	14.246	122
v negospodarstvu	15.905	128
v SR Sloveniji	14.365	126

Opomba 1: Uradni podatki Zavoda za statistiko SR Slovenije — teritorialni princip.

POPREČNO ŠTEVILO UPOKOJENCEV IN VIŠINA POKOJNIN Z VARSTVENIM DODATKOM V LETU 1982

	število upokojencev	št. upok., ki so prejeli varstv. dodat.	poprečna pokojnina	indeks 1982/81
starostni	2.367	74	11.721	144,1
invalidski	1.075	92	9.878	145,6
družinski	1.407	154	8.231	146,3
skupaj	4.849	320	10.300	145,3

V LETOŠNJEM LETU IZREDNO DELAVNI GASILCI

Dejavnosti gasilcev jeseniške občine so v letošnjem letu zelo razgibane. V Mojstrani so zelo uspešno izvedli tekmovanje pionirjev in mladincev ter tekmovanje članov na poligonu gasilcev v Smokuču. Izredno delovno so počastili 90-letnico Gasilskega društva Jesenice — mesto in zelo svečano je bilo proslavljanje 90-letnice GD Mojstrana. V to praznovanje je bilo vključeno tudi mednarodno tekmovanje gasilcev treh dežel, kjer so člani iz Smokuča zasedli prvo mesto. Tekmovanja so za letos opravljena, v jeseni pa jih čakajo naloge pri izobraževanju novih in dosedanjih gasilcev. Pri tem imajo predvidenih več tečajev, ki jih organizirajo v sodelovanju z občinsko gasilsko zvezo in štabom civilne zaštite občine. (Na sliki: Desetina članov Gasilskega društva Kranjska gora ob nastopu na letošnjem občinskem tekmovanju v Smokuču.) (Tekst in foto B. Blenkuš)

SLOVENSKI KOZOLCI JAKA ČOPA NA OGLED V RAZSTAVNEM SALONU DOLIK

V dosti revni kulturni ponudbi v počitniškem obdobju na Jesenicah, je nedvomno zelo pestra in kvalitetna razstavna ponudba razstavnega salona DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar, ki praktično teče brez predaha, velika izjema. V razstavnem programu so tokrat uvrstili fotografije Jaka Čopa, in sicer zbirko pod naslovom KOZOLCI NA SLOVENSKEM. Razstavo bodo odprli jutri, 18. avgusta ob 19. uri s krajšim koncertom vokalnega okteta DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica — Breznica.

Srečanje z Jakom Čopom pomeni vedno lepo doživetje, najsibo da se srečujemo z njim kot navdušenim gornikom na planinski poti, na planinskem predavanju ali z njegovo umetniško in dokumentarno fotografijo. Kot protagonist našega gorskega sveta, slovenske krajine in njenih arhitektonskih posebnosti, je že zdavnaj prešel naše občinske in gorenjske meje in je danes znani, sličen Slovenije, oziroma na celotnem slovenskem kulturnem prostoru in še dlje. K temu so nedvomno prispevale njegove tri knjige Raj pod Triglavom, Svet med vrhovi in Viharniki, kakor tudi številne razstave in predavanja, ki jih je imel po Sloveniji pa tudi izven.

Na Jesenicah se bo Jaka Čop kot prvi fotoamater predstavil v razstavnem salonu DOLIK s svojo bogato zbirko fotografij pod naslovom KOZOLCI NA SLOVENSKEM. V površnosti, ki nas obdaja v tem hitrem in nemalokrat zmaterializiranim tempu življenja za nekatere to ne bo pomnilo nič posebnega ali celo nostalgичnost, za mnoge pa prav gotovo pomembno dokumentarno gradivo o življenju in smrti objekta, ki je tako živo zrasel s slovensko krajino. Prav gotovo Čopova zbirka o kozolcih pomeni prispevek k ohranjanju etnologije slovenskega naroda, kajti predstavlja objekt, ki pred našimi očmi propada ali spreminja svojo izvirno podobo.

Tega se je zavedal tudi Jaka Čop, ki se je načrtno lotil te teme na vsem slovenskem prostoru. V svoji zbirki predstavlja vse vrste kozolcev na Slovenskem, razpadajoče kozolce oziroma njihove ostanke in nove, po vojni zgrajene, ki pa so že narejeni z novimi materiali — beton, železo, salolit, pločevina. Ob tem velja poudariti, da kozolci propadajo vzporedno z urbanizacijo in stagnacijo kmetijstva, prav gotovo pa sta k temu pripomogla tudi nova tehnologija kmetovanja in spremenjene kmetijske kulture.

Jaka Čop, ki ga sicer bolj poznamo kot mojstra planinske fotografije, v svoji zbirki prikazuje kozolce in njihove podrobnosti iz vseh slovenskih pokrajin. Šele ob tako preglednem prikazu se pravzaprav zavedamo njihove lepote, njihove vrasčenosti v naš slovenski prostor in da teh preprostih in resnično funkcionalnih objektov za sušenje žita, trave, detelje, koruze, praproti in drugega drugje na svetu ne vidimo in da jih celo na vsem slovenskem etičnem

prostoru ni, na primer na Štajarskem, v Prekmurju, na Primorskem okrog Trsta in Gorice, da pa jih najdemo ponekod na Koroškem in vzhodnem Tirolskem.

Avtor razstave Jaka Čop je član foto kluba Andrej Prešeren Jesenice, ki že več kot pol stoletja v črno — beli fotografiji upodablja gorsko krajino in njene posebnosti. Za svoje dosežke na področju umetniške fotografije, predvsem planinske, izdane knjige, približevanje gorskega sveta široki javnosti in prispevek k razvoju

ju planinstva in fotoamaterizma je prejel številna odlikovanja in priznanja, in sicer: orden zaslug za narod s srebrno zvezdo, priznanje Osvobodilne fronte, gorenjsko Prešernovo nagrado, plaketo Toneta Čufarja Skupščine občine Jesenice, bronasto Plaketo Boris Kidrič, zlato plaketo Kino-foto zveze Slovenije, ki ga je sprejela tudi za svojega častnega člana, zlato plaketo Ljudske tehnike in svojega kluba, zlato častni znak Planinskega društva Jesenice, Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije, zlato plaketo pa je prejel tudi na zvezni razstavi pod naslovom Ljudje in planine.

Foto razstava Kozolci na Slovenskem bo odprta do vključno 31. avgusta vsak dan, razen nedelje in praznikov ter sobote popoldan, od 10. do 12. ure in od 17. ure do 19.30.

ŠE ENA ETAPA DO DOKONČNE FUNKCIONALNE OBNOVE KOSOVE GRAŠČINE

Kakor smo v Železarju lahko že prebrali so za občinski praznik ob otvoritvi razstav »Jesenice v NOB 1941—1945« in likovnih del akademskega slikarja Janeza Ravnika, izročili namenu prenovljene prostore v drugem nadstropju Kosove graščine, katerih večji del je namenjen za potrebe Skupščine občine Jesenice, in sicer za ceremonij ob sklepanju zakonskih zvez, poleg klubskega prostora za širšo uporabo in sanitarij.

Janko Burnik, predsednik odbora za ureditev muzeja v Kosovi graščini, ki ga je Kulturna skupnost Jesenice imenovala aprila 1974, je ob tej priliki razložil dosedanja prizadevanja odbora in dosežene rezultate ter program za dokončno ureditev te stavbe, ki jo starejši Jeseničani poznajo tudi pod imenom »stara šola«.

Po izpraznitvi stavbe je delo pri sanaciji in obnovi stavbe potekalo z različno intenzivnostjo, odvisno pač od denarja, ki je bil na voljo odboru. Prva faza del je bila namenjena za varovanju objektov pred nadaljnjim razpadanjem. Tako je bila v celoti obnovljena streha, vgrajena betonska plošča na podstrešju, obnovljena električna in vodovodna napeljava ter montirano centralno ogrevanje. Seveda pa je bilo potrebno tudi porušiti nekatere vmesne stene za funkcionalno ureditev prostorov. Načrte za celotno obnovo prostorov in njihovo funkcionalno usposobitev je naredil arhitekt Gregor Velepec, ki tudi vodi nadzor nad delom.

Prvo nadstropje je bilo usposobljeno že leta 1975, ko so v obnovljenih prostorih pripravili razstavo Stavkovno gibanje na Gorenjskem leta 1935. Od takrat naprej je bilo v teh prostorih deset razstav s temami iz naprednega delavskega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije po zamislih in realizaciji strokovnih delavcev tehničnega muzeja jeseniške železarne.

Prvotna zamisel, da bi na Jesenicah imeli muzej delavskega gibanja na Gorenjskem, se je z osvojitvijo predloga, da se v Begunjah uredi muzej revolucije za celotno Gorenjsko, bistveno spremenila in skrčila na samo občinsko območje. Odbor je zato leta 1982 sprejel nov predlog zasnovane stalne razstave v prtiličju in prvem nadstropju, ki bo predstavljala delavsko gibanje in narodnoosvobodilno borbo v naši občini, oziroma

prispevek občine k zmagi socialistične revolucije in povojni razvoj do leta 1976, ko je bil sprejet zakon o združenem delu. V prtiličju bo restavriran tudi nekdanji gestapovski zapor, preostala dva prostora pa bosta namenjena za različne dokumentarne oziroma tematske razstave.

Po predračunu projektanta pa bo za dokončno uresničitev te zamisli potrebno združiti še 2.500.000 dinarjev, dodatna sredstva pa bodo potrebna še za ureditev fasade in okolice graščine. Odbor računa, da bo vse to urejeno do občinskega praznika prihodnje leto, to je v desetem letu delovanja odbora.

Kakor vidimo, je bilo opravljenega že veliko dela in prepričani smo, da bodo delavci v organizacijah združenega dela, kljub težkim razmeram in stabilizacijskim prizadevanjem, z razumevanjem iz svojega čistega dohodka združili potrebna sredstva.

Odbor za ureditev muzeja pa bi moral razmišljati, kako v prostore stavbe vključiti tudi stalno galerijo umetniških slik od najstarejših slikarjev do danes. Za to so velike možnosti v drugem nadstropju, pa morda tudi na urejenem podstrešju, na Jesenicah pa imamo tudi bogat fond teh slik.

DOPISUJTE V ŽELEZARJO

VABILO NA OSREDNJO SLOVENSKO PROSLAVO V NOVI GORICI

Letos praznujemo 40-letnico ustanovitve IX. korpusa NOV Jugoslavije. Ob tej priložnosti organizira prireditveni odbor v Novi Gorici OSREDNJO SLOVENSKO PROSLAVO,

ki bo 11. septembra ob 11. uri v Novi Gorici na Trgu Edvarda Kardelja pred stavbo Skupščine občine Nova Gorica.

Prireditelj predvideva, da se bo na proslavi v Novi Gorici zbralo okrog 60.000 udeležencev.

Koordinacijski odbor za proslavo pri predsedstvu občinske konference SZDL Radovljica organizira skupaj z drugimi odbori iz vseh petih gorenjskih občin posebni vlak, ki bo udeležence iz gorenjskih občin peljal na prireditev in nazaj. Vlak bo prispel v Novo Gorico med 9. in 10. uro, vračal pa se bo po 15. uri. Udeleženci proslave prispevajo za vožnjo:

- z železniških postaj od Podnarta, Otoče, Radovljica in Lesce po 170,00 din,
- z železniških postaj Gorje, Bled in Boh. Bela po 140,00 din in
- z železniških postaj v Bohinju po 120,00 dinarjev,
- z železniške postaje Jesenice 140,00 dinarjev.

Vse občane, ki se nameravajo udeležiti osrednje slovenske proslave v Novi Gorici, prosimo, da se poimenuje prijavijo v svoji krajevni skupnosti ali OZD, in sicer: pri predsedniku krajevnih organizacij ZB NOV (v kolikor se že niso), pri predsedniku krajevnih konferenc SZDL ali pri predsedniku osnovne organizacije zveze sindikatov (konference, tam, kjer je) v organizaciji združenega dela. Hkrati s prijavo naj udeleženci plačajo tudi stroške prevoza.

Prijave sprejemajo navedeni predstavniki samo do 25. avgusta 1983. Zamudniki naj se prijavijo na OK SZDL Radovljica.

Natančne podatke o odhodih vlaka s posamezne postaje bomo sporočili takoj po 1. septembru.

Občinska konferenca SZDL
Radovljica

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA DO 29. AVGUSTA

V mestni hiši je na ogled stalna arheološka, kulturnozgodovinska in umetnostnozgodovinska zbirka ter stalna razstava del slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja. V drugem nadstropju iste stavbe si lahko ogledate stalno razstavo Ljudska umetnost na Gorenjskem.

V Prešernovi hiši sta odprta Prešernov spominski muzej in Jenkova soba. V galeriji Prešernove hiše je ob 10-letnici slikarjeve smrti na ogled spominska razstava LJUBA RAVNIKARJA.

V galeriji mestne hiše v Kranju je na ogled razstava TIROLSKI SLIKARJI IN KIPARJI, na kateri sodelujejo Fritz Berger, Walter Honeder, Adolf Luchner, Wolfgang Luchner, Heinrich Tilly, Siegfried Gitterle in Erich Keber. V mali galeriji se predstavlja slikar MARTIN GORIČANEC s ciklom akvarelnih upodobitev gorenjske krajine in njenih spomenikov. V stebriščni dvorani pa je ob petletnici smrti na ogled spominska razstava slikarja ŠTEFANA SIMONICA.

V baročni stavbi v Tavčarjevi 43 je na ogled stalna zbirka Narodnoosvobodilna borba na Gorenjskem in republiška stalna zbirka Slovenka v revoluciji.

Na prehodu med Titovim trgom in Tavčarjevo ulico je na ogled stalna zbirka Kulturnozgodovinski spomenik Kranja.

Razstave oziroma zbirke so odprte vsak dan od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure, ob sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih so zaprte.

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju je odprta muzej Prešernove brigade. Na Zg. Jezerskem si lahko ogledate restavrirani poznosrednjeveški kulturni spomenik Jenkova kasarna, ki je opremljen z etnološkim gradivom.

Lepo urejeni bloki in okolica v Podmežakli (foto I. Kučina)

PREK TISOČKRAT NA ODRU

Obiskali smo znano jeseniško gledališko igralko Slavo Marošević. V prijetno opremljenem stanovanju nas je prijazno sprejela. Hitro smo prebili led in kmalu je stekel pogovor.

»Kdaj in kako ste začeli igrati?«
»To pa je precej dolga zgodba. Leta 1945 je prišel na našo šolo režiser Srečko Tič, ki je iskal nove igrance. Željo po nastopanju sem gojila že od rane mladosti, zato sem tokrat prišla le boječe pogledat, katera bo tista srečnica, ki bo izbrana. Želela sem nastopati, le poguma nisem imela, vendar je na koncu naneslo tako, da sem bila jaz tisto srečno dekle. Prvič sem nastopila v pravljicni igri Triglavsko bajka. Predstava je doživela velik uspeh tako pri kritikih kot pri občinstvu. Vsi gledalci so bili objokani. Če ne bi dobila tako visoke ocene, bi ne imela poguma za nadaljnje nastopanje. Moja druga vloga pa se je od prve zelo razlikovala, ker me je režiser hotel preizkusiti tudi v komediji. Igrali smo zelo raznolik repertoar, saj je obsegal domača in tuja dela.«

»Koliko nastopov ste že imeli v gledališču?«
»Na odru sem nastopila že preko 1020-krat.«

»Katero vlogo ste najraje igrali in za katero vlogo ste dobili najboljšo oceno?«

»Najraje sem igrala v igri Kastelka, najboljšo oceno pa sem dobila v drami Dom Bernarda Albe, drugače pa sem odigrala še vrsto zanimivih vlog.«

»Katera priznanja pa ste že dobili?«

»Dobila sem že veliko priznanj: Linhartovo plaketo, zvezno plaketo za najboljšo amatersko vlogo v Jugoslaviji ter plaketo Toneta Čufarja. Dobila pa sem tudi odlikovanje predsednika republike tovariša Tita. Pred kratkim sem dobila tudi Severjevo nagrado. Gledališče pa mi je za 25 let nastopanja podarilo zlat prstan.«

»Kakšna je razlika med recitacijo in igro?«

»Razlika je precejšnja, saj pri recitaciji ni nobenih zunanjih pomagala, kostumov, mask in kulis.«

»Kako pa ste se ob službi in družini lahko tako intenzivno ukvarjali z gledalištem?«

»Z gledališčem sem se ukvarjala zelo težko, ker mi je primanjkovalo prostega časa. Ko sta bila sinova še majhna, nisem hodila v službo. Potem sta odrasla in je nekako šlo.«

»Ali bi nam povedali kakšno anekdoto iz gledališkega življenja?«

»Smešnih dogodkov je bilo v tem obdobju precej. Ko smo nekoč gostovali nekje na podeželju, je med predstavo prišel na oder velik pes. Zelo sem se ga prestrašila, potem pa so ga le nekako spravili z odra in predstava je tekla naprej. Nekoč pa sem v Gorjah igrala neko zelo žalostno

vlogo. Vsi so zelo grdo ravnali z menoj in nekemu starčku sem se tako zasmilila, da je prišel na oder in me začel tolažiti, čes, bo že bolje.«

»Kako pa pravzaprav študirate svoje vloge? Ali zadoščajo vaje samo v gledališču ali morate študirati tudi doma?«

»Čeprav so v gledališču vaje zelo temeljite, je potrebno, posebno za težje vloge, študirati tudi doma. Takrat se zaprem v sobo in moram imeti popoln mir.«

»Kako pa gledalci in kritiki sprejemajo vaše nastope?«

»Naše predstave so bile večinoma lepo sprejete. Gostovali smo že v vseh gledališčih v Sloveniji, razen v Gleju in Pekarni.«

»Kako pa danes poteka delo v gledališču in ali se v ansambel vključujejo tudi mladi?«

»Pred tremi leti je prišel v gledališče nov upravnik in gledališki vodja Miran Kenda. Od takrat poteka delo zelo organizirano. Predstave so vedno kvalitetnejše, uvedli smo abonmaje, pa tudi občinstvo se vedno bolj vrača v gledališče. Veseli me, da so tudi mladi pri tem delu zelo aktivni. Imajo dosti volje, pa tudi dovolj talenta, da bodo nasledili naše delo.«

»Kljub zaposlenosti pa vam verjetno ostane še kaj prostega časa. Kako ga izkoristite?«

»Rada preberem kakšno dobro knjigo, pa tudi z ročnim delom se ukvarjam.«

»Povejte nam še nekaj o vaši zadnji predstavi in o vaših načrtih za prihodnost?«

»Moja zadnja vloga je bila v predstavi Orkester. Imela sem veliko odgovornost in želela sem, da bi zbolela. Pred vsako predstavo imam tremo in to je kar dobro. Za predstavo Orkester smo vadili približno štiri mesece. Od začetka smo se na vaji zbirali enkrat ali dvakrat na teden po štiri ure, potem pa čedalje več. Čez nekaj dni pa bomo začeli s študijem predstave Antona Leskoveca Kraljična Haris. Sicer pa bom igrala, dokler bom mogla, ko pa bom sama čutila, da ne bom zmogla več, se bom umaknila.«

Po prijetnem pomenku smo se še malo pogovarjali o njenem življenju in delu. Potem smo se poslovili in prijazno nas je povabila, naj jo še kdaj obiščemo.

Zapisali: Suzana Podgoršek, Špela Hlebec, Igor Dečman, Dušan Čerig — 7. a osnovne šole Tone Čufar Jesenice

28. SAMOSTOJNA RAZSTAVA SLIK RUDOLFA ARHA

Danes, 18. avgusta, bodo v organizaciji ALMIRE, alpske modne industrije, Radovljica, v graščini Grimšče na Rečici pri Bledu odprli 28. samostojno razstavo likovnih del člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice RUDOLFA ARHA. Razstava, na kateri slikar razstavlja okrog 45 svojih del, bo na ogled do 3. septembra.

7. MEDKLUBSKA RAZSTAVA »ČLOVEK IN JEKLO«

Foto klub Andrej Prešeren je že razposlal foto klubom po Jugoslaviji razpis za sedmo medklubsko razstavo fotografij na temo ČLOVEK IN JEKLO, katere otvoritev bo 14. oktobra v razstavnem salonu DOLIK Jesenice.

Vsak avtor lahko pošlje za razstavo do šest fotografij, ki jih bo ocenjevala in izbrala za razstavo strokovna žirija, ki jo bodo sestavljali: Milenko Pegan, Tone Marčan in Drago Bole. Najboljše fotografije in kolekcije (štiri fotografije) bodo nagrajene s plaketo »železar«, vsi avtorji in organizacije pa bodo prejeli tudi katalog.

Za pripravo razstave že deluje organizacijski odbor, v sestavi: Janez Gregori, Janez Žnidar, Monika Makovec, Adi Fink, Franc Kolman in Izidor Trojar.

OCENJEVANJE UREJENOSTI POSAMEZNIH KRAJEV V OBČINI

Slovenska in gorenjska turistična zveza sta tudi letos razpisali tekmovanje o urejenosti okolja na območju posameznih turističnih društev. Letos bo ocenjevanje enotno, in sicer tako, da so kraje razvrstili v tri kategorije. V I/A so zajeti turistični kraji, v I/B industrijski kraji in v II. kategorijo vsi ostali kraji. Najprej bodo ocenjevali kraje v okviru posameznih občin. Najbolje uvrščene v občinah bo pregledala in ocenila komisija Gorenjske turistične zveze, najboljše uvrščene po posameznih območjih pa komisija Turistične zveze Slovenije.

Ocenjevanje krajev v jeseniški občini je potekalo od 20. do 30. julija. Komisija občinske turistične zveze Jesenice, ki so jo sestavljali Ciril Čop, Ludvik Avguštin in Mijo Dasovič, je pri tem ugotovila:

TURISTIČNO DRUŠTVO ŽIROVNICA

Z veseljem ugotavljamo, da se zagnanost in prizadevnost turističnega društva Žirovnica iz leta 1981 in 1982 nadaljuje in razširja. Prizadevni delavci društva so sodelovali s KS Žirovnica in drugimi družbenimi dejavniki. Dolgoletna rak rana urejenosti naselja Vrba (domačija Rada Prešerna) je končno ozdravljena. Splošni izgled kraja zasluži vso pohvalo, vendar pa moramo poudariti, da odlične ocene zaradi neurejenosti bankin ob cestah, prostora med javnimi potmi ter ograj ne moremo dodeliti. Nepokošena trava in plevel dajeta vtis neurejenosti in zapuščenosti, kot da ta zemlja nima lastnika. Motijo tudi napisi oddajalcev sob v tujih jezikih in neurejena reklama na tabli trgovine Rožca, nevzdrževana pot v Završnico in zarjaveli kontejnerji.

Veliko truda pa je bilo vložnega v ureditev kulturnih in drugih spomenikov, tako je urejen in obnovljen spomenik padlim v prvi svetovni vojni, obnovljen je zvonik cerkve na Selu, zvonik, streha in fasada cerkve v Rodinah. Potrebno bi bilo še trajno rešiti spominski Janšov čebelnjak, ki je sedaj v slabem stanju. Potrebno bi bilo podpreti idejo turističnega društva, da se čebelnjak reši oziroma ustrezno restavrira in postavi zraven spominske plošče.

Po mnenju komisije celotno območje turističnega društva Žirovnica ne glede na pomanjkljivosti ostaja tudi letos najlepše in najbolj urejeno urbano področje v občini Jesenice, dejavnost društva na področju urejanja kraja pa zasluži vso pohvalo.

TURISTIČNO DRUŠTVO JESENICE

Jesenice se kot industrijsko in tranzitno naselje s svojo pregosto naseljenostjo in s populacijo glede kulturnih in drugih navad zelo težko primerja s drugimi kraji v občini, čeprav so delavci turističnega društva zelo prizadevni. To področje pa iz leta v leto vendarle menja svojo podobo. Z večjo prizadevnostjo OZD bi bil izgled lahko še lepši, posebno trgovske in gostinskoturistične delovne organizacije bi morale več narediti za urejenost lokalov, tako zunaj kot znotraj. Iz leta v leto se ponavlja neurejenost sanitarij, barakarsko naselje, neurejeni vodotoki, odlagališče smeti (skoraj v mestu). Poti v samem centru s nekaj izjemami so poraščene s plevelom. Komisijo je zelo presenetila neurejenost prostora okrog spomenika NOB na Hrušici (v cvetličnih koritih in za spomenikom so smeti, trava je pokršena samo delno). Pred nedograjenimi stanovanjskimi objekti na Hrušici še vedno stojijo improvizirane drvarnice, kurniki ipd., in se stanje od lanskega leta ni spremenilo.

Komisija je menila, da bi moralo biti pri sestavljanju plana KS, samoupravne komunalne skupnosti, komiteja za urejanje prostora in varstva okolja navzoče tudi turistično društvo s svojo dejavnostjo, ko se rešuje vprašanje prioritete posameznih del pri urejanju kraja. Ugotovitve komisije naj ne bi ostale samo na papirju. Inšpekcijske službe bi v okviru svojih pooblastil lahko učinkovito vplivale na urejenost sanitarij, posebno v hotelih Korotan in Pošta, v lokalu Rožce, v marketu — spekerija Bled, v Pikovi dami...

Poleg negativnih pripomb je komisija ugotovila tudi pozitivne premike. Urejena so nova postajališča avtobusov na Jesenicah, zelenice v naselju Plavž in ostale zelenice so primerno vzdrževane, kakor tudi spominski park NOB na Plavžu in spomenik NOB ter park NOB nasproti železniške postaje.

S prekategorizacijo v I/B kategorijo bo območje turističnega društva Jesenice ne glede na določene pripombe dobilo realne možnosti v tekmovanju.

TURISTIČNO DRUŠTVO DOVJE MOJSTRANA

Tudi letos je območje tega društva doseglo visoko oceno urejenosti kraja. Komisija je ugotovila nekatere pomanjkljivosti: neurejenost prostorov med ograjami in potmi, pred objektom Kovinska oprema je nepokošena trava, dvorišča pred stavbami biviše cementarne so neurejena. Na pokopališču so neurejene poti in nepokošena trava med zidom in dovozno potjo, veliko je smeti okrog kontejnerja, zelo žalostno in zapuščeno deluje župnijska cerkev tako, na Dovjem kot na vzhodnem vходу v Mojstrano. Okoli novozgrajenih, zdaj že vseljenih blokov, je namesto zelenic zaraščen plevel, na več mestih primanjkuje zemlje.

TURISTIČNO DRUŠTVO KRANJSKA GORA

Komisija je z veseljem ugotovila, da je glede urejenosti Kranjske gore kot turističnega centra Gornjesavske doline narejen velik korak naprej. Odstranjenih je precej pomanjkljivosti iz prejšnjih let. Veliko je bilo narejenega glede urejenosti centra Špik v Gozd Martuljku, očiščen je bil prostor pri železniški postaji, asfaltirana Koroška cesta, obnovljen je zvonik in ura na kranjskogorski cerkvi, problem smeti v Podkorenu (Zelenici) ni več pereč, kot je bil doslej, obnovljenih je precej fasad družbenih in stanovanjskih hiš. Vodotoki niso več odlagališča smeti, obnovljenih je nekaj sanitarij v gostinskih objektih, delno je urejen prostor pred poslovnimi prostori Marketa-pošta-KŽK do turistične poslovalnice Integral. Na žalost pa ostajajo še pomanjkljivosti, ki kazijo izgled kraja, kot so: neurejena kanalizacija, ki še vedno teče v Pišnico in širi neprijeten vonj, smetišče v Logu še ni zaprto, kot je bilo obljubljeno s strani SKS in KS, ograje ob Koroški cesti kažejo žalostno podobo, prostor okrog osnovne šole je zanemarjen, ob poteh in ograjah rastejo koprive in plevel. Še vedno ni reguliran prometni režim skozi Kranjsko goro in bodo urejene fasade poslovnih in stanovanjskih stavb ob Borovski cesti kmalu spet onesnažene. Neurejena je okolica postaje milice (nepokošena trava), paviljon — izposojevalnico smuči turističnega društva Kranjska gora zarašča plevel, pred zdravstvenim domom in za njim je neurejen in nepokošen prostor, pred vhomom na pokopališču je ob kontejnerju kup smeti in odpadnega gradbenega materiala. Breg Velike Pišnice pri hotelu Erika udeleženci piknikov vsakokrat zasujejo s smetmi. Porušeni cerkveni zid in fasada cerkve v Kranjski gori ter razpadajoči

kozolci tudi dajejo vtis neurejenosti kraja. V Podkorenu pa je pod lipo potrebno obnoviti klopi, urediti prostor okrog žage na začetku vasi in urediti vodotok hudournika Krot-njek.

TURISTIČNO DRUŠTVO RATEČE PLANICA

Področje turističnega društva Rateče Planica je po ugotovitvah komisije prijetno in lepo urejeno. Rateče kot tipična kmečka vas dajejo urejen izgled, izjema so neurejeni vodotoki, pred sapomenikom NOB je kup gradbenega materiala, okolje okrog hotela v Planici je zanemarjeno. Nujna so obnovitvena dela na strehi in fasadi cerkve ter na fasadi župnišča (urejena je samo polovično), potrebno je urediti okolico mejnega prehoda (pokositi travo). Izgled mejnega prehoda bi bil za goste, ki prestopijo mejo in dobijo prvi vtis o Jugoslaviji, bolj prijeten, če bi v okolici Kompassa in bencinske črpalke Petrol posadili cvetice ali okrasno grmičevje.

Lep, na novo urejen parkirni prostor za avtobuse kvari še neurejenost.

Kot v vseh obiskanih krajih daje slab vtis in kvari izgled zaraščena trava in plevel.

ZAKLJUČEK

Ne glede na nekatere ugotovitve, ki so namenoma poudarjene, je komisija menila, da so turistična društva v občini Jesenice naredila videen korak v splošni urejenosti krajev. Ugotavljajo pa, da je neurejenost in zanemarjenost javnih poti ter prostorov ob ograjah značilna za vso občino. Imeli so vtis, da ti deli zemljišča ne pripadajo nikomur. Tak primer je bil pred vhomom v turistično poslovalnico in je komisija vztrajala, da se takoj uredi. Namerno so poudarjene te pomanjkljivosti, ki najbolj kazijo celotno urejenost kraja, zato je komisija predlagala vsem turističnim društvom, da si prizadevajo, da se do prihodnjega leta to uredi. Na osnovi ocen urejenosti posameznih območij je komisija predlagala, da se najbolj urejenemu območju dodeli nagrada ali pohvala in se ga predlaga za nadaljnje tekmovanje v regiji in republikli.

Najbolj urejena območja turističnih društev so:

I/A kategorija Turistično društvo Kranjska gora,

I/B kategorija Turistično društvo Jesenice,

II. kategorija Turistično društvo Žirovnica.

Ta tri društva je komisija predlagala tudi v nadaljnje tekmovanje v svojih kategorijah.

Poleg omenjenega je komisija predlagala, da naj občinska turistična zveza Jesenice nagradi ali pohvali Ludvika Avguština, predsednika turističnega društva Žirovnica, za njegovo prizadevno delo na področju širjenja turistične kulture in urejanja okolja.

B. B.

Pogled na Jesenice iz apnenice (foto I. Kučina)

KDO KRADE VRTIČKARJEM?

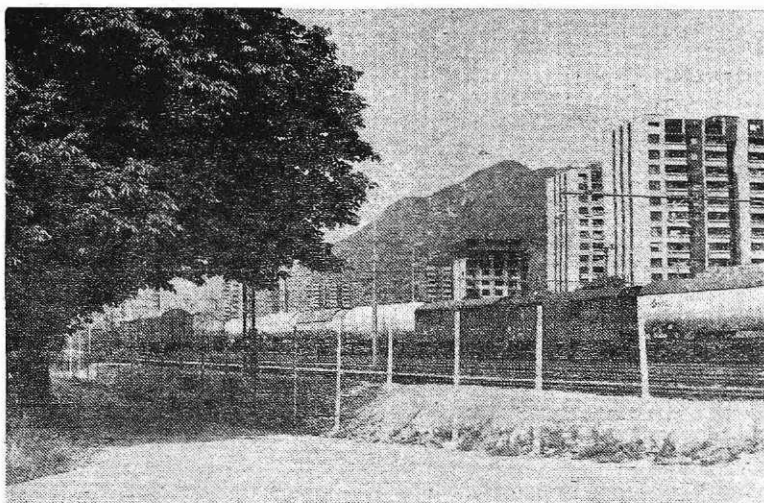
Nekateri od vrtičkarjev, ki obdelujejo dodeljene površine za Savo, so bili v strahu, da jim bodo pridelke jemali drugi, oziroma da se bodo z njihovim trdom okoriščali drugi. Strah je počasi mineval, ker skoraj nihče ničesar ni vzel.

Kolikor smo obveščeni, je pred tremi tedni zmanjkalo pet glav česna in 12 glav čebule, prejšnji teden nekaj fižola, prejšnji petek dve bučki. Lani pridelkov, vsaj v večjih količinah, ni zmanjkalo, pač pa deset prekel in pet klopi. Pokurili so jih piknikarji za Savo.

Letos pa se je večkrat zgodilo, da je bilo tu in tam poruvano korenje in nato odvrženo kjerkoli. To se je dogajalo predvsem ob sobotah in nedeljah. Eni od teh, ki so to delali, pa so se v nedeljo, 14. avgusta, ujeli. Ob približno 14. uri so se za Savo s Plavža pripeljali štirje od 8 do 11 let stari kolesarji, ki so ob cesti na pločniku pustili kolesa in se zagnali na bližnje vrtičke, kjer raste korenje. Poruvali so ga cele šope in ko so videli, da smo jih opazili, so se vsedli na kole-

sa ter odpeljali nazaj proti Žvagnovemu mostu in čez nadvoz nad železnico na Plavž. Ko so vozili proti mostu čez Jesenico, so se njim nasproti pripeljale tri deklce, ki stanujejo v bližnjih poslopjih. Ko smo jih vprašali, če vedo imena fantov, ki so bežali s korenjem, so dejale, da vsi hodijo v osnovno šolo Tone Čufar. Od dveh so vedele celo imena in razred, v katerega bosta šla in nam svetovale, naj imena povemo ravnateljici, ki bo zagotovo poskrbela, da ti tega ne bodo več delali. To bodo obdelovalci vrtičkov tudi storili. Saj ne gre toliko za korenje, katerega bi vsak dal otrokom, če bi ga prosil, gre za odnos do tuje lastnine in za to, da se prepreči škoda, ki jo delajo na takšen način.

B. B.

Jesenice (foto I. Kučina)

KNJIGA O BOLNICI FRANJA

Ob 40-letnici ustanovitve bolnice Franje je bila izdana obsežna knjiga.

Poleg glavnih avtorjev dr. Viktorja Volčjaka in dr. Franje Bojc-Bidovec je sestavke prispevalo še 30 avtorjev.

Na 416 straneh so poleg izvirnega dokumentarnega gradiva objavljene tudi številne fotografije in zemljevidi.

Cena knjige je 600 dinarjev.

Knjiga je primerna za razne obdaritve. Kupite, oziroma naročite jo lahko pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice, Titova 86.

B. B.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

SREČANJE BORCEV NOV KS STANETA BOKALA

Na seji krajevnega odbora ZB NOV krajevnega skupnosti Staneta Bokala so 15. avgusta med drugim sklenili, da bo letošnje srečanje borcev NOV s tega območja v soboto, 27. avgusta, ob 14. uri. Da ne bi bilo dodatnih prevoznih stroškov, bo srečanje na lepo urejenem prostoru pri GOZU. Vsak udeleženec bo dobil malico, pijačo pa bo plačal vsak sam. Da bo možno pripraviti dovolj hrane in pijače, bo imel odbor 23. in 24. avgusta od 9. do 11. ter od 15. do 17. ure dežurno službo, in sicer na sedežu vseh treh krajevnih skupnosti na Plavžu, kjer se bo vsak, ki bo v soboto prišel na srečanje, prijavil. Borci lahko prijavijo tudi svojce, za katere pa bo vsak sam kril stroške.

Namen srečanja je, da se člani razen na skupščini vsaj še enkrat na leto srečajo in se pomenijo o nalogah in težavah in da obudijo spomine na težke čase v najbolj krutem obdobju naše zgodovine, ko nas je okupator hotel izničiti.

Če bo v soboto, 27. avgusta, slabo vreme, bo odbor prek radia Triglav Jesenice sporočil o eventualni predstaviti na nedeljo, 28. avgusta. Če bo vreme slabo, srečanje na prostem

odpade in bo pripravljeno skupno z obdaritvijo najstarejših borcev NOV, ki je vsako leto običajno v hotelu Pošta.

B. B.

Pogled na del zemljišča, ki so ga vrtičkarji zasadili z živo mejo (foto B. Blenkuš)

VRTIČKARJI SO ZASADILI SADIKE ZA ŽIVO MEJO

Zaradi polepšanja okolice so se vrtičkarji, ki obdelujejo površine pri novem železniškem skladišču za Savo, odločili, da bodo ob pločniku od izliva Jesenice do DINOSA zasadili živo mejo. Akcijo za saditev so imeli minulo soboto in nedeljo, katere so se udeležili v polnem številu. Manjkali so samo bolni in tisti, ki so bili odsotni z Jesenic.

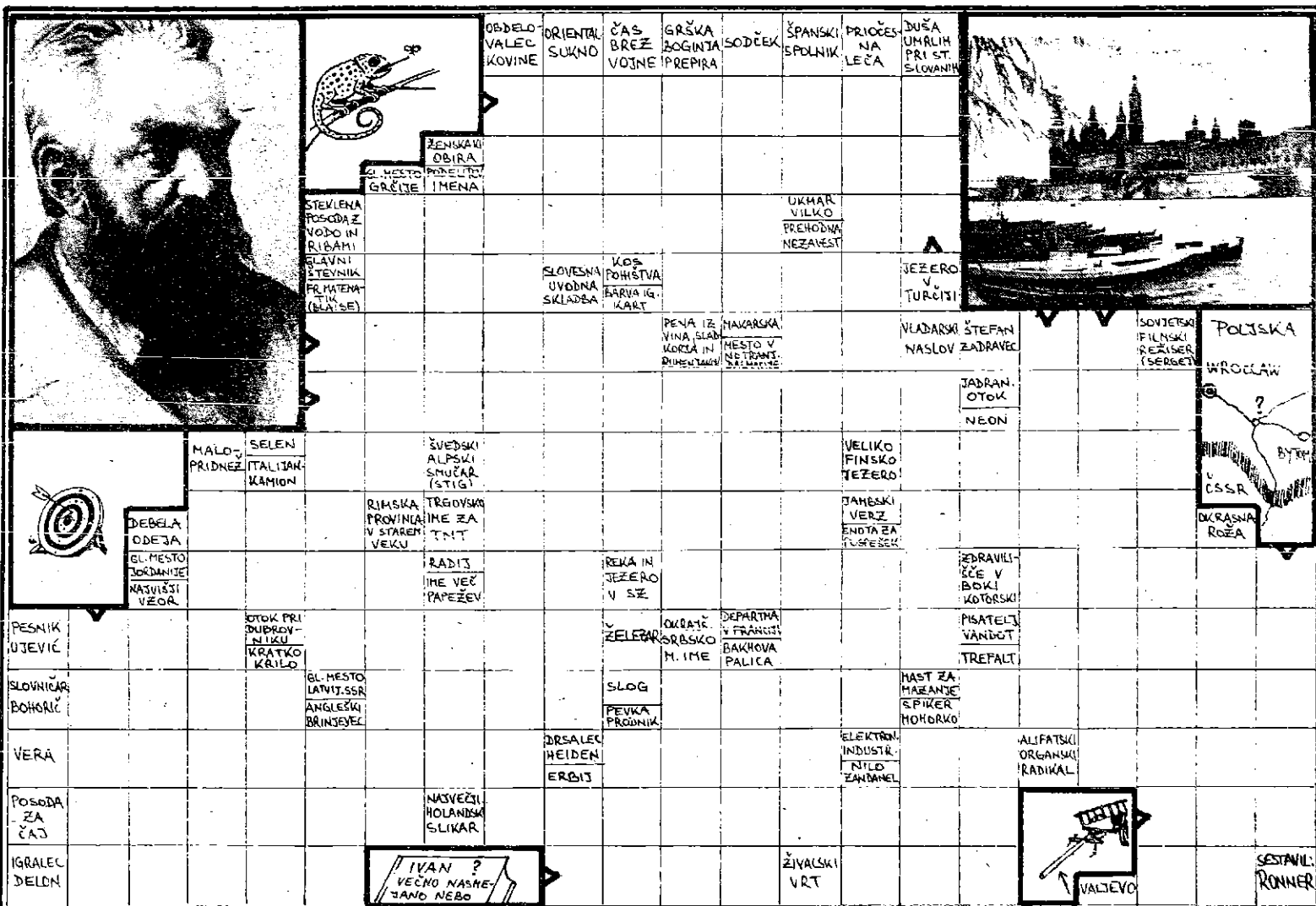
Na vzhodni strani so sadili sadike, ki so se od lanskega leta ukoreninile, na zahodnem delu pa so sadili le vejice, katere so jim pod vodstvom tovariša Potočnika preskrbeli delavci Kovinarja. Ti so namreč prejšnji petek obrezali živo mejo ob stavbi, v kateri ima svoje prostore center za proučevanje samoupravljanja in informiranje Železarne. Vejice so s traktorjem pripeljali na vzhodno stran izliva Jesenice s Savo. Po nasaditvi so sadike tudi zalili in jih bodo zalivali, dokler se ne bodo prijele.

Tako bo tu zrastle zelenilo, ki bo oplešalo to območje, vrtički pa bodo na ta način zagranjeni in zavarovani. Ko se bodo sadike razrasle, jih bodo vrtičkarji obrezovali, da bo živa meja dobila lepo obliko.

Vrtičkarji so pri sajenju pokazali veliko pripravljenosti in vneme, zato vsi, ki so pri tem sodelovali, zaslužijo vso pohvalo.

B. B.

HOKEJISTI PRVIČ NA LEDU

Hokejski Jesenice so prvič v letošnji sezoni stopili na svoj led v Podmežakli v ponedeljek, 15. avgusta. To je kar zgodnji začetek na domačem ledu, kajti redke so bile sezone, da smo imeli na Jesenicah led že sredi avgusta. Seveda so večkratni jeseniški prvaki pod vodstvom trenerja Borisa Svetina, ki se je po enoletnem preseljenju (bil je trener v Italiji) vrnil na Jesenice, resno pričeli z delom.

Tako zgodnji začetek je za jeseniške hokejiste tembolj pomemben, kajti nekaterih negotovosti iz prejšnje sezone še nismo pozabili. Ena izmed osnovnih je bila pomanjkanje kondicije, zaradi česar so v pretekli sezoni izgubljali odločilne dvoboje prav v drugi polovici srečanj. Tokrat se ponuja lepa priložnost, da strokovno vodstvo prvega moštva uresniči že kar precej pred začetkom državnega prvenstva »piljenje« telesnih zmogljivosti. Seveda je potrebno ob tem dodati, da so imeli igralci prvega moštva Jesenic dovolj možnosti, da se telesno pripravijo na suhih treningih, s katerimi so pričeli že sredi meseca maja.

Ceprav najprej govorimo o prvem moštvu Jesenic, to seveda ne pomeni, da se tudi hokejski Kranjske gore niso resno pripravljali na novo sezono, v kateri bodo ponovno zaigrali v prvi zvezni ligi. Tudi oni so s trenerjem Cirilom Klinarjem komaj dočkali led v dvorani v Podmežakli. Ob tem pa

upamo, da bodo z organizirano vadbo čimprej začeli tudi mlajši, mladinci, pionirji in hokejska šola, kajti v preteklih sezonah so bili vedno v senci starejših.

V to pravzaprav ni potrebno dvomiti, kajti novi koncept razvoja hokejske igre na Jesenicah — o katerem smo že nekajkrat govorili — je naravnani prav na sistematično in strokovno delo z najmlajšimi, kajti le na ta način bomo lahko vrtili sloves jeseniškemu hokeju in ujeli stik z Evropo, kar je napisano v programu razvoja za naslednjih nekaj let.

Se enkrat naj ponovimo, da bo prva tekma v letošnji sezoni na domačem ledu v sredo, 24. avgusta. To bo predstavitevno srečanje med moštvoma Jesenic in Kranjske gore, ki se bo pričelo ob 19.30, vstop pa bo prost. Prva mednarodna prizkušnja pa bo v soboto, 27. avgusta (19.30), ko se bosta v prijateljskem srečanju pomerili moštvi ATSE iz Gradca ter Jesenice.

Pa še to: V prodaji so že stalne (permanente) vstopnice za vse tekme Jesenic in Kranjske gore v sezoni 1983-84. Zanj je potrebno odšteti 1.000 dinarjev, prek sindikata pa jo lahko kupite za 800 dinarjev. Še zlasti se jo izplača nabaviti že na začetku sezone, kajti prihranek bo za tiste bolj redne obiskovalce hokejskih prireditev kar precejšen.

D.

SLAVJE NA GOLICI NEKOLIKO KASNEJE

Planinsko društvo Jesenice obvešča člane in ostale ljubitelje planin, da bo zaradi nekaterih problemov, ki so nastali pri gradnji spodnje koče na Golici, odprtitev koče in proslava ob obletnicah planinske organizacije nekoliko kasneje, kot je bilo prvotno mišljeno in zapisano v sestavku »Po 91. letih znova veliko planinsko slavlje na Golici« 11. avgusta. O natančnem datumu bomo pravočasno obvestili.

TENIS PONOVO GASER

Zmagovalec sedmega turnirja v okviru pokala Jesenic, ki se vrstijo na igriščih v Podmežakli na Jesenicah, je Boštjan Gaser, ki je v finalnem dvoboju premagal Strnada s 6:0, 6:0. V dvoboju za tretje mesto pa je Tišler premagal Hladnika. Turnir je bil posvečen prazniku krajevne skupnosti Podmežakla, ki je zmagovalcu podelila prehodni pokal in pokal v trajno last.

Po sedmih turnirjih je največ točk zbral Dragojevič 90, sledijo: 2. Jakšič 86, 3. Gaser 75, 4.-5. Zupan in Tišler po 70, 6. Svetina 49, 8. Kambič 38, 9. Valtar 28, 10. Hladnik 26, 11. Strnad 20, 12. B. Kežar 19, 13. Korbar 15, 14. Hafner 13, 15.-17. Langus, Mitja Mišič in Miro Mišič s po 10, 18.-20. Rizvanović, Simić, Prešeren s po 8, 21.-22. Kavčič in Poljanšek s po 6, 23. Mužič 4, 24.-28. F. Kežar, Kamšek, Jemc, Černe po 2, 29.-30. Oblak in Pleš po 1 točko.

Naslednji, osmi turnir, bo na sporedu v nedeljo, 21. avgusto, ob 7.30.

D.

FRANCE KADILNIK, ČASTNI ČLAN SPD IN DOBROTNIK GOLICE

France Kadilnik se je rodil pred 158 leti v Stari vasi pod Vidmom pri Krškem. S 15 leti so ga poslali v trgovski uk v Zagreb, kjer je ostal le dva meseca in se peš vrnil v domači kraj, kjer je v Krškem nadaljeval šolanje. 24-letni France je prišel trgovsko izobražen leta 1849 v Ljubljano, kjer se je začel intenzivno ukvarjati s planinstvom. K napredku stremelje Kadilnik se je kmalu naučil številnih tujih jezikov, gladko je obvladal nemški, italijanski, francoski in angleški jezik, za silo pa tudi druge.

Njegova planinska pot ga je vodila preko Lise in Kuma vedno višje in višje do izletov v bližini okolice Ljubljane, Rožnika, Golovca in Šmarne gore. Na Stolu je bil, ko je bil star trinajdeset let. S Stola so se mu predstavile Savinjske in Kamniške planine ter Grintavci v vsej lepoti in veličini. Preko zelenih in cvetočih Karavank pa so žejne in lačne oči zrle iz oči v oči Julijskim skalnim vršcem.

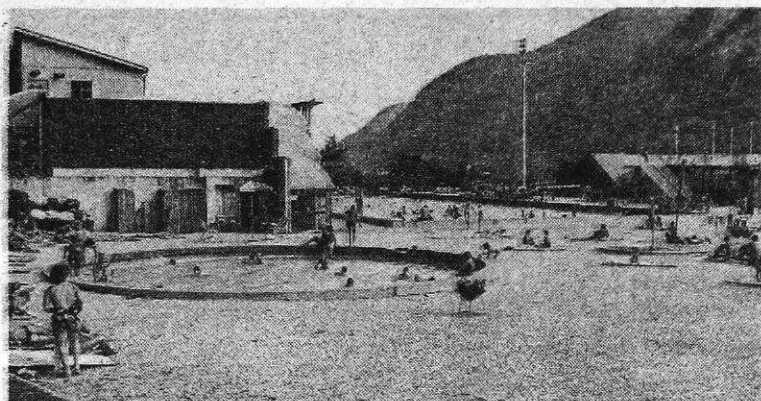
Želja biti vedno bližje goram, je mladega Kadilnika pred 119 leti pripeljala v Kranj, kjer je že samostojno vodil trgovino. Visoko trgovsko izobražen in naravno razgledan trgovec je naglo napredoval v delničarja in blaginjaka banke Slovenije, kjer je bil aktivno zaposlen do leta 1881.

V jubilejnem letu našega organiziranega planinstva (1893—1983) in v letu, ko jeseniško planinsko društvo slavi osemdesetletnico svojega dela (1903—1983) in ko bomo na Triglavu pod Golico slovesno izročili namenu novo spodnjo kočo, je najbolj primeren čas, da se seznanimo s planinsko zgodovino prvega častnega predsednika SPD in starostu našega planinstva ter velikega dobrotnika naše krajeve planinskega cvetja, Golice, ki je na svojem vrhu nosila Kadilnikovo kočo, zgrajeno po zaslugi jeseniških železarjev leta 1905.

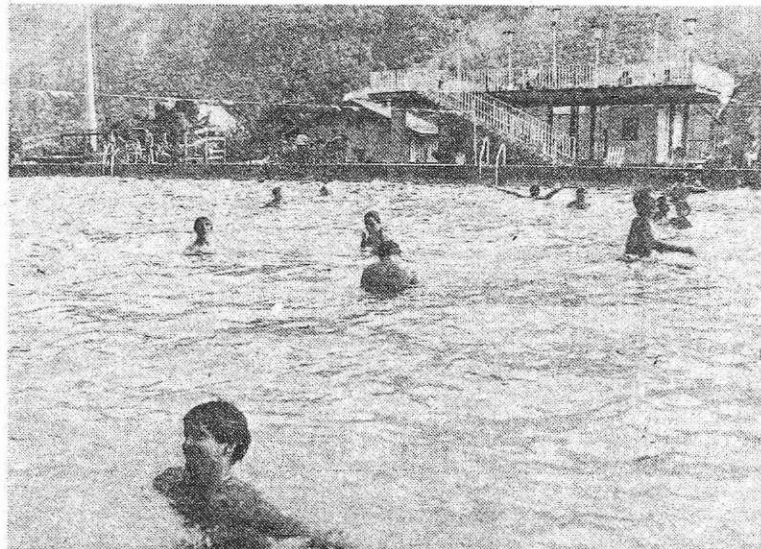
Po letu 1865 se je Kadilnik večkrat povzpel na najvišji vrh Grintavcev, Grintavec (2568 m), pri tem pa ni zanemarjal tudi ostalih vrhov v Karavankah in Juljskih Alpah. Na vrhu Triglava je bil več kot desetnajstkrat. Po letu 1867 je bil tudi stalen obiskovalec Storžiča (2132 m).

Kot zvest, velik in navdušen ljubitelj in obiskovalec gora je vsako leto obiskoval številne bližnje in bolj oddaljene laže in težje dostopne gore. Triglav pa je po letu 1866 postal Kadilnikov »hrib«. Ko je prvič osvojil Triglav, je v zanosu dejal: »Čvrste roke, dobre noge, čista glava dospo na vrh Triglava! Pozno, šele leta 1887, skoraj pred sto leti, pa se je France Kadilnik prvič povzpel na Golico, katero je v poznějšíh letih vzljubil z vsem žarom in jo redno obiskoval dolga leta. Med drugim se je France Kadilnik povzpel na vrh Velikega zvonarja, Großglockner, stalni obiskovalec pa je bil tudi Dobruča in drugih vrhov. V svojem planinskem življenju se je povzpel na številne vrhove, katerih višinski seštevek je 107.315 metrov. Slovesno otvoritve Kadilnikove koče na vrhu Golice, 18. junija 1905, pa se žal starost slovenskega planinstva in dobrotnik Golice ni mogel udeležiti.

Uroš

Te dni na letnem kopališču Ukova (foto I. Kučina)

REKREATIVCI, TEKAČI, TEKMOVALCI

VESELJE, ZABAVA IN DOBRO POČUTJE SO NJIHOVI VSAKODNEVNI SPREMLJEVALCI (Prirejeno po zapisu v »Austria SKI«)

Zgodi se, da svojih misli ne moreš več kontrolirati, ideja preganjanja idej. Zgodi se, da pri vsem svojem delu s sodelavci naletiš na odpor. Obseden od problemov hitiš iz pisarne v pisarno, iz delavnice v delavnico, iz nadstropja v nadstropje in na koncu ne veš, kaj si sploh hotel, vse ti gre s poti in nič ti ne naredi veselja.

Vselej, ko se tega stanja zaveš, obuj tekaške čevlje in se znebi teh težav pri gozdnem teku. Tu dela srce s polno silo v prsih, tako kot tudi noge na mehkih gozdnih tleh. Prijetno utrujen, toda v duševni in telesni harmoniji, se vedno vrneš nazaj v družbo, znova uravnotežen s razumnim pogledom na vsakodnevne probleme.

Ze marsikdo izmed nas je v življenju zašel v tako hudo stisko, da bi življenju najraje »ušel«. V takem primeru naj vsak še enkrat poizkusi teči, teči, teči... Videl bo, da lahko začne živeti znova. V življenju velja in se izplača začeti vedno znova in nikoli obupati. Ovine, ki so na poti, lahko preskočiš in tek se nadaljuje. Ritem prirode zajame tekača in on zopet najde svojo naravo. Tekčaj postane zopet prirednejši, enostavnejši, bolj odprt za vse, kar mu priroda nudi. Občutki se izboljšajo — vse zopet bolj prija — žejja je zopet prijeten občutek — vsak požirek je užitek.

ZDRAVILO — VZTRAJNOST

Vztrajnostni šport je najboljšo zdravilo, da odbijamo napade raznih bolezni, ki jih je prineslo izobilje po iznajdbi avtomobila. Če dolgo let izostane telesno gibanje, nastopijo močnejše delovne sra, obtočil, poškodbe nosilnega ogrodja, prekomerna telesna teža in to sigurno z vseh strani negativnimi posledicami. Sicer pa, kdo ne bi raje lahkotno hodil, vitez in zdrav, dolga leta tja v starost. Poznan je miselnih prebist, med rekreativci, tekači in tekmovalci: »Umrl bom, da umrl, toda umrl bom skoraj zdrav.«

Rekreacija je sigurno ena izmed najbolj učinkovitih telesnih dejavnosti, ki obvaruje in ohranja telesne sposobnosti.

Val joginga, ki ga je v Ameriki že nadomestil val tekanja, je npr. v Avstriji nepravilno uveden. Joginga ni umetno uvedla industrija v Ameriki, marveč je nastal spontano zaradi pomanjkanja gibanja. Namesto, da bi tiste, ki so zainteresirani za tek, tako kot delajo v Švici, poučili strokovno že v športni trgovini in jih pripravili že od prvega tekalnega koraka naprej (z nasveti o obutvi pa vse do zdravstvene kontrole), so v Avstriji poudarjali izgubljanje odvečne teže in modno opremo. Tudi pri nas ni v tem pogledu dosti boljše. Potrebovali bi strokovni priročnik, ki bi natančno uvajal začetnike, po posameznih obdobjih starosti, v vse tajne vadbe tako za rekreacijo (jogo), kot za rekreativni tek in tekmovalstvo.

Težave zaradi mišične preutrujenosti in težave z bolečinami v križu zadržujejo mnoge od teka na dolge proge, tako ostajajo rekreativci še nadalje v manjšini glede na maso prebivalstva, kot nekaki asketi in kot nekaj posebnega.

Mnogi od tistih, ki so prešli iz različnih vzrokov na tek (zmanjšanje teže, kondicija za smučanje), ne gledajo danes na vztrajnostni šport nič več kot na nujno zlo, temveč kot na izvir moči in obogatitve vsakdanjosti.

OSNOVNA PRAVILA ZA TEK

1. Pogovorite se s svojim zdravnikom o svojem namenu in opravite od časa do časa zdravniški pregled.

2. Ne varčujte pri nakupu obutve, če že hočete varčevati, potem raje pri modli.

3. Začetniki in starejši potrebujejo obutve s podplatom, ki meho prestražuje udarce, in mora biti posebno stabilna v območju pete. Ne kupujte tekmovalne obutve, ker je prirejena za tekače, ki tečejo po sprednjih blazinah stopala in zahtevajo hitrost preko 15 km na uro. Jogerji (rekreativci) tečejo na splošno okoli 10 km na uro. Tekalci so na splošno tisti, ki tečejo do 15 km na uro in tečejo po sredini stopala, tekmovalci pa tečejo po prednjem delu stopala, hitrost okrog 20 km na uro. Okrog 20 km na uro tečejo samo

skrajno trenirani mladi tekmovalci in med njimi mnogi tudi po celem stopalu. V splošnem pa gornje navedbe o stopalu in hitrosti držite.

V športnih trgovinah v inozemstvu se lahko kupi posebno obutve za tekače nad 80 kg, za jogerje, za tekače rekreative in za tekmovalce, nadalje za tekače s plosko nogo in podobno.

4. Izbira proge in hitrosti teka! Z novo obutvijo delajte najprej kratke pohode v pešhoji, ne uporabljajte vedno hitro dvigalo, postopoma povečujte hitrost hoje in teka, in sicer tako, da nikoli nimate težav z dihanjem. Krenite od časa do časa z vsakodnevnimi poti v park. Izbirajte si vedno sami hitrost teka. Tecite samo tako dolgo, dokler vam to predstavlja veselje, zabavo. Zavednost vedno krepko izdihnite. Če se upošteva vedno te osnovne napotke, potem je človeku gibanje v veselje in zabavo, kajti tako se človek giblje, da bi zadostil nujnost po gibanju in ne zaradi nekega občutka prisiljene dolžnosti.

Tek na dolge proge ne pozna omejitve glede na starost, če človek vključuje svoj pogonski motor glede na vse okoliščine, če oprežno dodaja plin, tako da se z njim lahko odstranijo škodljive snovi iz telesa.

Tek v prostosti, da si »iztečemo« skrb in težave, da prične delovati notranji motor lahkotno in harmonično. Tekanje je preprosto, kot vse, kar je izredno in genialno, stane malo, razen parne dobre obutve in se lahko izvaja ob vsakem dnevnem in nočnem času, brez vsake stiske, če je komu do tega.

KDAJ POSTANE JOGER TEKAČ?

Tekači so tako imenovani »suplemenitni rekreativci« (suplemenitni jogerji), ki bi radi spoznali meje svojih sposobnosti. Oni doživijo več kot vsi jogerji, na tekmah doživijo vse dvig in padec človekovega življenja s tem, ko preizkušajo svoje sposobnosti. Na tekmi doživijo vse, od razmišljanja o odstopu, do silnega zadovoljstva ob dobrem počutju polne moči.

Po številu udeležencev na velikih mestnih maratonih lahko spoznamo, kako veliko je število tistih, ki se ne zadovoljujejo več samo z joggingom.

Primeri: New York uradno 16.000, na stotine neuradno 40.000 na čakalnem seznamu; Boston okrog 8.000; Stockholm 2 x 7.000, nastop v razdobju treh dni; Dublin 11.000; London 17.000, start na območju petih ur; Milano 60.000 pri polovičnem maratonu; Frankfurt in Berlin po 5.000 tekmovalcev; Oslo okrog 7.000, itd.

Tekači rekreativci vzamejo tek pogosto preveč zares in ga ne razumejo kot najvažnejšo prostorsko zadevo svojega življenja. Tako pride v posameznih primerih do pretiravanja, ki ni škodljivo samo zdravju posameznika, temveč tudi ideji o rekreativnem teku. Predpogoji pri tekaču — rekreativcu je priprava pod zdravniško kontrolo in ustrezen razumen tekmovalni načrt. Kaj je tisto, kar privlači poklicno ali tudi športno uspešne ljudi, da v srednji starosti svojega življenja prično teči maraton, kot npr. poznana svetovna prvaka v boksu Paterson in Johanson? Mnogi vidijo v maratonsko avanturo, izživ, samopotrdba, ali enostavno možnost spoznati samega sebe. Vseeno je, kateri so vzroki, maraton skoraj ne moremo opisati, maraton je treba doživeti.

KDAJ POSTANE TEKAČ TEKMOVALEC?

Tekmovalci so elita tekačev, ki se v teku udeležujejo profesionalno, ali kot državni amaterji in se borijo za prva mesta ali celo za rekordne dosežke. Če je nekdo dosegel to stopnjo sposobnosti, potem mu je tek morda samo še v določenem odstotku v zabavo, vse ostalo je trdo delo.

Za to trdo delo so vrhunski športniki poplačani s pridobitvijo naslovov in rekordov in z lepimi potovanji, tako imajo tudi ti tekači določeno veselje in zabavo s tekom. Podobno misel, kot smo prebrali v začetku zapisa, je izrekel neki vztrajni tekač na vprašanje, ali tekači res dlje živijo: »To ne vem, toda sigurno umrjejo bolj zdravi.«

(Jogger, jogging — angleška beseda za rekreativce, ki vadijo v lahkem teku ob stanovaljskih hišah, ki vadijo v sobi s tekom na mestu, s poskoki; na sobnem kolesu; po stopnicah, itd. Izhaja iz indijske joge, pri kateri so tudi telesne vaje.)

Ciril Praček

HOKEJ NA LEDU

V sredo, 24. avgusta, bo v športni dvorani v Podmežakli ob 19.30 otvoritveno srečanje v novi sezoni med moštvoma

HK JESENICE : HK KRANJSKA GORA

V soboto, 27. avgusta, pa bo prvo mednarodno prijateljsko srečanje, prav tako s pričetkom ob 19.30 med moštvoma

GSV GRADEC : HK JESENICE

Moštvo Gradca je član prve avstrijske hokejske lige in bo to za naše fante prva letošnje težja preizkušnja.

Vstopnine za prvo tekmo ne bo, za drugo pa bo vstopnina za odrasle 80,00 din, za dijake in otroke pa 40,00 din.

URNIK UPORABE DRŠALIŠČA

Športno društvo Jesenice obvešča vse uporabnike drsališča v Podmežakli, da bo ledena ploskev do konca meseca avgusta zasedena po naslednjem urniku:

- vsak dan dopoldne trening HK Jesenice od 9. do 11. ure,
- vsak dan dopoldne od 16. do 21. ure treningi hokejskih moštev,
- v sobotah dopoldne trening HK Jesenice od 9. do 12. ure.

REKREACIJA:

- Sreda od 11. do 13. ure,
- sobota od 14. do 16. ure,
- nedelja od 17. do 19. ure.

Drsalni klub v torek in četrtek od 11. do 13. ure.

Iz pisarne ŠD Jesenice

Na leškem letališču (foto L. Mesarič)

POHOD DELAVCEV SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Komisija za športno rekreacijo železarne Štore in Planinsko društvo »Železar« Štore organizirata v soboto, 27. avgusta, pohod delavcev delovnih organizacij SOZD SZ s smeri: Rogovilec—Knezova domačija—Strelovc—Klemenčkove jame—Logarska dolina.

Zbor udeležencev bo pri gostišču »ROGOVILEC« (ob cesti za Logarsko dolino), od koder bo odhod ob 7. uri.

Udeleženci naj bodo opremljeni s primerno uhojenimi čevlji s profiliranimi gumijastimi podplati, gorsko obleko, vetrovko in pokrivalom.

Prijave sprejema konferenca osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice, do srede, 24. avgusta (tel. 3267). Pri prijavi je treba povedati kraj vstopa na avtobus.

V Logarski dolini bo za vse udeležence pohoda organiziran piknik in zabavni program (odhod iz Logarske doline ob 18. uri).

Pohod bo ob vsakem vremenu. Odhod avtobusov za udeležence iz naše železarne bo izpred Cufarja na Jesenicah v soboto, 27. avgusta, ob 5. uri.

Z letošnje kolesarske dirke po Jugoslaviji — kolesarji so vozili tudi skozi Jesenice (Foto: S. Kokalj)